

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ІНСТИТУТ ГУМАНІТАРНИХ І СОЦІАЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
НАУКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
«ВЕКТОР»**

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИН ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ»**

Збірник матеріалів III Регіональної науково-теоретичної конференції

м. Львів, 24 березня 2016 р.

*Затверджено на засіданні
кафедри політології та міжнародних відносин ІГСН*

Організатори конференції:

Національний університет «Львівська політехніка»
Інститут гуманітарних і соціальних наук
Кафедра політології та міжнародних відносин
Науково-аналітичний центр політичних досліджень «Вектор»

Актуальні проблеми міжнародних відносин та зовнішньої політики //
Матеріали III Регіональної науково-теоретичної конференції (Львів, 24 березня
2016 р.). – Львів: НУ ЛП, 2016. – с.

Матеріали подано в авторській редакції
Відповідальний за випуск: **М.А. Бучин**

ЗМІСТ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

Бучин Микола. Основні підходи до визначення рівня демократії у світі

Галушак Володимир. Значення етнічних політичних партій у процесі етнічного самовизначення

Ільницька Уляна. Інформаційно-аналітичні технології у системі міжнародних комунікацій та механізми їх реалізації зовнішньополітичними органами державної влади.

Малик Ірина. Інформаційна безпека суспільства та інформаційні війни: співвідношення понять

Молдавчук Микита. Проблема гуманітарної інтервенції у сучасній міжнародній політиці

Нечитайло Анна. Сталий розвиток та його особливості

Пасічний Роман. Міграція як виклик національній безпеці

Стельмахук Любов. Основні підходи до аналізу поняття «невизнана держава»

Тишкун Юрій. «Світова політика» і «міжнародні відносини»: співвідношення понять

Шершньова Олена. Нормативно-правове забезпечення національної безпеки країни та вплив сучасних інформаційних викликів і загроз інформаційній безпеці

ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Волошина Катерина. Сирійське питання як проблема світової політики

Демчишак Руслан. Участь міжнародних організацій у врегулюванні боснійського конфлікту

Загурська Надія. Міграційна політика ЄС

Касперська Світлана. Особливості виникнення міжетнічних конфліктів на пострадянському просторі

Коваль Олександр. Російський фактор у безпекових стратегіях країн Балтії ...

Колодій Христина. Російсько-японський територіальний спір у контексті сучасних політичних процесів в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні

Коломієць Вікторія. Освітня політика Канади: досвід для України та механізми активізації двосторонніх відносин

Котова Ольга. Криза ООН: нові завдання старими методами

Луцишин Галина. Моделі інтеграції мігрантів у сучасних умовах

Пашина Наталія. Новітні виклики європейській ідентичності.

Романчук Анна. Роль Росії у поширенні та актуалізації «мегрельського сепаратизму»

Самчук Ольга. Нейтралітет Швейцарії як модель забезпечення національної безпеки держави

Сондей Оксана. Євроскептицизм: український контекст

Тодоров Ігор. Безпекова співпраця Польщі, Румунії та України в геополітичному контексті Міжмор'я	
Хар Оксана. Розвиток екологічної політики світу в контексті євроінтеграції України	
Хімяк Оксана. Інформаційні війни та засоби протидії	
Цибух Ірина. Діяльність і сьогодення Канадської агенції міжнародного розвитку	
Червінка Ірина. Радикалізація націоналізму в країнах Європи	
УКРАЇНА В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН	
Білик Аліна. Прояви тероризму та сепаратизму на Сході України	
Гончарук Анастасія. Польський досвід організації місцевого самоврядування та можливості його використання в Україні	
Губаль Лілія. До питання актуалізації гагаузького сецесіоністського руху в Україні та Молдові	
Забавська Христина. До проблеми трансформації сучасної міжнародної системи	
Івасечко Ольга, Дорош Леся. Курси енергетичної політики ЄС, Росії та України: на перетині геополітичних та економічних інтересів	
Коваль Катерина. Сучасний стан та перспективи розвитку кібертероризму в Україні	
Лялька Назарій. Російсько-український конфлікт у контексті глобальної ядерної загрози	
Мателешко Юрій. Анексія Криму як виклик європейській безпеці	
Мелеганіч Ганна. Стратегічне планування у забезпеченні національної безпеки України	
Мурська Марта. Інтереси України та Німеччини: точки дотику	
Наумова Аліна. Роль ФРН у врегулюванні конфлікту на Сході України	
Труба Ярина. Застосування Росією технології «рефлексивного контролю» в інформаційно-психологічній війні проти України	
Турчин Ярина. Зовнішня політика Франції щодо України в умовах російсько-українського конфлікту	

СЕКЦІЯ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

Бучин Микола

к. політ н., доц. кафедри ПМВ

Національний університет «Львівська політехніка»

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ДЕМОКРАТІЇ У СВІТІ

Проблема визначення рівня демократії є вкрай актуальною як загалом, так і для України, зокрема, оскільки Революція гідності засвідчила бажання нашого суспільства реформувати та демократизувати політичну систему. Тому можливість достовірної оцінки процесів демократизації впливатиме як на євроінтеграційні перспективи України, так і на рівень її міжнародної підтримки.

Мета публікації – проаналізувати основні підходи до визначення рівня демократії у світі.

Важливе місце у дослідженні рівня демократичності суспільного ладу займають підходи до індексування демократії. Одним з перших індекс політичної демократії запропонував американський дослідник Ф. Катрайт. Він висуває дві необхідні умови демократичності режиму: парламент повинен включати представників двох чи більше партій (при цьому партійна меншість повинна володіти не менше, ніж 30 % місць у парламенті); глава держави повинен бути обраним на всезагальних виборах, або ж бути призначеним на основі багатопартійної конкуренції) [7, р. 195]. Погоджуємося з критиками методології Ф. Катрайта про те, що наявність демократичних інститутів не є свідченням демократичності їхнього функціонування. Крім того, згаданий підхід неефективний при дослідженнях демократії у перехідних суспільствах.

На відміну від Ф. Катрайта, інший американський дослідник К. Боллен застосовує процесуальний підхід до визначення індексу політичної демократії: демократію науковець розуміє як процес взаємодії еліт і нееліт, а двома її характеристиками – політичні свободи і народний суверенітет. Останній відображений у виборах і включає такі індикатори: виборність законодавчої та виконавчої влади, а також справедливість виборів. Політичні свободи теж включають три індикатори – свободу ЗМІ, свободу опозиції та урядові санкції. Кожен з шести індикаторів ранжується від 0 до 100, а індекс обчислюється як їхнє середнє значення [6, р. 469-470]. Підхід К. Боллена досі вважається одним із найбільш ефективних при дослідженні рівня демократичності режиму.

Цікавим є підхід до індексування демократії австрійського дослідника К. Херпфера, який розробив індекс демократії на індивідуальному (мікро) рівні. В основі підходу – дослідження готовності індивідів прийняти і підтримувати демократичні принципи як основу режиму. На основі відповідей на 9 запитань визначається рівень індивідуальної підтримки. У залежності від частки прихильників демократії, країна відноситься до певної категорії: консолідована

демократія (більше 60 %), демократія у процесі становлення (більше 40%), суспільство, що трансформується (менше 40 %) [5, с. 124].

Методика К. Херпера розроблялася для дослідження трансформації недемократичних режимів на теренах посткомуністичної Європи. Однак очевидним недоліком підходу є відсутність чіткого взаємозв'язку між рівнем індивідуального сприйняття демократичних цінностей та реальними демократизаційними процесами. І хоча внутрішнє сприйняття громадянами демократії є необхідною умовою її функціонування, однак воно ще не означає практичного втілення народовладдя. Крім того, трактування категорій, що стосуються характеристики політичних режимів і лежать в основі опитувань громадян, можуть сприйматися індивідуально кожним громадянином.

Окрім авторських підходів до індексування рівня демократії, важливими є також методики, які використовуються міжнародними науковими та громадськими установами. В першу чергу слід згадати індекс демократії британського дослідницького центру The Economist Intelligence Unit, який визначається на основі відповідей на 60 питань, які дають так звані «експерти з оцінювання» демократії. Деякі відповіді отримуються шляхом опитування громадської думки з відповідних країн [9].

Питання розділені на п'ять категорій: виборчий процес і плюралізм; діяльність уряду; політична участь; політична культура; громадянські свободи. Кожній відповіді відповідає певна кількість балів – 0 або 1, показники по п'яти категоріях усереднюються. У залежності від кількості отриманих балів, країни поділяють на 4 групи: країни з повноцінною демократією (8-10 балів); країни з неповною демократією (від 6 до 7,9 балів); країни з перехідним режимом (4-5,9 балів); авторитарні країни (менше 4 балів) [9].

Відомим є проект Freedom House «Країни перехідного періоду», згідно з яким всі країни поділяють на п'ять категорій: консолідовані демократії, напівконсолідовані демократії, перехідні або гібридні режими, напівконсолідовані авторитарні режими та консолідовані авторитарні режими. Оцінка робиться на основі семи параметрів, одним з яких є виборчий процес. Він включає, зокрема, такі характеристики, як свобода волевиявлення, участь громадян у політиці, багатопартійність, вільні та чесні вибори та ін. [8].

Авторитет та багаторічний досвід обчислення рівня демократії і свободи у світі, прозорість та доступність всіх даних дослідження, використання проекту спеціально для вивчення перехідних країн – ці аргументи можна навести як сильні сторони методології. Але відзначають певну заангажованість Freedom House, проведення досліджень та використання результатів в інтересах США. Також деякі критерії демократичності є дещо абстрактними та неоднозначними («якість управління», «незалежність судової влади» тощо). Крім того, всі критерії мають однакову «вагу», що не дає збалансованих результатів.

Німецький Фонд Бертельсманна розробив індекс трансформації (ВТІ), який включає два елементи: «індекс статусу» (політичні та економічні трансформації) та «індекс управління» (оцінювання політичного управління процесами трансформації). Визначення індексу статусу передбачає врахування 18 політичних індикаторів, об'єднаних у 5 політичних критеріїв, та 14

економічних індикаторів, об'єднаних у 7 економічних критеріїв Індекс управління включає 5 критеріїв, які поділяються на 20 індикаторів [10].

Колектив Гельсінського університету під керівництвом Т. Ванханена розробив індекс демократизації, в онові якого – ідея про те, що рівень демократизації залежить від характеру розподілу ресурсів. Демократія існує тоді, коли ресурси розподіляються настільки широко, що жодна із суспільних груп не може бути гегемоном. Рівень демократизації, на думку Т. Ванханена, можна пояснити через два параметри (змінні): політичну участь (У) та політичну конкуренцію (К). Перша змінна обчислюється як частка населення, яке взяло участь у голосуванні; друга – як частка голосів, яку отримали опозиційні партії на виборах. Остання обчислюється за формулою: $100\% - \% \text{ голосів, який набрала партія-лідер}$. Індекс демократизації визначається за формулою: $У \times К / 100$. Варто відзначити, що Т. Ванханен вводить формальні «мінімальні межі», нижчі від яких показники не дозволяють віднести країну до числа демократичних: 10% для участі, 30% – для конкуренції, 5% – для сукупного рейтингу. Крім того, для демократичності режиму важливими є високі значення двох показників, які не можуть замінити один одного [1].

Автори проекту до переваг підходу відносять простоту показників, які хоч і характеризуються певними недоліками, але позбавлені суб'єктивних суджень. Однак неврахування якісних ознак демократичних процесів, а також ігнорування культурних, історичних та інших особливостей конкретної країни, на наше переконання, суттєво знижують цінність згаданої методики.

Варто відзначити, що проблемою індексування демократії займалися і пострадянські науковці. Слід відзначити російський проект під керівництвом А. Мельвіля «Політичний атлас сучасності». Проект становить комплекс з п'яти індексів, які сумарно формують рейтинг країн: індекс державності, індекс зовнішніх і внутрішніх загроз, індекс потенціалу міжнародного впливу, індекс якості життя та індекс інституціональних основ демократії [3, с. 11].

Для нас найбільш важливим є індекс інституційних основ демократії. Він включає такі змінні: характер конкуренції на президентських виборах; фактори, що посилюють/послаблюють інституційні основи демократії (неперервність демократичної традиції після Першої світової війни; відсутність чи підриг конкуренції при формуванні виконавчої влади; неконституційні зміни влади, перевороти, громадянські війни тощо; перебування однієї особи на посту глави виконавчої влади більше двох термінів підряд; вплив парламенту на формування уряду); наявність мінімальної неперервної електоральної традиції (1945-2005); характер парламентської конкуренції; включеність громадян у виборчий процес; частка жінок у нижній палаті парламенту. Кожна із змінних наділена певною «вагою» [2, с. 23].

Важливим є підхід до розробки критеріїв демократичного режиму Міжнародного інституту демократії і сприяння виборам (International IDEA). Дослідники інституту акцентують увагу на недосконалому трактуванні демократії як комплексу державних інститутів чи суспільних процесів, оскільки доволі часто інститути використовуються в недемократичних цілях. Науковці пропонують трактувати демократію крізь призму її принципів та цінностей,

відповідність чи невідповідність яким робить інститути та суспільство демократичними чи недемократичними.

Виділяють два принципи демократії – суспільний контроль за владою та прийняттям рішень, а також рівноправність громадян у здійсненні такого контролю. Науковці виділяють комплекс цінностей, через які згадані принципи реалізуються на практиці. До таких цінностей віднесено: участь громадян у політичному процесі; надання владі законності; представництво та підзвітність влади; прозорість владної діяльності; наявність зворотного зв'язку; суспільна солідарність. Шкала оцінок відповідей на питання включає такі позиції: дуже висока, висока, середня або невизначена, низька, дуже низька [4]. Варто наголосити, що підхід критикують через суб'єктивність та приблизність.

Підсумовуючи, хочемо відзначити, що незважаючи на велику кількість підходів, які пропонують вимірювати рівень демократичності режиму країн світу, всі вони відображають різне бачення природи та особливостей демократії, мають як свої сильні, так і слабкі сторони. Водночас у такому плюралізмі підходів можна всебічно дослідити структурні компоненти демократії та реалізувати їх на практиці.

Література

1. Ванханен Т. Демократизация в сравнении [Електронний ресурс] / Т. Ванханен // Институт Общественного Проектирования. – Режим доступа: <http://www.inop.ru/files/vanhanen.doc>
2. Мельвиль А.Ю. Опыт классификации стран / А.Ю. Мельвиль, М.В. Ильин, Е.Ю. Мелешкина и др. // ПОЛИС (Политические исследования). – 2006. – № 5. – С. 15-38.
3. Мельвиль А. Ю. Политический атлас современности: замысел и общие теоретико-методологические контуры проекта / А. Ю. Мельвиль // ПОЛИС (Политические исследования). – 2006. – № 5. – С. 6-14.
4. Оценка уровня развития демократии: основы общей схемы Международного института демократии и содействия выборам [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://www.idea.int/publications/sod/upload/demo_ass_inlay_russ_L.pdf
5. Херпфер К. Новый индекс демократии. Демократизация общественности в пятнадцати государствах Центральной и Восточной Европы (1991–1998) / К. Херпфер // Социология: теория, методы, маркетинг. – 2001. – № 3. – С. 123-150.
6. Bollen K.M. World System Position, Dependence, and Democracy: The Cross – National Evidence / K.M. Bollen // American Sociological Review. – 1983. – Vol. 48, N 4. – P. 468-479.
7. Cutright Ph. National Political Development: Measurement and Analysis / Ph. Cutright // American Sociological Review. – 1963. – Vol. 28. №1. – P. 195-196.
8. Nations in Transit 2013. Methodology [Електронний ресурс] / Freedom House. – Режим доступа: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit-2013/nations-transit-2013-methodology>

9. The Economist Intelligence Unit's Index of Democracy 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.eiu.com/public/topical_report.aspx?campaignid=DemocracyIndex12

10. Transformation Index BTI. Methodology [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bti-project.org/en/index/methodology/>

*Галушак Володимир
аспірант кафедри ПМВ*

Національний університет «Львівська політехніка»

ЗНАЧЕННЯ ЕТНІЧНИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У ПРОЦЕСІ ЕТНІЧНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ

Етнічна складова у структурі стабільності політичних відносин та викликів безпеці різних держав постійно була актуальною та відігравала важливу роль. Однак у зв'язку із подіями на Європейському континенті останніх років визначається підвищений інтерес до даної проблематики. Причиною є прагнення політичних організацій та рухів з вираженою етнічною ознакою створити власні державні утворення у не відповідності до норм міжнародного права, що спричинює загостренню міжнаціональних відносин у певних європейських країнах та утворення територій з активною фазою військових конфліктів у Європі.

Проблема впливу етнічних політичних партій чи політичних рухів з етнічною складовою на політичний процес держав перебувають у центрі багатьох українських та зарубіжних науковців, представників різних соціально-гуманітарних наук, таких як Г. Луцишин, Д. Толочко, Ю. Тищенко, Д. Гордон, Р. Гантер, Л. Даймон, Т. Гарра, Б. Харфа.

У розвиненому правовому суспільстві політичні партії є інструментом процесу формування органів державної влади. Тому право на створення політичних партій є однією із базових свобод сучасних демократій.

Ефективна участь національних меншин у сучасному політичному житті є однією із найважливіших складових мирного і демократичного суспільства. Так майже 1 млрд. осіб, тобто 15-20% від загального населення планети, належать до національних меншин. У Європі налічується понад 100 етнічних груп, національних меншині з загальною чисельністю більше 100 млн. осіб[4].

Представництво етнічних спільнот відбувається завдяки власних політичних партій. Етнополітична партія – партія, члени якої відстоюють інтереси окремої етнічної групи, мають намір представницьким чином брати участь в політичному житті держави, у якій проживають [2].

Дослідженням феномену етнополітичних партій займалися різні дослідники, однак у більшості випадків у загальній характеристиці типології політичних партій.

Американські науковці Гантер Р. і Даймон Л. розробили сучасну типологію політичних партій яка ґрунтується на трьох критеріях (форма організації партії, характер програмних зобов'язань партії, стратегія і норми

поведінки партії); виокремивши 15 типів, які включенні у різні види політичних партій. Серед яких: партії еліт, масові партії, електоральні партії, етнічні партії, партії руху. Розглядаючи партії з етнічною основою ми можемо виділити у даній типології наступні: партії національного масштабу (плюралістичні національні партії, ультра націоналістичні партії) та партії регіонального масштабу (етнічні партії та конгреси) [9, с. 167-199].

Однією з новітніх спроб класифікувати вияви політичної активності етнічних груп/меншин у сучасних державах є класифікація американських науковців Б. Харфи та Т. Гарра: 1) етнонаціоналістичні (курди, палестинці, тибетці); 2) “корінні народи” (кримські татари, ескімоси); 3) “етнокласи” (турецька діаспора у Німеччині); 4) “общинні спільноти” (друзи у Лівані, китайці у Малайзії). На думку дослідників така кваліфікація є потенційним “викликом-загрозою” для внутрішньої єдності багатонаціональної держави, в якій вони мешкають. Як правило, політичні вимоги самовизначення “етнонаціоналістів” та “корінних народів” весь час обрамлені у територіальні претензії [10, с. 29].

З одного боку міжнародне право та Міжнародні документи (Статут ООН, Декларація...) декларують та надають право націям та народам на самовизначення (п. 2 ст. 1 Статуту ООН; Декларація про принципи міжнародного права). А також зазначають про рівний юридичний статус та суверенність держав, право на вільний вибір й розвиток своїх політичних, соціальних, економічних та культурних систем [1; 3].

З іншого боку наявність політичних партій за етнічною ознакою може слугувати появі або посиленню конфліктних ситуацій у суспільстві, оскільки вони акумулюють національну ідею, яка маючи підтримку у вигляді партійно-політичного механізму, обов'язково призводить до появи вимог щодо самовизначення. Однак право на самовизначення суперечить принципу територіальної цілісності держави, згідно з яким територія не може бути змінена без загальнонаціональної згоди. Прикладом порушення цього принципу є “референдум” у Криму у березні 2014 .

Прагнення різних етнічних та етноконфесійних груп чи регіонів до відокремлення у процесі самовизначення буде трактуватися національною державою як сепаратизм, навіть якщо це право є законне. Сепаратизм може мати різні цілі, що виявляється у формах рухів за відокремлення: сецесія, іредентизм, енозис, деволюція. Сецесійна форма сепаратизму має на меті створення власної державності (Країна Басків у Іспанії); кінцева ціль іредентизму – приєднання до іншої держави (угорці в Румунії, росіяни в Україні); енозис – рух за возз'єднання із історичною батьківщиною (рух греків-кіпріотів за об'єднання Кіпру з Грецією у 70-их рр. ХХ ст.); деволюція – рух, під час якого регіони всередині держави вимагають і отримують політичну владу й дедалі більшу автономію від центральної влади (Калініградська область Російської Федерації) [6, с. 48].

Д. Гордон у книзі “Державний розкол і свобода” висвітлює основні фактори, які, на його погляд, є визначальними у процесі виникнення сецесійної форми сепаратизму. Автор вважає, що сецесія можлива, коли: у певній частині

держави існує економічно пригноблений клас; розпадається союз, якщо не досягнуті цілі, до яких він був створений; більшість становить смертельну загрозу для меншості, а уряд не здатен адекватно захистити відповідну територію; народ вимагає права на самовизначення; коли меншість намагається зберегти власну культуру, мову від асиміляції; група намагається ліквідувати допущену в минулому несправедливість у випадку завоювання; відбувається «порятунок» від дискримінаційного перерозподілу; коли держава є зовеликою для ефективного керування територіями; метою є збереження “ліберальної чистоти” – держава надає можливість менш або більш ліберальним регіонам відокремитися [8].

Доречно зазначити, що впродовж останніх ста років кількість незалежних держав у світі з показника 59 збільшилась до 193 країн [7, с. 6]. Більше того, тенденція до збільшення зберігається, зокрема, у Європі, на думку українського науковця Д. Толочка нараховується близько 18 “потенційно незалежних держав” [5]. Варто зазначити, що при відокремленні від певної держави частини території з метою здобуття етнічною спільнотою самостійності показник кількості населення не відіграє ніякого значення. В світі існують незалежні держави з кількістю населення меншою ніж 50 тис. Наприклад, у Сан-Марино кількість населення становить 28 тис. чоловік.

До списку активних політичних організацій які мають етнічну основу у сучасній Європі входять політичні партії, окремі рухи, уряди у «вигнанні», військові (терористичні організації) та псевдореспубліки кількість яких більша запропонованої вище. У таблиці 1 наведені приклади європейських держав, у яких існують активні етнічні політичні рухи сепаратистського характеру. Також вказано назви запропонованих держав, за створення яких виступають дані рухи за відокремлення:

Таблиця 1

Етнічні політичні рухи сепаратистського характеру

Країна	Назва терористичної чи політичної організації, руху	Запропонована держава
Бельгія	Nieuw-VlaamseAlliantie (Новий фламандський альянс), Vlaams Belang (Фламандський інтерес)	Фландрія
Боснія і Герцеговина	Савез независних соцшл демократа (Союз незалежних соціал-демократів), Српска демократка Странка (Сербська демократична партія), Stranka Demokratske Akcije (Партія демократичної дії)	Республіка Сербська
Велика Британія	Cornish Nationalist Party (Корнуольська націоналістична партія), Cornish National Liberation Army (Корнуольська народно-визвольна армія), Progressive Democratic Party (Прогресивна Демократична Партія), Mec Vannin (Сини Мена), Ulster Third Way (Ольстерський Третій Шлях), Sinn Fein (Шинн Фейн), Pairti Soisialta Daonlathachan Lucht Oibre (Соціал-демократична і лейбористська партія), Oglainnah Eireann (Ірландська Республіканська Армія), Scottis Naitional Partie (Шотландська національна партія), Orkney and Shetland Movement (Оркнейських і Шетландських рух)	Корнуолл, Гібралтар, острів Мен, Північна Ірландія, Шотландія, Шетландські острови

Греція	Ushtria Çlirimtare e Çamërisë (Армія звільнення Чамерії)	Чамерія
Данія	Tjoðveldi (Республіка), Hin foroyski folkaflokkurin (Фарерська Народна Партія), Miðflokkurin (Центральна партія), Sjálvstýrisflokkurin (Незалежна партія)	Фарери
Іспанія	Euzko Alderdi Jeltzalea (Баскська націоналістична партія), Eusko Alkartasuna (Баскська солідарність), Eusko Abertzale Ekintza (Баскська національна дія), Partido Andalucista (Андалусійська партія), Partido Socialista Andaluz (Андалусійська соціалістична партія), Bloque Andaluz de Izquierdas (Лівий блок Андалусії), Chunta Aragonesista (Арагонська рада), Tierra Aragonesa (Арагонська земля), Partiu Asturianista (Астурійська партія), Conceju Nacionaliegu Cântabru (Кантабрійська національна рада), Coalición Canaria (Канарська коаліція), Tierra Comúnera (Земля простолюд), Izquierda Castellana (Кастильські ліві), Unión del Pueblo Leonés (Леонський народний союз)	Країна Басків, Андалусія, Арагон, Соціалістична республіка Астурія, Кантабрія, Канарські острови, Кастилія, Держава Леон
Італія	Lega Nord (Ліга Півночі), Union Valdôtaine (Союз Валле- д'Аоста), Lega Lombarda (Ліга Ломбардії), Movimento per l'Indipendenza della Sicilia (Рух за незалежність Сицилії), Fronte Nazionale Siciliano (Сицилійський Національний Фронт)	Паданія
Молодва	Patria (Партія соціалістів республіки Молдова)	Придністровська Молдавська Республіка
Польща	Ruch Autonomii Sleska (Рух за автономію Сілезії)	Сілезія
Румунія	Союз за відродження Угорської Трансильванії	Трансильванія
Сербія	Lidhja Demokratike e Kosovës (Демократична ліга Косово), Aleanca për Ardhmërinë e Kosovës (Альянс за майбутнє Косово), Албанська національна армія	Республіка Косово, Велика Албанія
Україна	Донецька народна республіка, Луганська народна республіка, Армія Новоросії, Русская православная армія	Новоросія
Фінляндія	Ålands Framtid (майбутнє Аландів)	Аландські острови
Франція	Batasuna (Батасуна), Eusko Alkartasuna (Баскська солідарність), Euzko Alderdi Jeltzalea (Баскська націоналістична партія), Euskadi Ta Askatasuna (Країна басків і свобода (ЕТА)), Corsica Libera (Вільна Корсика), Fronte di Liberazione Naziunale Corsu (Фронт національного визволення Корсики)	Країна Басків, Корсика
Хорватія	Istarski demokratski sabor (Істрійська Демократична Асамблея), Istarski socijaldemokratski forum (Істрійському Соціал-Демократичний форум), Уряд Республіки Сербська Країна у «вигнанні»	Істарска Жупанія, Республіка Сербська Країна
Чорногорія	tranka Demokratske Akcije (Партія демократичної дії)	Санджак

В багатьох країнах дотримуються думки, що національні (етнічні) меншини варто обмежувати від участі у владі, оскільки присутність

національних меншин сприяє виникненню опозиції в державі. З іншої сторони, в багатьох державах вважають, що присутність представників національних меншин в органах влади знімає етнічну напругу в суспільстві, запобігає виникненню етнічних конфліктів [2].

Отже, проаналізувавши існування та функціонування різних етнічних рухів, організацій, політичних партій мають (котрі у більшості випадків мають сепаратистський характер), можемо стверджувати, що процес політизації етнічностей має значний конфліктогенний потенціал. Право на самовизначення належить народу як нації. Політичне самовизначення національних меншин мобілізує суспільство навколо етнополітичних партій з одного боку та націоналістичних партій з іншого, що створює конфліктну ситуацію. Питання щодо відокремлення національної меншини або нації породжує проблеми, вирішення яких повинно здійснюватися в рамках міжнародного права. Так як останнє передбачає принципову недоторканість кордонів, в більшості випадках кінцевим результатом є засудження, визнання нелегітимним та недопустимим відокремлення (сепаратизм). Проте, в конкретних випадках потрібно відмежовувати право націй на формування власної держави від сепаратизму.

Література

1. Декларация о принципах международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом Организации Объединенных Наций [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_569#Find
2. Луцишин Г.І. Діяльність етнополітичних партій: консолідація політичної нації чи загострення міжетнічних відносин? [Електронний ресурс] / Г.І. Луцишин. – Режим доступу: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0ahUKewiemq3E0fHKAhVHjSwKHf7IAZgQFggsMAI&url>
3. Статут ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf
4. Тищенко Ю. А. Забезпечення ефективної участі меншин у суспільному житті: електоральні процеси. Аналітичний огляд [Електронний ресурс] / Юлія Тищенко / УНЦПД. – Режим доступу: http://diversipedia.org.ua/sites/default/files/national_minority_elections_2012.pdf
5. Толочко Д. Самовизначення етнічних спільнот у сучасній Україні [Електронний ресурс] / Денис Толочко. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukr_2014_3_8
6. Цебенко О. Форми вияву сепаратизму: теоретико-методологічний аспект / О. Цебенко // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2014. – № 26. – С. 44-51.
7. Цифра Ю. Європейські регіональні проекти. Самовизначення націй і майбутнє ЄС / Ю. Цифра // Віче. – 2013. – № 15 (348). – С. 5-8
8. Gordon D. Secession, State, and Liberty [Електронний ресурс] / D. Gordon. – Режим доступу: <https://mises.org/library/secession-state-and-liberty>

9. Gunther R. Species of political parties: A new typology / R. Gunther, L. Diamond // Party politics. – L. etc., 2003. – Vol. 9. – № 2. – P. 167-199.

10. Gurr T. R. Ethnic Conflicts in World Politics / T. Gurr and B. Harff. – Boulder: Westview Press, 2004. – 237 p.

Льницька Уляна

к. політ. н., доц. кафедри ПМВ

Національний університет «Львівська політехніка»

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ КОМУНІКАЦІЙ ТА МЕХАНІЗМИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

У сучасному глобалізованому інформаційному суспільстві, в умовах розвинених міжнародних комунікацій, ефективність зовнішньополітичної діяльності держави та дипломатичної практики, значною мірою, зумовлені ступенем використанням зовнішньополітичних комунікативних технологій, які передбачають системний процес обміну інформаційними потоками на міжнародному рівні, представлення різних видів міжнародної інформації, формування позитивного політичного іміджу суб'єктів міжнародних відносин.

Інформаційно-аналітичні технології є найпоширенішими та найефективнішими технологіями у системі міжнародних комунікацій зовнішньополітичних органів державної влади, оскільки спрямовані, з одного боку, на отримання об'єктивної і достовірної інформації про стан світової політики, події та явища у міжнародному співтоваристві, для аналізу, оцінки, виявленні тенденцій і прийняття управлінських рішень; з іншого – на представлення об'єктивної, повної, достовірної інформації про державу, основні напрями, принципи, засади її зовнішньої політики.

Реалізація інформаційно-аналітичних технологій здійснюється спеціально створеними інформаційно-аналітичними підрозділами (структурами) в зовнішньополітичних органах державної влади та дипломатичних представництвах. Їх діяльність ґрунтується на відстеженні та аналізі інформації з відкритих і закритих джерел та передбачає інформування представників зарубіжних держав, інших суб'єктів міжнародних відносин про основні напрями зовнішньої політики, про офіційну позицію країни з приводу певних подій, роз'яснення офіційної позиції держави, підкріплену певними рішеннями, постановами та офіційними матеріалами.

Зміст інформаційно-аналітичних технологій у системі міжнародних комунікацій полягає у пізнанні сутності, причин, тенденцій розвитку подій і явищ на світовій арені, розгляді і оцінці ситуацій, виробленні на основі аналізу і обробки міжнародної інформації висновків, рекомендацій, коментарів для ухвалення відповідних рішень. Тобто реалізація інформаційно-аналітичних технологій передбачає формування інформаційного середовища для підтримки процесів прийняття зовнішньополітичних рішень та має на меті реалізацію національних інтересів держави на міжнародній арені [8].

Інформаційно-аналітичні технології спрямовані на інформаційне забезпечення стратегічних рішень керівництва держави; реалізацію зовнішньополітичної інформаційної політики держави; збір, накопичення та аналіз інформації про сили й способи впливу на державу (відкриті та приховані); прогнозування змін в цих силах і вироблення рекомендацій щодо послаблення загроз та використання можливостей держави у системі міжнародних відносин; відстеження (моніторинг) інформації, яка стосується захисту національних інтересів держави.

Реалізація інформаційно-аналітичних технологій здійснюється через інформаційно-аналітичну діяльність у галузі міжнародних відносин – сукупність дій в інтересах підвищення ефективності управлінської діяльності з метою пізнання сутності, причин, тенденцій розвитку подій і явищ на світовій арені, розгляд і оцінювання ситуацій, вироблення на основі аналізу й обробки міжнародної інформації висновків, рекомендацій, коментарів [3, с. 10].

Інформаційно-аналітична діяльність та здійснення інформаційно-аналітичних технологій у міжнародних відносинах спрямовані на розв'язання таких дослідницьких завдань: визначення причин виникнення та тенденцій розвитку фактів, явищ, процесів у контексті інформаційного протиборства; визначення основних факторів, що зумовлюють специфіку системи прийняття стратегічних рішень державними та іншими суб'єктами міжнародних відносин; розкриття особливостей перехідних міжнародних процесів в умовах глобалізації та особливості їх прояву у зовнішній та економічній політиці держави; прогнозування у галузі міжнародних відносин; розробка науково-практичних рекомендацій для підвищення ефективності політики у сфері міжнародних відносин [7, с. 22].

Інформаційно-аналітичні технології реалізуються на двох рівнях: інформаційному (полягає в пошуку, збиранні, зберіганні, поширенні інформації та аналітичному (полягає в узагальненні, класифікації інформації, її аналізі і перетворенні, розробці висновків, пропозицій, рекомендацій і прогнозів, наданні консультацій [6, с. 193].

На інформаційному рівні здійснюється пошук, збирання з різних джерел (офіційних, оперативних, ЗМІ тощо) матеріалів з питань міжнародних відносин і зовнішньої політики, їх збереження, накопичення, обробка та поширення.

Аналітична діяльність, як процес пізнання об'єктивної реальності, здійснюється за законами діалектики, формальної логіки, із застосуванням загальнонаукових методів дослідження. Вона призначена для оцінки інформації і ухвалення управлінських рішень. Зміст аналітичної роботи – приведення розрізнених відомостей в логічно обґрунтовану систему залежності (просторово-часових, причинно-наслідкових тощо), що дозволяє дати правильну оцінку як усій сукупності фактів, явищ, процесів, так і кожному з них окремо [7, с. 8].

Отже інформаційно-аналітичні технології є одним із різновидів зовнішньополітичних технологій і їх застосування становить пріоритетний напрям у комунікативної політиці держави та здійсненні дипломатичної практики.

Література

1. Баронін А.С. Аналіз і прогноз у політиці та бізнесі : Курс лекцій / А.С. Баронін. – К.: «Паливода», 2005. – 128 с.
2. Бебик В.М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка паблік рилейшинз / В.М. Бебик. – К., 2005.
3. Боднар І.Р. Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах: Навчальний посібник / І.Р. Боднар. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2007. – 280 с.
4. Гондюл В.П. Аналітика та прогнозування міжнародних відносин в інформаційному суспільстві / В.П. Гондюл // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. – Київ, 2004. – Вип.50. – Ч. 1. – С. 7-13.
5. Зернецька О.В. Глобальний розвиток систем масової комунікації та міжнародні відносини / О.В. Зернецька. – К.: Освіта. 1999. – 316 с.
6. Міжнародна інформація : навч. посібн. / М.П. Требін, І.О. Поліщук, Н.П. Осипова та ін.; за ред. М.П. Требіна. – Х.:Право, 2014. – 336 с.
7. Муковський І.Т. Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах: Навч. посібн. / Муковський І.Т., Міщенко А.Г., Шевченко М.М. – К.: Кондор, 2012. – 224 с.
8. Основи інформаційно-аналітичної діяльності в міжнародних відносинах. Методологічні засади та зміст інформаційно-аналітичної діяльності в міжнародних відносинах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uadocs.exdat.com/docs/index-129619.html>.
9. Телешун С.О. Політична аналітика, прогнозування та політичні консультації / С.О. Телешун, А.С. Баронін. – Київ: Вид-во Паливода А.В., 2001. – 112 с.

Малик Ірина

*к. іст. н., доц. кафедри міжнародної інформації
Національний університет «Львівська політехніка»*

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА СУСПІЛЬСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ: СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ

Національна безпека України за суспільними сферами функціонування поділяється на такі основні види: політичну, економічну, державну, соціальну, інформаційну, науково-технологічну, екологічну, гуманітарну та військову безпеки. Вони характеризуються своєрідністю, але перебувають у тісних взаємозв'язку і взаємозалежності. Вказані елементи є однаково важливими для формування комплексної системи безпеки, але, залежно від історичних обставин, різноманітних чинників кожна складова може набувати особливого значення.

Інформаційна безпека суспільства і держави характеризується рівнем захищеності, стійкістю основних сфер життєдіяльності (економіки, сфери управління, військової справи тощо) щодо небезпечних, дестабілізуючих

інформаційних впливів. Інформаційна безпека особистості відображає рівень і якість її інформування щодо реального стану справ у всіх сферах життєдіяльності, захищеність її психіки та свідомості від небезпечних інформаційних впливів — маніпулювання, дезінформування тощо. Це такий стан правових норм та відповідних інститутів, що забезпечує постійну наявність достовірної інформації для прийняття обґрунтованих управлінських та політичних рішень і захист інформаційних ресурсів держави.

Виокремлюють три рівня забезпечення інформаційної безпеки: рівень особи (формування раціонального, критичного мислення на основі принципів свободи вибору); суспільний рівень (формування якісного інформаційно-аналітичного простору, плюралізм, багатоканальність отримання інформації, незалежні потужні ЗМІ, які належать вітчизняним власникам); державний рівень (інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності державних органів, інформаційне забезпечення внутрішньої і зовнішньої політики на міждержавному рівні, система захисту інформації з обмеженим доступом, протидія правопорушенням в інформаційній сфері, комп'ютерним злочинам)[1, с.41].

Принципи забезпечення інформаційної безпеки України зводяться до такого: свобода збирання, зберігання, використання та поширення інформації; достовірність, повнота та неупередженість інформації; обмеження доступу до інформації виключно на підставі закону; гармонізація особистих, суспільних і державних інтересів; запобігання правопорушенням в інформаційній сфері; економічна доцільність; гармонізація українського законодавства в інформаційній сфері з міжнародним; пріоритетність національної інформаційної продукції [2].

Із поняттям "інформаційна безпека" тісно пов'язане поняття "інформаційна загроза". Інформаційною загрозою прийнято вважати такий внутрішній чи зовнішній інформаційний вплив, за якого створюється реальна чи потенційна небезпека зміни напряму або темпів прогресивного розвитку суспільства, індивіда, держави. Інформаційні загрози впливають на свідомість, підсвідомість, інформаційні ресурси та інші об'єкти інформаційної інфраструктури країни. Основною інформаційною загрозою для національної безпеки України є загроза через вплив на свідомість людей, інформаційні ресурси та інформаційну інфраструктуру нав'язати громадянам, державі, суспільству систему цінностей та інтересів, які вигідні для іншої держави. Інформаційний вплив спрямовано, по суті, на підрив суверенітету України, її самостійності та незалежного розвитку. Інформаційні загрози є передумовою інформаційної війни.

Інформаційна війна – це комплекс заходів та операцій, спрямованих на забезпечення інформаційної переваги по відношенню до потенційного або реального противника.

Під інформаційною перевагою розуміють ситуацію, що надає можливість змінити уявлення противника про дійсну обстановку і позбавити його здатності прогнозувати подальші події та впливати на них. Основою здобуття

інформаційної переваги є більш швидке одержання і використання оперативної інформації, ніж це може зробити противник.

До особливостей інформаційної війни відносить:

- ведеться як під час фактичних бойових дій, так і у мирний час, у кризових ситуаціях без офіційного оголошення;

- початок такої війни неможливо визначити однозначно;

- в інформаційній війні відсутня лінія фронту;

- проведення противником операцій інформаційної війни практично неможливо виявити. Якщо факти проведення таких операцій виявляються, то вони залишаються анонімними;

- будь-які міжнародні юридичні і моральні норми ведення такої війни відсутні;

- та чи інша країна може стати об'єктом інформаційної дії, не знаючи про це;

- ймовірними учасниками інформаційної війни можуть бути країни, їхні органи розвідки, злочинні, терористичні і наркобізнесові угруповання, комерційні фірми та особи, які діють без злочинних намірів [1, с.57].

А ось ще один погляд дослідника інформаційно- психологічних впливів на інформаційні війни: «Багатооб'єктність і багатоаспектність, масштабність покриття (ураження), що поєднана з чітко визначеною спрямованістю і вибірковістю, невичерпаність інформаційних ресурсів при їх безперервному поповненні, миттєвість здолання великих відстаней, цілеспрямоване використання ресурсів супротивника – основні відмінності інформаційно-психологічних війн від будь-яких інших війн.» [4, с.112.] Латентність, що притаманна інформаційно-психологічним впливам, складність у визначенні генезису та в детермінації проявів, відносно низька вартість при значному ефекті, універсальність – все це сприяє тому, що інформаційно-психологічні війни стають найпоширенішим засобом досягнення мети у внутрішній та зовнішній політиці.

Сучасні теоретики інформаційної війни за аналогією з методом гіпнозу пропонують таку концептуальну схему інформаційного протиборства:

1) розслабити суспільство - вселяти через ЗМІ, що ворогів більше немає і не буде, і для відволікання обговорювати окремі історичні періоди, інтереси окремих малих народностей (мета: суспільство як ціле має зникнути як об'єкт свідомості);

2) змусити суспільство слухати тільки супротивника, наприклад через пропаганду його способу життя, виключивши досвід інших країн і народів;

3) змусити суспільство не розмірковувати над тим, що говорить супротивник, а для цього виключити зі ЗМІ серйозні аналітичні передачі, зробивши акцент на яскравих розважальних шоу;

4) зосередити увагу громадськості на якомусь окремому предметі, окрім спрямованого маніпулятивного потоку, наприклад на тероризмі, щоб підсистема захисту, відповідальна за обробку інформації, не виконувала свою функцію і як би розбудовувалася;

5) постійно вселяти, що саме суспільство стає все краще і краще, щоб знизити здатність людей до критичного аналізу. [3, с.83]

Таким чином, інформаційні війни стали механізмом регулювання міждержавних відносин та засобом досягнення мети у політичному полі (економічна, політична перевага). Тому надважливим в контексті національної безпеки держави загалом та інформаційної безпеки зокрема постає проблема захисту інформаційного простору.

Література

1. Богуш В.М. Інформаційна безпека держави / В.М. Богуш, О.К. Юдін. – К.: «МК-Прес», 2005. – 432 с.

2. Закон України «Про інформацію» [Електронний ресурс] // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

3. Зозуля О. С. Інформаційна зброя як геополітичний чинник та інструмент силової політики [Електронний ресурс] / О. С. Зозуля // Державне управління: теорія та практика. – 2013. – № 2. – С. 82-89. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Dutp_2013_2_12.pdf

4. Почепцов Г.В. Информациа и дезинформация / Г.В. Почепцов – К.: Ника-Центр, Ельга, 2001. – 256 с.

Молдавчук Микита

студент напряму підготовки «Міжнародні відносини»

Національний університет Львівська політехніка

ПРОБЛЕМА ГУМАНІТАРНОЇ ІНТЕРВЕНЦІЇ У СУЧАСНІЙ МІЖНАРОДНІЙ ПОЛІТИЦІ

Головною тенденцією розвитку сучасної міжнародної системи права стає його подальше становлення та зміцнення в його основі найважливішого принципу – поваги до прав людини, так звана гуманізація.

У період існування функціонального міжнародного права гуманітарна інтервенція розглядається як правомірне й невід’ємне явище міжнародного життя, однак, у зв’язку з виникненням й подальшим розвитком таких основних принципів сучасного міжнародного права як принцип невтручання, у практиці застосування міжнародного права знову дуже гостро постало питання стосовно того наскільки взагалі явище гуманітарної інтервенції сумісне з сучасним міжнародним правопорядком [1, с. 120-134].

Поняття "гуманітарна інтервенція" застосовується сьогодні все частіше .. Окрім терміна "гуманітарна інтервенція" в правничій практиці також застосовуються інші близькі за значенням терміни.

Особливої актуальності проблема гуманітарної інтервенції набула після інтервенції НАТО в Косово у 1999 р. Саме після операції Північноатлантичного альянсу наукова дискусія набула особливої гостроти.

У доктрині міжнародного права існує кілька основних підходів до проблеми гуманітарної інтервенції. Так, на думку одних учених, законною є тільки гуманітарна інтервенція у вузькому розумінні, метою якої є захист життя

і прав громадян держави-інтервента, що перебувають на території іноземної держави. Інша точка зору полягає в тому, що гуманітарна інтервенція може бути допустимою лише: за наявності масових грубих порушень прав людини; нездатності суверена захистити права людини відповідно до загальновідомих міжнародно-правових стандартів; за умови виняткової спрямованості гуманітарної інтервенції на досягнення суто гуманітарних завдань; у разі вичерпання всіх можливих мирних засобів захисту прав людини тощо.

Для гуманітарної інтервенції є характерними наступні явища:

по-перше, це акт використання воєнної, а не, до прикладу, економічної чи політичної сили у міжнародних відносинах;

по-друге, гуманітарна інтервенція, зазвичай, відбувається, у вигляді збройного вторгнення, здійснюваного однією державою чи групою держав на територію іншої держави без дозволу на те Ради Безпеки ООН;

по-третє, гуманітарна інтервенція здійснюється в супереч волі іншої держави;

по-четверте, гуманітарна інтервенція проводиться з метою чи під приводом захисту базових прав і свобод людини, таких як: право на життя, свободу пересування, особисту недоторканість тощо;

Гуманітарна інтервенція як складний і, як правило, тривалий процес включає декілька етапів реалізації. До основних етапів проведення гуманітарної інтервенції ми можемо віднести наступні:

- збір та аналіз міжнародної інформації про стан дотримання прав людини в конкретній державі [4, с. 27-38];

- напрацювання статистичної інформації щодо грубого порушення прав людини на території певної держави та оцінка політичної, економічної та соціальної ситуації в даній країні;

- виступи голів держав, міжнародних установ та організацій із закликами до керівництва певної держави щодо припинення порушення прав людини на її території (включаючи дипломатичні ноти, листи тощо);

- інформаційна війна проти певної держави, що передбачає поширення інформації про порушення прав людини на її території, інсценування певних подій тощо;

- введення економічних та політичних санкцій проти певної держави з боку окремих держав або всього світового співтовариства за рішенням ООН;

- розгляд питання про грубе порушення прав людини в Комітеті з прав людини ООН та прийняття рішення про скликання Ради Безпеки ООН;

- розгляд питання Радою Безпеки ООН та прийняття Резолюції про припинення насильства та запобігання порушенням прав людини на території певної держави (включаючи можливе застосування військової сили для протидії урядовим військам, встановлення заборони на польоти, обмеження судноплавства тощо);

- безпосереднє проведення гуманітарної інтервенції, військової операції за участю міжнародного контингенту.

Зважаючи на те, що Україна має досвід участі у всіх операціях під егідою НАТО (Боснія та Герцеговина, Косово, Македонія, Ірак, Афганістан) а що

більше важливо, відчула на собі з повна «горе» незаконної інтервенції і що гірше анексії Криму, є доречним аналізувати євроатлантичний вектор миротворчості нашої країни крізь сутність та зміст операцій цієї організації.

На межі ХХ-ХХІ століть склались умови, що потребують не тільки дійових миротворчих заходів, але й подальшої розробки критеріїв їх проведення, у тому числі для розв'язання кризових питань(таких як Крим, до прикладу) у гуманітарних ситуаціях з урахуванням положень Статуту ООН та дотримання його згідно постановки ГА [3, с. 7-26].

Відповідальність держав за порушення міжнародних зобов'язань у галузі прав людини повинна мати чітку правову регламентацію, мати всезагальний характер. Такі протиправні дії держав, як анексія територій держав, геноцид, апартеїд, рабство, систематичні і грубі порушення ряду основних прав людини.

Держава визнається відповідальною за будь-яке міжнародно-протиправне діяння в галузі прав людини, яке присвоюється їй як такій. Порушення прав людини може бути викликане діяннями будь-якого органу (законодавчого, виконавчого або судового) або представника, незалежно від його положення в державному механізмі, навіть якщо ці діяння являють собою *ultra vires* або зроблені в порушення національно-правових настанов.

На нашу думку, світова спільнота в особі міжнародних органів та організацій повинна не тільки декларувати відповідальність держав за порушення міжнародних зобов'язань у галузі прав людини, але вкрай важливо, щоб під час гуманітарної інтервенції окремі держави не виходили за межі резолюцій РБ ООН, не брали на себе роль світових жандармів, і не призводили до ще більшої гуманітарної кризи в країні, яка стала об'єктом гуманітарної інтервенції [2, с. 7-26].

Таким чином, до питання гуманітарної інтервенції необхідно підходити дуже обережно, спираючись на незаперечні факти грубого та масового порушення прав і свобод людини. Незаперечним доказом застосування військових сил проти мирного населення є неупереджене супутникове спостереження та нагляд спец. Призначенців ОБСЄ.

Перспективність подальшого наукового дослідження даної тематики обумовлена і сучасними проблемами в міждержавних відносинах. Це в першу чергу анексія українського Криму та інтервенцію яка триває й сьогодні - кризова ситуація на Сході України та пов'язані з нею масові порушення прав людей і значні руйнування в регіоні.

Література

1. Bordat J. Globalisation and War. The Historical and Current Controversy on Humanitarian Interventions / J. Bordat // International Journal of Social Inquiry 2009. – № 2. – P 59-72.
2. Lyal S. Sunga. The Role of Humanitarian Intervention in International Peace and Security: Guarantee or Threat? / Lyal S. Sunga // The Use of Force in International Relations: Challenges to Collective Security // Int'l Progress Organization & GoogleBooks, 2006. – P. 41-79.

3. Mark R. Crovelli. Humanitarian Intervention and the State [Електронний ресурс] / Mark R. Crovelli. – Режим доступу: <http://mises.org/journals/scholar/crovelli2.pdf>

4. Taylor B. Seybolt. Humanitarian Military Intervention: The Conditions for Success and Failure / Taylor B. Seybolt. – Oxford: Oxford University Press, 2007.

Нечитайло Анна

студентка напряму підготовки «Міжнародні відносини»

Національний університет Львівська політехніка

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ

Ставлення людини до свого навколишнього середовища як до необмеженого джерела ресурсів спровокувало суттєве погіршення екологічної ситуації. Ситуація застала людство переосмислити свої взаємини з природою, задуматися над формуванням такої поведінки на планеті, яка б дозволила не лише зберегти навколишнє середовище та забезпечити достойний рівень та якість власного життя, але й сформуванню сприятливих умов для розвитку та діяльності своїх нащадків. Це робить очевидною актуальність дослідження сталого розвитку, який дозволить гармонізувати взаємини людини і природи, забезпечить прогрес у розвитку людства у майбутньому. Для України, яка знаходиться у стані війни, екологічна ситуація доволі невтішна а рівень життя громадян постійно знижується, обрана проблематика є особливо актуальною.

Мета статті – проаналізувати сталий розвиток та його особливості.

Існують різноманітні трактування поняття «сталий розвиток». Зокрема, під сталим розвитком розуміють «керований розвиток суспільства, який не руйнує своєї природної основи і забезпечує виживання та безперервний розвиток цивілізації» [7]. Також під сталим розвитком розуміють «взаємодію суспільства і природи, при якій зберігається біосфера та забезпечується виживання та розвиток людства» [6].

Згідно ще одного підходу сталий розвиток – це «система взаємоузгоджених управлінських, економічних, соціальних, природоохоронних заходів, спрямованих на формування системи суспільних відносин на засадах довіри, партнерства, солідарності, консенсусу, етичних цінностей, безпечного навколишнього середовища, національних джерел духовності» [6]. Також під сталим розвитком розуміють «найперспективнішу ідеологію ХХІ століття і навіть усього третього тисячоліття, яка, з поглибленням наукової обґрунтованості, витіснить усі наявні світоглядні ідеології, як такі, що є фрагментарними, неспроможними забезпечити збалансований розвиток цивілізації» [2].

Згідно ще одного трактування сталий розвиток – це «такий розвиток, який забезпечує реальне покращення якості життя людей и водночас зберігає природне різноманіття Землі» [6]. Однак найбільш поширеним є трактування сталого розвитку, яке використовується в рамках ООН. Згідно цього підходу: «Сталий розвиток – це такий розвиток суспільства, який задовольняє потреби

сучасності, не ставлячи під загрозу здатність наступних поколінь задовольняти свої власні потреби» [3].

Незважаючи на різноманіття підходів, розглядаючи сталий розвиток, можна виокремити такі його характеристики: гармонізацію відносин людини з природою; зростання якості життя теперішніх та майбутніх поколінь; стабільне економічне зростання; гармонійні відносини як усередині суспільства, так і між окремими спільнотами; збереження біосфери як природної основи життя на планеті.

Тобто, стійкий розвиток повинен бути в однаковій мірі спрямований як на виживання людства, так і на збереження природи. Перший аспект означає можливість постійного збалансованого розвитку, за якого наші нащадки мали б не менше можливостей у порівнянні з теперішнім поколінням щодо задоволення своїх потреб у природних ресурсах. Другий аспект передбачає збереження біосфери як основи всього життя на Землі, збереження її стабільності та природної еволюції. Сталий розвиток суспільства можна характеризувати як такий, за якого людина не робить значної шкоди природі і вона встигає відновитися.

Концепція сталого розвитку з'явилася в результаті поєднання трьох основних складових: економічної, соціальної та екологічної. В економічній сфері сталий розвиток передбачає оптимальне використання обмежених природних ресурсів, зокрема, застосування екологічних та енергозберігаючих технологій, екологічний видобуток і переробку сировини, створення екологічно чистої продукції, мінімізацію, переробку і знищення шкідливих відходів.

У соціальній сфері повинна відбуватися орієнтація на людину, діяльність людства повинна бути спрямована на збереження стабільності соціальних і культурних систем. Повинно відбуватися скорочення числа конфліктів між людьми. Важливим аспектом також є справедливий розподіл благ.

У екологічній сфері сталий розвиток має забезпечувати цілісність біологічних і фізичних природних систем. Особливе значення має життєздатність екосистем, вони повинні мати здатність до самовідновлення, адже від цього залежить глобальна стабільність всієї біосфери [4].

Враховуючи відмінні цілі та пріоритети в кожній із вищезазначених сфер, їх узгодження є завданням величезної складності, оскільки всі три елементи сталого розвитку повинні розглядатися збалансовано. Важливі також і ефективні механізми взаємодії цих трьох концепцій. Іншими словами, критеріями реалізації цієї нової цивілізаційної парадигми мають бути економічна ефективність, екологічна безпека і соціальна справедливість.

Концепція сталого розвитку ґрунтується на п'яти головних принципах:

1. Реалістичність – вважається, що людство дійсно може надати розвитку сталого і довготривалого характеру, який відповідатиме потребам теперішніх людей, не втрачаючи при цьому можливості майбутнім поколінням задовольняти свої потреби.

2. Відносність – обмеження, які існують в галузі експлуатації природних ресурсів, відносні. Вони пов'язані з сучасним рівнем техніки і соціальної організації, а також із здатністю біосфери до самовідновлення.

3. Всеохопність – всі люди без винятку повинні отримати можливість реалізувати свої надії на благополучніше життя. Адже без цього сталий і довготривалий розвиток неможливий.

4. Узгодженість – йдеться про те, що важливою складовою ефективною реалізації політики сталого розвитку є необхідність налагодження стану життя тих, хто користується надмірними засобами (грошовими і матеріальними), з екологічними можливостями планети, зокрема відносно використання енергії.

5. Поміркованість – враховуючи обмеженість ресурсів і самої планети, розміри і темпи росту населення повинні бути погоджені з виробничим потенціалом глобальної екосистеми Землі, що змінюється [2].

Отже, ключовим моментом щодо ефективності політики сталого розвитку повинно стати комплексне поєднання економічного розвитку із екологічною складовою. Тобто, практичні кроки у економічній сфері повинні поєднуватися із компенсаційними впровадженнями у напрямку збереження і відновлення навколишнього середовища.

Необхідною складовою ефективного втілення сталого розвитку повинно стати виконання певних передумов. До них можна віднести такі:

- поширення у масовій свідомості глибокого розуміння взаємозв'язку між людством та природою;
- перетворення індивіда з об'єкту у суб'єкт глобального розвитку;
- формування стратегій сталого розвитку різного рівня (глобального, національного та місцевого) за умов економічного зростання та забезпечення основних потреб людей;
- суттєве та зважене зменшення споживання ресурсів;
- належне фінансування економічних, екологічних, соціальних, політичних та інших перетворень (це особливо актуально для країн, що розвиваються);
- створення нормативно-правової та інституційної бази сталого розвитку;
- дієвий моніторинг ефективності реалізованих заходів та, як наслідок, корегування програм сталого розвитку;
- масова соціальна мобілізація на користь програм сталого розвитку;
- наукове опрацювання проблем та науковий супровід практичних дій щодо реалізації концепції сталого розвитку, координація наукового потенціалу всього міжнародного співтовариства [5].

Стійкий розвиток може бути реалізований лише у разі кардинальних структурних змін в планетарних масштабах. Потрібна якісно нова модель розвитку цивілізації, яка базуватиметься на понятті сфери розуму, глобально керованого ноосферогенеза. Головною метою освіти повинне стати виховання нової особи, орієнтованої на систему екологічних цінностей, а не на цінності суспільства споживання. Тільки суспільство, що складається з людей з новим світоглядом, буде здатне розвиватися стабільно.

Досліджуючи перспективи і проблеми довготривалого розвитку, науковці Е.В.Гірусов та Г.В.Платонов виділяють шість аспектів сталого розвитку:

1. Політико-правовий – розвиток сучасної демократії, існування системи розумного законодавства і оподаткування, соціальну справедливість,

забезпечення свободи і рівності усіх перед законом, дружбу народів, взаємну відповідальність громадянина і суспільства тощо.

2. Економічний – розумне поєднання державної, суспільної і приватної власності, цивілізовану ринкову економіку, демонополізацію і вільну конкуренцію виробників і продавців, виробництво сільськогосподарської і промислової продукції, культурних благ у достатньому обсязі з метою задоволення основних життєвих потреб усього людства, ефективні та гуманні засоби стимулювання корисної діяльності.

3. Екологічний – забезпечення коеволюції суспільства і природи, людини і біосфери; відновлення відносної гармонії між людиною і природою; збереження реальних можливостей не тільки для сучасного, але й майбутніх поколінь задовольняти свої основні життєві потреби; ефективне використання природних ресурсів; запровадження маловідходного чи навіть безвідходного виробництва, широкий розвиток біотехнологій; поступовий перехід до альтернативної енергетики; економічні і правові методи захисту природи; перманентна турбота про збереження біологічного розмаїття планети; формування екологічної культури, що призведе до формування бережного ставлення до природи, як до свого власного дому тощо.

4. Соціальний – викорінення голоду і злиднів; турбота про дітей і старше покоління; доступна дошкільну і шкільна освіта, виховання дітей та ін.

5. Міжнародний – включає боротьбу за мир, недопущення нової світової війни і регіональних конфліктів; розв'язання будь-яких протиріч мирними методами; забезпечення партнерства усіх країн і народів; надання всебічної допомоги слаборозвиненим країнам; активне сприяння ООН у її миротворчій і природоохоронній діяльності.

6. Інформативний – передбачає високий рівень розвитку науки і техніки; широке розповсюдження освіти і ЗМІ, їх правдивість, кібернетизація та інформатизація усього господарства і культури; масове застосування електронних засобів у пропаганді успіхів стратегії сталого розвитку тощо [1].

Як бачимо, політика сталого розвитку актуалізована наявними проблемами, які супроводжують сучасну життєдіяльність людства, і є не просто викликом часу, а необхідною складовою забезпечення нормального функціонування всього міжнародного співтовариства як сьогодні, так і в майбутньому.

Література

1. Гирусов Э.В. Мир в поисках концепции устойчивого развития / Э.В. Гирусов, Г.В.Платонов // Вест-ник Московского университета. – Серия 7. Философия. – № 1. – 1996. – С. 3-14.

2. Деркач М.І. Концепт сталого розвитку як домінуюча ідеологія людської цивілізації у ХХІ ст. / М.І. Деркач // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: економіка. – 2009. – Випуск 3/1. – С. 185-191.

3. Рио-де-Жанейрская декларация по окружающей среде и развитию от 3–14 июня 1992 г [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/riodecl.shtml

4. Сталий розвиток // Вікіпедія: вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Сталий_розвиток

5. Сталий розвиток суспільства: навчальний посібник / авт.: А. Садовенко, Л. Масловська, В. Серета, Т. Тимочко. – 2 вид. – К.; 2011. – 392 с.

6. Сущность и принципы устойчивого развития в современных концепциях развития общества [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rae.ru/monographs/247-7378>

7. Урсул А.Д. Переход России к устойчивому развитию. Ноосферная стратегия / У.Д. Урсул. – М., 2008. – 483 с.

Пасічний Роман

старший викладач кафедри ПМВ

Національний університет «Львівська політехніка»

МІГРАЦІЯ ЯК ВИКЛИК НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

Міграція, як явище глобального світу, містить як позитивні риси (реалізація свободи пересування, діалог культур, професійний обмін та ін.), так і негативні (торгівля людьми, розпад сімей заробітчанин, виїзд з країни талановитих людей), і відповідно ставить нові виклики перед державою, та суспільством. За даними «Емігрантського порталу», в українських реаліях міграція набирає грандіозних масштабів – 5-7 млн. українців працює за кордоном; близько 4 млн. іноземних іммігрантів перебуває в Україні (переважна більшість із них прагне дістатись до Західної Європи) [4].

Четверта хвиля української еміграції почалася в другій половині 1980-их рр., у зв'язку з лібералізацією політичного режиму в СРСР і триває до цього часу. Внаслідок економічної кризи, що супроводжувала розпад СРСР і становлення незалежної України, мільйони українців виїхали і далі виїжджають на роботу в різні країни світу [7]. Хоча початок міграційної хвилі припадає на початок 90-х, питання української трудової міграції, гостро постало у 2013р. Трудові мігранти України вважаються головними валютними донорами вітчизняної економіки (за даними НБУ, українці за кордоном торік офіційно відправили в Україну 7,5 млрд. дол. грошових переказів, зокрема близько 1 млрд. дол. – нелегально (хоча неофіційно сума може бути навіть удвічі більшою). До порівняння: іноземні інвестори вклали в економіку країни лише 6,013 млрд. дол.) [1]. Незважаючи на довготривалість даного явища (з середини 90-х рр. ХХ ст.) та масштабність, влада України, на той час, ще не виробила відповідних принципів і підходів до формування своєї міграційної політики. Відсутність в законодавстві поняття "трудового мігранта", та гарантій соціально-правового захисту ставило цих людей поза законом. Захищаючи свої права українські мігранти могли покликатися лише на кілька загальних статей Конституції України та малоефективні міждержавні угоди з країнами ЄС, у яких перебувала половина українських мігрантів.

Ця проблема національного масштабу потребувала нагального вирішення і тому 3 липня 2013 р. були проведені парламентські слухання Верховної Ради

України на тему: "Українська трудова міграція: стан, проблеми та шляхи їх вирішення" [5]. В результаті 5 листопада 2013 р. було прийнято рекомендації парламентських слухань на тему "Українська трудова міграція: стан, проблеми та шляхи їх вирішення", в яких особливу увагу було приділено питанням розвитку національного ринку праці та виробленню ефективної, дієздатної політики зайнятості, спрямованої на підвищення економічної активності населення, зростання кількості нових робочих місць та розширення можливостей для реалізації права особи на гідну працю [6]. Експерти з питань міграції невисоко оцінили прийняті парламентом рекомендації, за допомогою яких українська влада намагалась вирішити дані проблеми та вказали на їх основні недоліки. Натомість, для вирішення даної проблеми, було запропоновано затвердити: 1) комплексну дієву податкову амністію переказів, готівки й майна, які ввозяться громадянами, що мешкали за кордоном, із мораторієм на подвійне оподаткування; 2) реформування консульської служби; 3) встановлення режиму абсолютного сприяння для вкладення мігрантських коштів у малий бізнес депресивних регіонів; 4) надійний захист виборчих прав заробітчан [1].

Незважаючи на певні позитивні зрушення у вирішенні питання української трудової міграції, разом з тим залишається й ряд проблем які спричиняються цим явищем. Дослідник міграційних процесів А. Кирчів виводить наступні наслідки цього явища, які не тільки спричиняють значний суспільно-економічний вплив, але й становлять загрозу національній безпеці України: депопуляція або «зненаселення»; соціальне сирітство; „відтік мізків”, злочинність і корупція, політичний аспект міграції, міжнародний імідж донора нелегалів; транзит нелегалів територією України [2]. З поміж усіх вищеперерахованих наслідків, особливо загрозливим вважаємо тенденцію втрати кваліфікованих кадрів. На важливості даного аспекту трудової української міграції наголошує і дослідник Ю.Кравчик, аргументуючи це тим що, своїм громадянам країна не в змозі надати відповідних умов, тим самим висококваліфіковані спеціалісти покидають країну в пошуках високих заробітків, а країни, до яких прибуває мігрант, завжди зацікавлені в таких особах, так як легше оплатити працю спеціаліста, а ніж підготувати такого фахівця; додаткові витрати з бюджету на підготовку нових спеціалістів, з «відтоком мізків» країна опиняється в ситуації, коли відсутні відповідні кадри і постає питання про їх підготовку, для цього виділяються кошти з бюджету для зацікавлення та оплати стипендій людям, які навчаються на відповідних необхідних спеціальностях; виникнення тенденції до спаду темпів економічного зростання, з відтоком розумних людей значних проблем отримує економіка держави. Як наслідок відсутність основних кадрів, які рухають економікою в виробництві та торгівлі, спричинить тенденцію до спаду темпів економічного зростання [3].

Аналіз внутрішніх та зовнішніх чинників впливу процесу трудової міграції на національну безпеку доводить що, без глибоких, докорінних системних змін в Україні та запровадження державної міграційної політики, яка би була здатна захистити як національні інтереси в цілому, так і права та інтереси кожного

українського громадянина у будь-якому куточку світу, міграційні процеси становитимуть значну загрозу національній безпеці України.

Література

1. Канівець О. Захистити трудових мігрантів, щоб врятувати економіку [Електронний ресурс] / Олег Канівець // Дзеркало тижня. Україна. – 2013. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/macrolevel/zahistiti-trudovih-migrantiv-schob-vryatuvati-ekonomiku-.html>.

2. Кирчів А. Трудова міграція і національна безпека України [Електронний ресурс] / Андрій Кирчів // Незалежний культурологічний часопис "І". – 2004. – Режим доступу: <http://www.ji-magazine.lviv.ua/kordon/migration/2004/kyrchiv07-10.htm>.

3. Кравчик Ю. В. Позитивні та негативні наслідки сучасних міжнародних міграційних процесів та регулювання міжнародних міграційних процесів в Україні [Електронний ресурс] / Ю. В. Кравчик. // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2009. – №4. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=66>.

4. Мігрантський портал [Електронний ресурс]. – 2010. – Режим доступу: <http://www.spilka.pt/pt/servicos-sociais/65-2009-06-03-23-53-42/511-2010-01-28-01-11-34>.

5. Постанова Верховної Ради України Про проведення парламентських слухань на тему: "Українська трудова міграція: стан, проблеми та шляхи їх вирішення" [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2013. – № 51, ст.727. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/193-vii>.

6. Постанова Верховної Ради України Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Українська трудова міграція: стан, проблеми та шляхи їх вирішення" [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. – № 22, ст. 850. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/680-18>.

7. Хвилі міграції з України [Електронний ресурс] // Українці в Сполученому Королівстві Інтернет-енциклопедія. – 2008. – Режим доступу: <http://www.ukrainiansintheuk.info/ukr/01/khvyli-u.htm>.

Стельмащук Любов

студентка напрямку підготовки «Міжнародні відносини»

Національний університет Львівська політехніка

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ПОНЯТТЯ «НЕВИЗНАНА ДЕРЖАВА»

В останні роки прагнення різних територіальних утворень до відокремлення все частіше призводить до виникнення так званих невизнаних держав, чиє існування постає одним з найважливіших джерел виникнення конфліктів в сучасній світовій політиці. Незважаючи на значний науковий інтерес до цього феномену, проблематика невизнаних держав недостатньо розроблена в теоретичному плані. Прагнення різних територіальних утворень до відокремлення, бажання націй і територій здобути незалежність або

приєднатися до інших держав, а також можливість їх міжнародного визнання як незалежних держав створюють проблеми не тільки для урядів і населення країн, до яких ці території належать, а й для світової політики в цілому. Для нерегульованих конфліктів, які пов'язані з невизнаними державами характерні дестабілізація регіонального середовища, інтернаціоналізація цих конфліктів, оскільки вони змінюють взаємини між державами, які визнають або не визнають незалежність відокремлених територій.

Актуальність статті полягає у тому, що формулювання належного понятійного апарату в сфері досліджень невизнаних держав є одним з головних кроків в пошуку шляхів вирішення проблем пов'язаних з цим феноменом. Особливої актуальності ця проблема набуває із появою квазі-державних утворень ДНР та ЛНР на території України та у зв'язку з необхідністю визначення їхнього статусу як в рамках міжнародного права, так і на рівні державного законодавства. Метою статті є визначення основних підходів до аналізу поняття «невизнана держава».

Якщо звернутися до історії, то можна простежити таку закономірність: у ХХ ст. у світі відбулось три хвилі глобальних змін, які закінчилися утворенням десятків нових, здебільшого національних, держав. Перша хвиля відбулась після закінчення Першої світової війни, розпаду найбільших європейських імперій того часу, на території яких виникли нові держави. Другу хвилю спровокувала Друга світова війна і крах колоніальних держав в 60-ті роки минулого століття. Третя хвиля – після розпаду СРСР і Радянського блоку. Багато дослідників вважають, що зараз людство знаходиться на піку «третьої хвилі», що дає можливим прогнозувати та попередити нові конфлікти, пов'язані з відділенням держав.

Незважаючи на серйозність таких проблем, а також значну увагу з боку вчених та дослідників до цього явища, досі відсутнє чітке визначення поняття та сутності невизнаних держав, а також їх типологія і класифікація. Частина дослідників виділяють головну відмінність між невизнаною державою та іншим державним утворенням в існуванні державного суверенітету всередині будь якої території без відповідної легітимізації з боку інших держав. Однак сутність цього явища автори розглядають з різних точок зору. Значна їх частина основну увагу приділяє особливостям процесу утворення невизнаних держав. Так наприклад, Е. Геллнер та Е. Хобсбаум досліджують прояви політичної ідеології в створенні національних держав, які об'єднують в своїх кордонах тільки одну націю, а З. Чемурзієва в своєму визначенні невизнаних держав пострадянського простору вказує на «...фіксацію в просторі і часі підсумків локальних конфліктів, спровокованих дезінтеграцією масштабного геополітичного утворення (СРСР)» [8]. На погляд Ч. Тіллі, недоліком вже існуючих досліджень державотворчих процесів є дефіцит уваги до місця і ролі міжнародних чинників: «Більшість існуючих пояснень хибні (fail), оскільки ігнорують той факт, що різні типи держав ставали повноцінними державами на різних етапах європейської історії, а також тому, що різноманітність держав (state-to-state variation) визначають, скоріш за все, за їх індивідуальними характеристиками, ніж за відносинами між ними».

Такої ж думки дотримується і В.П. Горбатенко, зазначаючи, що необхідно досліджувати вплив міжнародної спільноти на держави, а також переосмислити всю систему міжнародного права, оскільки воно може об'єктивно виступати гарантією міжнародної безпеки. Російські політологи Г. М. Вельямінов та Ю. М. Солозобов основну увагу приділяють міжнародному визнанню таких державних утворень, розгляду питань їхньої легітимності [1; 4]. Ще одним підходом до вивчення явища невизнаних держав, є детальна розробка та дослідження ознак держав, наявність або відсутність яких в певних випадках може стати причиною визнання або невизнання територій з проблемним суверенітетом.

Більш того, відсутньою є згода щодо позначення державних утворень, які називають невизнаними, самопроголошеними, такими, що відокремилися тощо. У науковій літературі є й інші назви, наприклад «території з проблемним, альтернативним або блокованим суверенітетом» [5], держави *de facto*. Пропонується також розмежувати такі поняття: «самопроголошена держава», як державне утворення, яке не створило органів державної влади; «невизнана держава», як утворення, державність якого знаходилась на стадії становлення, але завершилась або реінтеграцією, або насильницькою ліквідацією; «держава *de facto*», як повноцінна держава з єдиним недоліком - відсутністю міжнародного визнання [2].

Якщо розглядати невизнану державу як державне утворення, створене внаслідок реалізації прагнення окремої нації до незалежності, виникає проблема ідентифікації її відмінностей від піратських республік, бандитських анклавів, мікронацій чи держав-маріонеток. Ш. Требст, професор культурології Східної Європи, в тезі про державну спроможність підтверджує попереднє твердження, оскільки деякі кримінальні угруповання також можуть прагнути до державної незалежності та створювати власну символіку [2].

Мікронації, або віртуальні держави, яких налічується більше тисячі у всіх частинах світу, також цілком можуть претендувати на статус невизнаних держав. І хоча ідеї Ж. Бодена, діячів французької революції, В. Вільсона і багатьох інших про право на самовизначення і сецесію поширювалися тільки на нації чи народи, сама суть положення про вільне визначення своєї політичної долі та проголошення незалежності може відноситися до будь-яких спільнот людей хоча б тому, що подібне рішення приймається не стільки абстрактним народом, скільки кожною конкретною людиною, що до нього належить.

Отже, незважаючи на значну кількість досліджень «невизнаних держав» як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями, повноцінного визначення цього феномену немає. На нашу думку, необхідність теоретичних досліджень обумовлюється практичною необхідністю запобігти виникненню та сприяти вирішенню локальних конфліктів пов'язаних з цим феноменом, адже незважаючи на незначний масштаб таких проблем, їх наслідки мають глобальний характер.

Література

1. Вельяминов Г. М. Признание «непризнанных» и международное право [Электронный ресурс] / Г. М. Вельяминов // Россия в глобальной политике. – 2007. – Режим доступа: <http://www.globalaffairs.ru/numbers/24/7050.html>.
2. Маркедонов С. Государства de facto. [Электронный ресурс] / С. Маркедонов // Агенство политических новостей. – 2006. – Режим доступа: <http://www.apn.ru/publications/article10896.html>.
3. Никитина Ю. А. Урегулирование «замороженных» региональных кризисов [Электронный ресурс] / Ю. А. Никитина // Федерация мира и согласия: Международная неправительственная организация с консультативным статусом при ЭКОСОС ООН и статусом участника Совета Европы – Режим доступа: <http://www.ifpc.ru/index.php?cat=216>.
4. Солозобов С. Непризнанная Евразия / С. Солозобов. // Логос. – 2004. – № 6. – С. 130–139.
5. Чемурзиева З. И. Институционально-правовые технологии легитимизации непризнанных государств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук / Чемурзиева З. И. – Ростов-на-Дону, 2007.
6. Griffiths M. Self-Determination. International Society and World Order [Электронный ресурс] / M. Griffiths // Macquarie University Law Journal. – 2003. – № 1. – Режим доступа: <http://www.austlii.edu.au/au/journals/MqLJ/2003/3.html>.

Тишкун Юрій

к. політ.н., доц. кафедри ПМВ

Національний університет «Львівська політехніка»

**«СВІТОВА ПОЛІТИКА» І «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ»:
СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ**

Актуальною проблемою теорії політики, зокрема її компонентів – теорій глобальної політики і міжнародних відносин, є визначення базових категорій теорії, які описують глобальний вимір політичної реальності та визначення їх співвідношення з іншими її категоріями та другорядними поняттями науки. Однією з таких категорій є «світова» політика, щодо змісту якої досі існує чимало дискусій, що й зумовлює необхідність подальших пошуків у цій сфері, оскільки специфіка змістовного наповнення цієї категорії визначає її місце в понятійному апараті політичних наук загалом і дослідження глобальної політики зокрема.

Метою роботи є розглянути особливості співвідношення понять «світова» політика та «міжнародні» відносини.

«Світова» політика, за російським теоретиком-міжнародником М. Косолаповим, є «окремим випадком» політики міжнародної, вона «перетікає в міжнародно-регіональну політику» і виникає швидше за міжнародні політику і відносини [4, с. 102, 107]. Таке тлумачення, на наш погляд, є слушним, адже міжнародні (international) політика і відносини розглядають взаємодії держав і «між» ними, на стадії nation-state [4, с. 103], стосунки не між будь-якими політичними системами (політіями), які існували чи існують (або будуть

існувати), а саме взаємодії між такими специфічними регуляторами життя окремих суспільств, як модерні держави, які виникли на Заході Європи в Новий час і до кінця XX ст. поширились по всій планеті у зв'язку із воєнною, демографічною та економічною експансією європейців. При цьому зазначені держави за визначенням є національними – явно чи приховано, тобто базуються на декларованій і фактичній політизації етнічності як основі внутрішньої і зовнішньої ідентичностей та реалізованих згідно з ними курсів політики (всередині і за кордоном). Відтак, домодерні політичні утворення (Єгипет, Ассирія тощо), як і постмодерні, які не мають ані державного статусу і характеристики (з т. з. права і соціології), ані прив'язки до етнічності (наприклад, Рим, Австро-Угорщина, Османська імперія, Російська імперія до Александра III чи сучасна Саудівська Аравія, Оман тощо), не можуть бути учасниками ні міжнародної політики (міжнародного процесу) як коротко- і середньо-термінових взаємодій (менших за соціально-активне життя одного покоління – 30 р.) [4, с. 104], ні міжнародних відносин (як історичної рівнодіючої зв'язків і взаємодій, що тривають більш, ніж активний період життя покоління і не усвідомлюються сучасниками). Отже, такі домодерні утворення не можуть розглядатись в рамках відповідних наукових дисциплін – історії, теорії і соціології міжнародних відносин, історії, теорії та аналізу зовнішньої політики, оскільки зовнішню політику у «вузькому розумінні» може мати лише модерна національна держава (західна «держава як політичний *інститут*», за М. Вебером [2, с. 47]). Така ситуація інтуїтивно фіксується дослідниками у відсутності аналізу ролі, значення і зовнішньополітичного курсу таких «failed state», як Сомалі, Гаїті тощо, які не є державами, а їх суспільства не творять модерних націй.

У цих умовах виникає питання, куди ж, окрім «просто» історії чи історії дипломатії (в широкому розумінні), віднести коротко- і довгострокові політичні взаємодії домодерних політичних систем. Відповідь на це дають цивілізаційний і світ-системний підходи – до вузько зрозумілої «світової» (в рамках окремого світу-цивілізації) політики, а отже, «світових» або «між світами» (міжцивілізаційних) політичних відносин.

Як відзначає Н. Косолапов, «світ» є «сферою духовної і практичної життєдіяльності конкретного суспільства в певний період [часу]». Інше визначення подає Д. Песков, – «світ» – «це горизонт подій» [5, с. 156-157]. Цим світом є, за Н. Косолаповим, є «весь доступний [його] учасникам «всесвіт» (universe), навіть якщо він історично ... обмежений найближчим селом» [4, с. 102-103]. Так зрозумілий світ легко ототожнити з тим, що А. Тойнбі і його послідовники визначають, як «примітивні» суспільства (яких налічувалось 650 у 1915 р.) і 21 цивілізацію (різного рівня) [6, с. 46], і з тим що І. Валлерстайн визначає, як міні-системи (примітивні суспільства у А. Тойнбі), світ-економіки (поліси Греції, номи Єгипту, міста майя), світ-імперії (Римська, Перська, Китайська тощо або «світові держави», за А. Тойнбі [6, с. 24]) і сучасна капіталістична світо-система [1, с. 199] (західна цивілізація, яка мілітарно здолала інші цивілізації і перетворила їх представників у внутрішній пролетаріат [6, с. 385]) – як економічні і політичні надбудови над згаданими

цивілізаціями. Про коректність такого тлумачення, на нашу думку, свідчить і назва історичної дисципліни, прийнята в європейській і, отже, глобальній суспільній думці принаймні від часів І. Канта – «Всесвітня історія» (World history) [3], тобто історія сукупності окремих суспільств-світів чи регіонів-світів, еволюція кожного з яких досліджується окремо саме в рамках країнознавчого чи цивілізаційного підходу, на відміну від іншої історичної дисципліни «глобальної історії» (Global history), яка розглядає людство саме як єдине ціле без поділу на цивілізації.

У рамках такого тлумачення «світовою» постає будь-яка політика, яка охоплює рамки певної цивілізації (в розумінні А. Тойнбі та його послідовників), незалежно від її показників (територіальних, демографічних, економічних, воєнних): будь-яка політика, яка вбирає в себе «весь доступний її учасникам «Всесвіт»...», «політика, яка виходила поза межі роду, племені, держави у всіх її історичних формах, передувала міжнародним відносинам і була їх ... передумовою» [4, с. 102-103]. Свідченням цього є сприйняття греками колонізованої їх полісами Ойкумени як «світу», тлумачення римлянами простору їх імперії як «цілого світу» (Pax Romana), аналогічне бачення китайців як «Піднебесної імперії» тощо. Кожна зі згаданих політик була політичною організацією певного «суспільства», яке охоплювало окрему світ-цивілізацію, котра могла включати чи то окремих етнос – ізольовані країни-одиначки як цивілізації-одиначки (за С. Гантінгтоном), такі як Японія, Гаїті [7, с. 205-206], чи групу етносів (російський, арабський, латинський, германський, китайський «світи» тощо) або навіть групи етносів (католицький, мусульманський, православний, буддистський «світи»).

У цьому ж контексті можна згадати сучасні концепції «світового суспільства» – world society або ж «міжнародного співтовариства» – international community, розроблені на Заході, які відображають реалії взаємодії держав і недержавних акторів, представлених «Заходом» («Першим світом», «вільним світом», «країнами з розвиненими економіками», «атлантичною спільнотою», членами ОЕСР і НАТО тощо) в рамках західного типу політичного процесу (за Л. Палом). Представники цього (західного) «світу» після власної «перемоги» у «Холодній війні» і до подій 9/11 були схильні тлумачити «весь світ» виключно як свій світ-цивілізацію, а «світову» політику як сукупність зовнішньополітичних курсів його провідних держав. Тепер же частина представників Заходу (і незахідних цивілізацій також), завдяки згаданому С. Гантінгтону, тлумачать «світову» політику в руслі ідей К. Шмітта про політику як протистояння «ворогу» – «чужому» [8, с. 25, 26] – конфлікт світів-цивілізацій: «Захід і інші» [7, с. 281]. Подібну тезу сформулював для опису протистояння комуністичного і капіталістичного «світів» Н. Косолапов: «у двох світів, об'єднаних лише антагонізмом суперечностей, які їх розділяють, не може бути нічого спільного. ... Що може поєднувати ворогів, окрім факту і процесу війни?» [4, с. 95].

Однак, такі тлумачення «світової» політики за визначенням не тотожні міжнародним відносинам, які завжди мають державну складову, але не обов'язково включають цивілізаційну. Окрім того, «міжнародні» відносини

включають різні типи стосунків між державами – політичні, економічні, культурні, інформаційні тощо, тоді як «світова» політика передбачає тільки політичні (владні) стосунки їх учасників – державних і недержавних, але не передбачає інших (не політичних) взаємодій. В окремих же випадках, якщо мова йде про світи-цивілізації, які включають тільки одну національну державу, «світова» політика в їх випадку за визначенням виявляється «внутрішньою», а не «зовнішньою», тобто міжнародною.

Отже, «світова» і «міжнародна» політики, як і «світові» та «міжнародні» політичні відносини – поняття не тотожні. Так, перші два поняття відображають короткострокові політичні взаємодії. При цьому «світова» політика відображає як державні, так і недержавні політичні контакти в рамках окремої цивілізації або внутрішньо-державні – якщо окрема держава є водночас цивілізацією, а «міжнародна» політика – виключно міждержавні політичні взаємодії. Натомість, наступні два поняття описують довгострокові політичні взаємодії, з яких «світові» політичні відносини описують як державні, так і недержавні політичні контакти в рамках окремої цивілізації або внутрішньо-державні – якщо окрема держава є водночас цивілізацією, а «міжнародні» відносини – виключно міждержавні політичні взаємодії.

Література

1. Валлерстайн И. Исторические системы как сложные системы / И. Валлерстайн // Философские переписки: Вестн. Харьков. ГУ. – 1998. – №409. – Сер.: Философия. – С. 198-203.
2. Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма: Предварительные замечания / Макс Вебер // Избранные произведения. – М.: Прогресс, 1990. – С. 44-60.
3. Кант И. Идея всеобщей истории во всемирно-гражданском плане / Иммануил Кант // Сочинения: В 6-и Т. – Т. 6. – М.: Мысль, 1966.
4. Косолапов Н. А. Мировая политика как явление и предмет науки (к дискуссии на страницах «ПОЛИСа» и «Международных процессов») // ПОЛИС. – 2005. – №6. – С. 92-109;
5. Песков Д. Н. Мировая политика или бег на месте / Д. Н. Песков // ПОЛИС. – 2005. – №1. – С. 156.
6. Тойнбі А. Дослідження історії: У 2-х т. / Арнольд Джозеф Тойнбі. — К.: Основи, 1995.— Т. 1. – 614 с.
7. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций? / Хантингтон С. – М.: АСТ, 2003. – 603 с.
8. Шмитт К. Понятие политического / Шмитт К. // Политология: Хрестомат. / Сост.: М. Василик, М. Вершинин. — М.: Гардарики, 2000. — С. 23-42.

Шериньова Олена

*к. наук з державного управління, старший викладач
кафедри документознавства та інформаційної діяльності*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ ТА ВПЛИВ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ ІНФОРМАЦІЙНІЙ БЕЗПЕЦІ

Закон України «Про основи національної безпеки України» № 964-IV від 19 червня 2003 року частково не відповідає сучасній системі викликів та загроз національній безпеці України, як з огляду на геополітичну ситуацію, так і в контексті розвитку інформаційного суспільства та новітніх біотехнологій.

З прийняттям Указу Президента України «Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020"» № 5/2015 від 12 січня 2015 року відбулось переосмислення певних соціальних та комунікаційних процесів, що відбуваються. Тому під час розробки нормативно-правової бази на зміну тій, що скасована Указом Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2014 року «Про скасування деяких рішень Ради національної безпеки і оборони України» та визнання такими, що втратили чинність, деяких указів Президента України» № 504/2014 від 6 червня 2014 року, слід враховувати те, що:

- Інформаційна безпека є як наскрізною категорією, що є складовою безпеки країни у кожній з галузей та сфер (воєнній, соціальній та гуманітарній, екологічній тощо);

- Інформаційна безпека держави є родовим поняттям до поняття «захист інформації»;

- Розглядаючи інформаційну безпеку слід враховувати її базові складові, зокрема, політико-комунікативну безпеку, інформаційно-психологічну, кібербезпеку, безпеку відкритих даних та персональних даних тощо;

- Визначення інформації згідно Закону України «Про інформацію» № 2657-XII від 2 жовтня 1992 року у редакції Закону України № 2938-VI від 13 січня 2011 року є комплексним, до якого в тому числі входить і поняття масової інформації, і генетичної інформації, і цифрових даних;

- Поняття біологічної та генетичної безпеки подається лише у Законі України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» № 1103-V від 31 травня 2007 року;

- Поняття зовнішньої і внутрішньої інформаційної безпеки слід розмежувати і розробити чіткі стратегії її забезпечення в обох напрямках;

- Курси з медіаосвіти та медіабезпеки повинні бути складовими системи дошкільної та шкільної освіти як елемент забезпечення цілісної системи безпеки Україні та з метою створення у населення «медіаімунітету» як складової психологічного здоров'я. Для цього вже є розроблене навчально-методичне забезпечення, навчальні плани та програми для професійної підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів;

- Підтримка реалізації Концепції медіаосвіти в Україні, здійснення контролю та надання підтримки в її впровадженні (спецкурси «Військова медіаосвіта як медіаграмотність журналіста в умовах інформаційної війни» та

«Військова медіаосвіта для споживачів масової інформації») повинно реалізовуватись на національному та місцевих рівнях;

- Повинна бути сформована стратегія інформаційної політики держави в умовах військового та спеціального стану (як приклад, антитерористичної операції);

- Моніторинг публікацій засобів масової інформації щодо образу України закордоном та в межах держави дозволить передбачати можливі наслідки впливу текстів ЗМІ на громадську думку, а також дозволить коригувати вектор подання офіційної інформації про процеси, що відбуваються в країні;

- Сучасними інформаційними загрозами є комплексні інформаційно-комунікаційні явища – «інформаційний тероризм», «інформаційна блокада», «кібертероризм» та ін.;

- Під час розробки цілісної системи інформаційної безпеки слід використовувати різні методи з моделювання процесів, як приклад, апарат прикладної футурології, когнітивне картування, сценарні методи [2] тощо;

- Слід розробити чітку і єдину концепцію інформаційного простору держави, національні орієнтири й ідентифікацію як на внутрішньо-локальному, так і на міжнародному рівні. Для цього варто дослідити поточний вплив засобів масової інформації та комунікації на масову свідомість; провести спеціалізовані дослідження інформаційних потреб і запитів громадян/суспільства і з аналізу та висновків впровадити нові стратегії розвитку ЗМІ та ЗМК для формування бажаного інформаційного простору, яке би сприяло якісним змінам у суспільстві тощо.

Як Україна, так і світова спільнота зараз перебуває у стані пошуку безпеки, в тому числі це пов'язано з міграційними процесами, динамікою розвитку інформаційно-комунікаційних технологій тощо. Разом з тим, в контексті децентралізації в Україні постає серйозна проблема в формуванні цілісного організаційного механізму забезпечення інформаційної безпеки як на рівні самоврядування, так і на мікро- та макрорівнях управління, для чого слід враховувати те, що:

- Транспарентність та відкритість органів державного управління та місцевого самоврядування є одним з факторів забезпечення внутрішньої інформаційної безпеки;

- Теза з Положення про Міністерство інформаційної політики України, за яким воно де-юре: «узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, готує пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України та вносить їх в установленому порядку на розгляд Кабінету Міністрів України» [1] повинна виконуватись де-факто;

- Інформаційну діяльність органів державного управління та місцевого самоврядування важливо координувати як для подання інформації на внутрішній інформаційний ринок, так і для формування зовнішнього іміджу країни, який є складовою, в тому числі і зовнішньої інформаційної безпеки тощо.

Отже, розробка системи нормативно-правових актів із забезпечення національної безпеки є важливою в контексті визначення пріоритетів розвитку країни у довгостроковій перспективі з урахуванням сучасних інформаційних викликів та загроз інформаційній безпеці України.

Література

1. Питання діяльності Міністерства інформаційної політики України: Постанова, Положення Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 № 2 [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2-2015-%D0%BF>.

2. Шершньова О.В. Когнітивне картування як метод дослідження загроз інформаційній безпеці Республіки Білорусь [Текст] / О.В. Шершньова, Н.В. Шершньова // Світовий досвід теорії та практики публічного управління : [збірник наук. праць Інституту глобальних стратегій управління / за заг. ред. О.М. Руденко, С.В. Штурхецького]. – Острог : ІГСУ, Видавництво НаУ «Острозька академія», 2015. – (Серія : «Громадянське суспільство». Вип. 9). – С. 204-214.

СЕКЦІЯ 2. ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Волошина Катерина

студентка напряму підготовки «Міжнародні відносини»

Національний університет «Львівська політехніка»

СИРІЙСЬКЕ ПИТАННЯ ЯК ПРОБЛЕМА СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ

Ситуація в Сирії є частиною Арабської весни — хвилі соціальних переворотів у країнах Арабського світу, що вимагали більшої політичної свободи і повалення самодержавства. 15 березня 2011 року натхненні успішними революціями в Тунісі та Єгипті, сирійське населення розпочало демонстрації використовуючи такі засоби, як марші, голодування, заворушення та вандалізм задля повалення майже п'ятдесятилітнього правління партії Баас та відставки президента Башара аль-Асада.

Оскільки протести не припинялися, для їхнього придушення сирійський уряд почав застосовувати танки та снайперів. В особливо неспокійних областях було перекрито воду та електроенергію, і сили безпеки вдалися до конфіскації борошна та продуктів харчування [2]. Таким чином демонстрації переросли у повстання та громадянську війну в 2012 році.

Слід додати що п'ять років тому назад Сирія була безпечною для іноземних туристів країною, а портрети президента Башара Асада були доступними майже в кожній сувенірній крамниці. «Насильства і злочинності практично немає, в Сирії набагато безпечніше, ніж в Україні, – давав оцінку сирійському життю п'ятирічної давності у своєму блозі український мандрівник Антон Гураков. – Люди добрі, щасливі і задоволені тим, що у них є. Живуть гірше, ніж ми, але в цілому – у них все непогано».

Але безтурботне життя сирійців закінчилося – арабська весна призвела до затяжної запеклої громадянської війни. За даними ООН, жертвами протистояння стали близько 250 тис. осіб, п'ята частина загиблих – діти [1].

В даний час Б. Асад, якого раніше шанували як небожителя, контролює лише від 25 % до 35 % території країни. Інша її частина, крім повстанців, захоплена іншими угрупованнями, серед яких бойовики сунітської терористичної організації ІД – Ісламської держави.

Різні держави світу мають свої інтереси в Сирії. Так, «Група друзів Сирії», яка є неурядовою тимчасовою організацією і була утворена у 2011 році з метою вирішення цього конфлікту (її членами виступили як арабські так і не арабські країни) продемонструвала свою повну неспроможність реалізувати свої імперативи на практиці. Разом з тим, «побічним ефектом» подій в Сирії стала ескалація напруження по периметру кордонів цієї країни з особливим ускладненням ситуації в Лівані та Іраку. Це стало практичним проявом великої кількості «законсервованих» регіональних загроз, до вирішення яких не знайдено та не шукається жодних шляхів.

Головною передумовою «боротьби за Сирію» є надзвичайно вигрешне геополітичне її розташування: Сирія межує з Туреччиною, Іраком, Саудівською Аравією, Ізраїлем, Ліваном, що дає змогу прямо чи опосередковано впливати на низку процесів політичного чи економічного характеру, які відбуваються на зазначених територіях [3]. Транзитний потенціал також заслуговує на увагу. Саудівська Аравія та Катар у контексті експорту вуглеводнів на європейський ринок вбачають сирійську територію як одну з найзручніших для прокладання розширеної мережі трубопроводів.

Для Росії Сирія є останньою арабською країною, у якій збереглися стратегічні позиції у регіоні за рахунок лояльного ставлення з боку режиму. Зокрема, у м. Тартус діє російська морська база, де кораблі мають змогу поповнити запаси пального та прісної води. Є невеликий військовий контингент, який відіграє «показову» функцію, однак до початку громадянської війни існував план побудови повноцінної військової бази у м. Латакія.

Для Ірану алавітська правляча верхівка Сирії була і залишається союзником, особливо, у контексті зміцнення власних геополітичних амбіцій у регіоні. Окрім того, влада Ірану в контексті антиамериканської риторики завжди акцентувала увагу на тому, що якщо буде повалено владу Б. Асада, наступним у регіоні буде саме Іран.

Щодо Ізраїлю, то він є єдиною близькосхідною державою, якій не загрожує зміна політичного режиму, США й надалі надаватимуть Ізраїлю політичні й військові гарантії безпеки для підтримання стратегічного партнерства. Обидві держави також координуватимуть свої зусилля з обмеження іранського впливу в Сирії. За підтримки США Ізраїль залишається фактично єдиним опорним пунктом християнської цивілізації й чинником стримування на Близькому Сході.

США шукають найкращий спосіб для просування своїх інтересів у Сирії. Вони вже давно підтримують найпотужніші держави на Близькому Сході – Ізраїль і Саудівську Аравію – й не можуть ігнорувати різке зростання недержавних гравців у Сирії. Ключові союзники США – Туреччина й Саудівська Аравія – створили широку мережу малокерованих радикальних груп, які роблять спробу консолідувати свою владу. Америці доводиться працювати з широкою палітрою гравців у Сирії. Регіональні союзники США прагнуть посилити тиск на режим Б. Асада й забезпечити різні рівні підтримки повстанських сил. Завдяки цим діям США та їхні регіональні союзники мають декілька цілей, головними з яких є послаблення ролі Ірану як регіонального лідера й зупинка поширення сунітського джихаду [1].

Для Китаю опосередкована та досить обережна підтримка Б. Асада (здебільшого, у якості надання політичної підтримки) також мотивується безпекою та надійністю безперервного доступу до енергоносіїв. З 2007 р. Китай є найбільшим у світі споживачем нафти, більша частина якої надходить з Близького Сходу. Усунення від влади Б. Асада може з високим ступенем вірогідності ініціювати надзвичайно сильну дестабілізацію регіону. Низка ризиків та загроз поставить під сумнів безпеку своєчасного та безперервного постачання нафти з регіону, що аксіоматично означає крах китайської

економіки[3]. Головна загроза криється навіть не у геополітичних амбіціях Заходу в регіоні Близького Сходу, а швидше у можливому енергетичному диктаті, реалізувати який для США та ключових європейських країн буде цілком можливо [2].

Туреччина та Іран є тими країнами, які були безпосереднім чином втягнені у динаміку політичних зрушень, ініційованих подіями сирійської кризи. Пояснюється це передусім їх географічною локалізацією поблизу проблемних територій, а також традиційними політичними та економічними зв'язками з цією країною. Беззаперечним є також і фактор геополітичного суперництва між двома зазначеними країнами з позиції регіонального лідерства.

Разом з тим, у площині світової політики Іран та Туреччина відносяться до різних геополітичних таборів, подекуди практикують діаметрально протилежні підходи у зовнішньополітичних імперативах. Важливо зазначити, що Туреччина та Іран представляють окремо взятий геополітичний табір. Туреччина тяжіє до геополітичних імперативів Заходу. Іран асоціює себе як союзник РФ та Китаю.

Сирійський конфлікт фактично повністю вийшов за межі поля подій «арабської весни», та фактично визначає основні цілі провідних регіональних та поза регіональних країн в рамках їх геополітичного протиборства у контексті власних інтересів на Близькому Сході. Від варіантів подальшого розвитку подій в рамках цього конфлікту залежатиме політична ситуація загалом у світі [2].

Література

1. Новини про події в Сирії на сайті сирійського державного інформ-агентства САНА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sana-syria.com/rus/341/index.htm>

2. Сирійська громадянська війна – три роки потому [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.theatlantic.com/infocus

3. Хронологія подій Громадянської війни в Сирії у статті "Сирія: Москву не переконали докази Вашингтона" [Електронний ресурс] / Радіо Свобода. 02.09.2013 – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/25093582.html>

Демчишак Руслан

к. політ. н., доц. кафедри ПМВ

Національний університет «Львівська політехніка»

УЧАСТЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ВРЕГУЛЮВАННІ БОСНІЙСЬКОГО КОНФЛІКТУ

У контексті пошуку шляхів врегулювання конфлікту на сході України актуальним є досвід розв'язання конфліктів на теренах колишньої Югославії, передусім участі у цьому процесі міжнародного співтовариства.

Метою роботи виступає з'ясування форм участі міжнародних організацій у врегулюванні боснійської кризи, їхньої ефективності, відповідності міжнародному праву.

У 1991 р. на теренах СФРЮ розпочався «парад суверенітетів». 26 червня 1991 р. Словенія і Хорватія, кожна самостійно, оголосили про свою повну незалежність. Федеральна влада у Белграді оголосила ці акти незаконними і за допомогою введення військ на територію цих країн сподівалася не допустити відділення двох колишніх союзних республік. Згодом парламент Боснії і Герцеговини (на території цієї республіки компактно проживали представники трьох етносів: боснійські мусульмани, серби та хорвати) проголосив незалежність і суверенітет єдиної держави. Боснійських сербів така перспектива явно не влаштовувала. Їх метою було створення власного державного утворення з подальшою можливістю об'єднання з Сербією. 21 грудня 1991 р. боснійські серби провели референдум і проголосили на своїй території Республіку Сербську. Проголосили утворення своєї держави і боснійські хорвати. У лютому 1992 р. боснійські мусульмани та хорвати провели плебісцит про незалежність. Більшість, яка взяла в ньому участь, висловила за незалежність цілісної Боснії і Герцеговини, а сербська громада не взяла в ньому участь. Розпочалися міжетнічні сутички.

У першій половині 1991 року Рада Міністрів Європейського Співтовариства закликала сторони до пошуку мирного вирішення на підставі демократичного діалогу. Було прийнято рішення про формування так званої «трійки», до складу якої увійшли попередні, тодішні та наступні головуєчі Співтовариства. 28 червня 1991 року вирішено надіслати до Югославії першу «трійку» у складі Жака Поса (Люксембург), Дзяні де Мікаласа (Італія) та Ганса Ван де Брука (Нідерланди), а також заморозити будь-яку економічну допомогу Югославії [3].

Наприкінці літа 1991 року формуються спеціальні структури міжнародних організацій, покликані врегулювати ситуацію. Так, міжнародна конференція з питань колишньої Югославії, яка розпочала свою діяльність 7 вересня 1991 року в Гаазі, першочерговим своїм завданням мала протягом двох місяців виробити рекомендації щодо майбутнього устрою Югославії. З нагоди відкриття Конференції зачитано декларацію, яка містила принципи мирного врегулювання кризи: 1) недопустимість односторонньої зміни кордонів за допомогою застосування сили; 2) захист прав всіх громадян Югославії; 3) цілковита повага інтересів всіх сторін [4, С.22].

Незважаючи на неприйнятність дезінтеграції Югославії, незабаром Європейська Рада у Маастрихті та міністри закордонних справ Європейського Співтовариства запропонували визнати Хорватію та Словенію.

Під час Міжнародної конференції щодо Боснії і Герцеговини, яка проходила під патронатом Європейського Співтовариства та керівництвом португальського дипломата Хосе Кутільєра (Сараєво, 14 лютого 1992 року), було запропоновано проект створення конфедерації Боснії і Герцеговини, яка була б поділена на кантони. Однак план було відхилено, і Європейське Співтовариство визнало Боснію і Герцеговину як цілісну державу (6 квітня 1992 р.) Такий крок мав на меті спробувати попередити конфлікти, однак конфлікт між сербами, мусульманами та хорватами поширювався з надзвичайною швидкістю [3].

Свої зусилля Європейське Співтовариство на початках координувало з НБСЄ. У кінці червня 1991 року на пропозицію Німеччини в рамках НБСЄ створено Консультативний комітет Центру з питань превентивного врегулювання конфліктів, і вже 1 липня 1991 р. він прийняв декларацію про вихід ЮНА зі Словенії та Хорватії.

Однак через зусилля Німеччини, на думку багатьох учасників тих подій, відбулися зміни у ставленні західних країн щодо майбутнього регіону. Окрім того, через неготовність та низьку ефективність, зусилля міжнародних організацій фактично сприяли розпалюванню, поглибленню та розширенню кризи. Жодна з міжнародних організацій не змогла припинити війну – ні Європейське Співтовариство, яке в 1992 році було надзвичайно близькими до того, ні ООН, яка отримала свій шанс в 1994 році, ще менше НБСЄ, яка мала можливість займатися врегулюванням криз на європейському континенті.

Тому, ініціативу на Балканах перебирають США, які беруть під свій контроль процес балканської дестабілізації. Їх підтримують Англія та Франція, які несхвально ставляться до посилення впливу Німеччини на Балканах та прагнуть відновити свою колишню роль у цьому регіоні. Криза на території колишньої Югославії та війна у Боснії і Герцеговині дали американцям реальну нагоду продемонструвати своє лідерство в Європі навіть без безпосередньої участі у воєнних операціях, лише за посередництвом активної дипломатії та участі у бомбардуванні [3]. У 1995 р. військово-політична ситуація в Боснії зазнала докорінних змін і стала несприятливою для сербів. Затяжні бойові дії в умовах повної міжнародної та економічної ізоляції істотно підірвали їх військовий потенціал, а принципова позиція міжнародного співтовариства остаточно позбавила сербських лідерів віри в можливість військовим шляхом реалізувати свої політичні цілі. Серйозним ударом для сербів у Боснії стало бомбардування авіацією НАТО, що було проведено в серпні-вересні 1995 р. з відома Ради Безпеки ООН.

У 1995 році більшість своїх функцій ООН передала Північноатлантичному альянсу. Представник ООН Карл Білт причину цього пояснив так: «Оскільки політична ініціатива з врегулювання конфлікту зазнала невдачі, європейці перейняли головну роль в організації гуманітарної допомоги. Акція проводилася під захистом сил ООН, розміщення яких почалося на початку літа 1992 року». Він спробував виправдати воєнні акції НАТО: «Політична стратегія у складні часи повинна спиратися на можливість використовувати воєнні засоби» [2]. НБСЄ прийняла декілька резолюцій і документів про ситуацію у колишній Югославії, але не встигла утвердитися як реальна сила у вирішенні кризи, на чому наполягала Росія.

Активно втрутившись у Балканську кризу, США фактично змушують сторони конфлікту підписати Дейтонські домовленості. Згідно мирної угоди, Боснія і Герцеговина залишається єдиною державою в її міжнародно визнаних кордонах, однак складатиметься з двох суб'єктів: Мусульмано-хорватської федерації та Республіки Сербської.

Можемо констатувати, що міжнародні організації та окремі учасники міжнародних відносин активно залучалися до врегулювання Балканської кризи.

Їхня участь мала різні форми: переговори, посередництво, діяльність міжнародних наднаціональних органів та застосування воєнної сили. На початковому етапі міжнародне співтовариство (ЄС та НАТО) намагається переконати колишні югославські республіки знайти мирне вирішення кризи, використовуючи при цьому дипломатичні методи.

З інтенсифікацією міжнародного чинника на Балканах, з одного боку, проявилась традиційність підходів до вирішення балканських проблем (зокрема, було застосовано висунутий ще на початку ХХ ст. принцип локалізації конфлікту і невтручання провідних держав світу в розподіл «югославської спадщини»); можна стверджувати, що, як вже не раз бувало в історії, врегулювання балканських справ, визначення подальшої долі югославських народів у багатьох аспектах залежить від позиції як міжнародного співтовариства, так і від позиції провідних держав світу. З іншого боку, події в Югославії продемонстрували відносну ламкість міжнародного порядку як форми глобальної організації на підставі всезагального дотримання міжнародно-правових норм.

Боснійська криза та методи її врегулювання засвідчили низьку ефективність миротворчої діяльності таких міжнародних організацій, як ООН, НБСЄ, ЄС та порівняно вищу ефективність НАТО. Відповідно до реалій чинної на момент конфлікту системи міжнародних відносин було продемонстровано лідируючу роль США у постбіполярному світі. При цьому зазначимо, що засоби та результати врегулювання боснійського конфлікту були оцінені світовою громадськістю неоднозначно.

Література

1. Волков В. К. «Новий світовий порядок» і балканський криза 90-х років // В. К. Волков // Нова і новітня історія – 2002 – № 2 – С. 80 - 86.
2. Дергачов В. Розколотий простір Східної Європи [Електронний ресурс] / В. Дергачов // День. – № 132. – 27 липня 2001 р. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua>.
3. Клименко З. Югославский кризис и его международные последствия [Електронний ресурс] / З. Клименко. – Режим доступу: <http://www.auditorium.ru/books/126/intrelation-klimenko.htm>
4. Маначинський О. Боснія і Герцеговина: конфлікт продовжується / О. Маначинський, Е. Пронкін // Розбудова держави – 1994. – № 9. – С. 20-28.
5. Пастухов В. Б. Балканський синдром: історія хвороби / В. Б. Пастухов // Поліс – 1999 – № 2 – С. 118-131.

Загурська Надія

студентка напряму підготовки «Міжнародні відносини»

Національний університет «Львівська політехніка»

МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄС

Міграція, як один із викликів глобалізованого світу, сьогодні постає одним із наріжних каменів подальшого формування європейської політики загалом.

Експорт демократичних цінностей та пропаганда доволі таки «відкритих дверей» Європи завдає все більш відчутного удару по європейській єдності та ставить під питання практичне застосування голосно пропагованих європейських цінностей. Країни Європейського союзу були і залишаються одними із найбільш привабливих пунктів призначення для біженців з Азії та Африки. Хоча ще шість років тому нелегальна міграція віталася, як притік «молодих мізків» в старіючу Європу, тепер в умовах нестабільної політичної ситуації спровокованої діяльністю радикальних ісламських угруповань в багатьох країнах Близького та Середнього Сходу, держави-члени ЄС кожного дня приймають нестримні потоки біженців. Найбільш відчутними ці виклики є звичайно ж для зовнішнього кола країн-членів, які є найбільшими реципієнтами: Італія, Греція, Хорватія, Угорщина та інші. У Дублінській конвенції прийнятій у 1990 році (з останніми правками у 2013 році), одним із основних принципів є запобігання випадків, коли іммігрант подає заявку одразу до кількох країн-членів. Також ідеться про зменшення кількості так званих «блукаючих» біженців, які мандрують від однієї країни-члена до іншої. В першій державі ЄС з якою біженець перетинає кордон він подає заявку на отримання притулку, і саме ця країна є відповідальною за те щоб прийняти її, або ж відхилити. Якщо ж він перетинає кордон з іншою державою, його може бути повернено туди, де в нього брали відбитки пальців. Зважаючи на імміграційну кризу, що склалася багато країн не дотримуються цієї конвенції. Так Угорщина з червня 2015 року не повертає назад біженців, що перетнули з нею кордон, але були впіймані вже в іншій країні. Німеччина в свою чергу в серпні минулого року користуючись положенням про суверенітет, яким володіють країни поряд із членськими зобов'язаннями, добровільно вирішала взяти на себе зобов'язання про обробку заяв про надання притулку та навіть оголосила, що зможе прийняти всіх сирійських біженців [2].

У квітні 2012 р. Європейська рада схвалила Стратегію відповіді ЄС на міграційний тиск (EU Action on Migratory Pressures – A Strategic Response), якою визначено низку стратегічних пріоритетів діяльності Євросоюзу в цій сфері. Серед них: посилення співпраці з країнами походження та транзиту щодо міграційного менеджменту; удосконалення управління зовнішніми кордонами; запобігання нелегальній міграції через турецько-грецький кордон; запобігання зловживанням можливостями легальних каналів міграційних переміщень; забезпечення дотримання права на свободу пересування одночасно із запобіганням зловживанням ним з боку громадян третіх країн; удосконалення системи регулювання міграційними переміщеннями, у т.ч. повернення мігрантів на батьківщину. Відповідно до кожного пріоритету визначені основні виклики, політичні цілі та потенційні дії [3].

Планується створення 100 тис. місць для біженців вздовж балканського шляху. Важливим завдання є прийняття документів, які б чітко розподіляли мігрантів між країнами-членами з метою уникнення ситуацій, коли одна із країн є переповненою біженцями, що впливає на її соціальний добробут та створює ситуації напруженості. Загальновідомим є той факт, що проблема полягає в країнах-експортерах мігрантів і що потрібно боротися саме з нею.

Також важливо пам'ятати, що Європі потрібно буде подбати про повернення біженців додому [1].

Отже, сьогодні постає питання скооперованих дій всіх країн членів для розробки ефективної міграційної політики, редагування документів які видаються протягом вже 20-ти років, таким чином щоб вони відповідали викликам сьогодення, об'єднання зусиль у боротьбі із радикальними ісламістами та захист населення від реальних та потенційних загроз, що несе із собою міграційна криза з якою сьогодні стикається Європейський Союз.

Література

1. Особливості міграційного простору Європи та політика ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iac.org.ua/osoblivosti-migratsiynogo-prostoru-yevropi-ta-politika-yes/>

2. Dublin Regulation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Dublin_Regulation

3. EU Action on Migratory Pressures – A Strategic Response [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.statewatch.org/news/2012/apr/eu-council-action-plan-migratory-pressure-8714-rev1-12.pdf>

Касперська Світлана

студентка напряму підготовки «Міжнародні відносини»

Національний університет «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ МІЖЕТНІЧНИХ КОНФЛІКТІВ НА ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПРОСТОРИ

Проблема міжетнічних конфліктів на пострадянському просторі є актуальною, оскільки у багатьох державах сьогодні існують конфлікти і їх важко врегулювати. Більшість нових незалежних держав, які утворились у результаті розпаду СРСР, стикнулися із проблемою загострення міжнаціональних відносин та виникнення міжетнічних конфліктів. Територія колишнього СРСР є поліетнічною за складом населення, тому часто внутрішні конфлікти набувають етнічного відтінку. Як показує історія, у більшості поліетнічних країн міжнаціональні, міжетнічні протистояння за своїми масштабами, тривалістю та інтенсивністю значно перевершують інші типи соціальних конфліктів. Такі конфлікти майже завжди є багатофакторними і мають декілька об'єктів конфлікту та проблемних зон, наприклад, територіальний спір і проблеми політичного чи соціального статусу етнічних груп.

Дослідники зазначають, що джерелом багатьох конфліктів у пострадянських державах стає проблема представництва етнічних груп у місцевих органах влади, питання мови, відносин окремих етнічних регіонів з центральною владою, неоднаковий рівень соціально-політичного розвитку, відсутність внутрішньополітичної стабільності та гарантій безпеки громадян.

Найбільш істотними рисами конфліктів на пострадянському просторі є висока швидкоплинність латентної фази і стрімкий вихід на озброєний рівень

розвитку. Так, на пострадянському просторі відбувались збройні конфлікти за участю регулярних військ і використання важкого озброєння: Карабахський 1988-1994 р., грузино-південноосетинський 1991-1992 р., грузино-абхазький 1992-1994 р., Придністровський 1992 р., чеченський 1994-1996 р. і 1999-2001 р., громадянська війна в Таджикистані 1992-1996 р., а також війна на Сході України, яка розпочалась 2014 р. і триває по сьогодні. Нараховують близько двадцяти збройних зіткнень, що призвели до жертв серед мирного населення, і сьогодні залишаються невирішеними.

Нестабільна ситуація в країнах, де відбуваються збройні конфлікти, призвела до масової міграції, яка істотно змінила етнічний склад ряду територій. За роки Карабахського конфлікту Азербайджан покинули біля 600 тис. громадян різних етнічних груп. У результаті цих міграційних процесів сьогодні більше 90% з 7,6 млн жителів республіки складають азербайджанці [2, С.79]. Помітно змінився і склад етнічних меншин: якщо раніше другим за чисельністю етнічною групою після азербайджанців в республіці були росіяни і вірмени, то тепер їх місця зайняли лезгини, талиші і курди. Різко змінився і релігійний склад: понад 95% - мусульмани і близько 4% - християни. Переважна частина грузинського населення, що проживало в Абхазії, внаслідок етнічних чисток, перемістилися у внутрішні райони Грузії та Південної Осетії. Російськомовне населення залишало держави, охоплені конфліктами, переселяючись переважно до Росії. Протягом весни 2014 р. – початок 2016 р. в Україні внаслідок російської агресії сталося п'ять хвиль внутрішньої міграції жителів східних областей та Криму. Станом на 04.03.2016 р. в Україні тільки офіційно зареєстровано майже 3 млн. внутрішньо переміщених осіб. Масштаби вражаючі. Ніхто не був готовий до такого масового і раптового переселення.

Масові переміщення, характерні для періоду конфлікту, істотно змінюють віково-статевий склад населення. Місця постійного проживання покидають, в першу чергу, жінки, діти, старі.

Кожен конфлікт на пострадянському просторі має загальні особливості: проголошення на територіях Придністров'я, Нагірного Карабаху, Південної Осетії, Абхазії та України самостійних державних утворень, які не одержали визнання з боку інших країн; практично в усіх конфліктних зонах здійснюються миротворчі операції (Абхазія, Південна Осетія, Придністров'я) або розміщені російські військові бази (Вірменія, Таджикистан). Суттєву роль у розпалюванні міжетнічних конфліктів в пострадянських країнах відіграє Росія, яка має претензії на політичне й економічне домінування в усіх регіонах колишнього СРСР; зокрема, в Україні, Придністров'ї, Абхазії та Південній Осетії [1, С.13]. Росія активно використовує такі чинники впливу як російськомовне населення, російські громадяни, використання референдумів як технології впливу тощо.

Отже, більшість етнічних конфліктів мають політичну складову, поширеними є конфлікти між етнічною групою та державою. Предметом таких конфліктів може бути статус етнічної групи, боротьба за територію, національні цінності тощо. Важливу роль відіграє поєднання превентивних механізмів міжнародних організацій -- ОБСЄ, ООН до процесу врегулювання конфліктів на теренах колишнього СРСР. Проте чи не найважливішою

особливістю конфліктів на пострадянському просторі є участь Російської Федерації у зоні «заморожених» конфліктів. Сьогоднішній стан міжетнічних процесів у цих країнах викликає занепокоєння у міжнародного співтовариства, оскільки, забезпечення сприятливих добросусідських міжетнічних відносин є необхідним елементом суспільної злагоди та важливою складовою зовнішньополітичної діяльності країни.

Література

1. Дорошко М.С. Конфлікт у Придністров'ї: політичне підґрунтя / М.С. Дорошко // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Зб.наук. пр. – К.: Київ. нац. ун-т імені Т. Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2005. - Вип. 53. – Ч.2. – С. 10-14.

2. Перепелиця Г.М. Генезис конфліктів на посткомуністичному просторі Європи / Г.М. Перепелиця. – К.: СтилоС - ПЦ «Фоліант», 2003. – 256 с.

Коваль Олександр

студент напрямку підготовки «Міжнародні відносини»

Національний університет «Львівська політехніка»

РОСІЙСЬКИЙ ФАКТОР У БЕЗПЕКОВИХ СТРАТЕГІЯХ КРАЇН БАЛТІЇ

Інструментальне використання Москвою питання захисту російськомовного населення в ході конфлікту на території України викликало особливе занепокоєння в Латвії та Естонії, а Литва більше всіх почала закликати НАТО посилити гарантії безпеки у балтійському регіоні. Росія, керуючись принципом «розділяй і владарюй», спрямовує свою політику на погіршення відносин з країнами Балтії, а особливо з Литвою, водночас намагаючись зберегти існуючий політичний та соціально-економічний вплив у регіоні. Така діяльність підпорядкована основній меті Москви, яка полягає в тому, щоб підпорядкувати собі країни пострадянського простору в політичній, військовій та економічній сфері, включивши їх до російських інтеграційних проектів на зразок Євразійського економічного союзу [3].

Країни Балтії трактують поняття безпеки як універсальне, починаючи від власне військової сфери, економічної та енергетичної галузей і закінчуючи такими сучасними викликами, як інформаційна та кібербезпека. Анексія Росією Криму змусила балтійські держави активізувати співпрацю у військовій сфері, аж до розміщення на їх території додаткових сил безпеки. У ході тристоронньої зустрічі 26 травня 2014 р. міністри оборони країн Балтії – Раймондс Вейоніс (*Raimonds Vējonis*) (Латвія), Юозас Олекас (*Juozas Olekas*) (Литва) і Свен Міксер (*Sven Mikser*) (Естонія) офіційно заявили про необхідність посилення заходів із забезпечення колективної безпеки та постійну присутність сил НАТО і союзників в регіоні. Міністри також висловилися щодо посилення роботи Повітряної поліції (*Air Policing*) на просторах Балтії, а також участі сил Альянсу в регіональних військових навчаннях. Крім того міністри оголосили, що в 2016 р. Балтійський батальйон приєднається до сил швидкого реагування

НАТО, а співпраця у плануванні та командуванні військовими операціями *Baltic Combined Joint Staff Element* буде продовжена [1].

Обмежені фінансові можливості та кадрові резерви країн Балтії змушують їх, з одного боку, виробляти вузьку спеціалізацію, наприклад у сфері кібербезпеки, а з іншого, сприяють більш тісній співпраці на регіональному рівні. З цією метою почали функціонувати такі інституційні механізми, як *Baltic Military Committee (BMC)*, а також системи *Joint Baltic Air-Space Surveillance System (BALTNET)* та *Baltic Naval Squadron (BALTRON)*.

Через обмежену кількість ресурсів країни Балтії вважають НАТО головним гарантом їх безпеки. Незважаючи на їх участь в міжнародних миротворчих місіях (з-поміж них *ISAF* в Афганістані), ці країни до сьогодні залишаються «споживачами безпеки». Особливо це стосується періоду, що наступив після кризи 2008-2010 рр., коли станом на 2012 р. бюджетні асигнування на оборону були зменшені на 21-36 %. Тільки Естонія виділяє на оборону необхідні 2 % від ВВП, тоді як для Литви (0,8 %) і Латвії (1 %) ця цифра через наслідки економічного спаду та необхідності проведення реформ (зокрема, податкової та пенсійної), залишається практично недосяжно [2]. У зв'язку із змінами геополітичної ситуації країни Балтії отримали аргумент на користь більш активної присутності НАТО, хоча це позначиться і на їх власних ресурсах (Литва і Латвія заявили, що до 2020 р. збільшать витрати у сфері оборони).

Незважаючи на проблеми з фінансуванням оборони, країни Балтії активно приймають участь у військових навчаннях на своїй території та навіть виступають їх ініціаторами. Так, у 2014 р. тривали навчання *Saber Strike*, організовані під керівництвом військових сил США в Європі, в Литві пройшли маневри «*Iron Wolf*» за участю 1,5 тис. литовських військовослужбовців та представників НАТО, а в Естонії – «*Spring Storm/ Steadfast Javelin*». Навчання сил особливого призначення «*Flaming Sword 2014*», що проходили в Литві й Латвії, були доповнені сценарієм швидкого реагування на випадок виникнення кризових ситуацій та території держав-членів НАТО [1].

Росія неодноразово демонструвала, що вважає Прибалтику сферою свого впливу, передусім з геополітичної точки зору, чому сприяє близьке сусідство та стратегічна роль Калінінградської області. З моменту ескалації конфлікту на території України почастишали проблеми з функціонуванням громадянського морського судноплавства у спеціальній прикордонній економічній зоні Литви. Зокрема, в ході військових навчань три кораблі російського Балтійського флоту увійшли в литовські води, – інцидент завершився обміном дипломатичними нотами. Проблематичним (не тільки з точки зору країн Балтії) виглядає також порушення повітряного простору літаками російських ВПС, що літають в Калінінградську область. У травні 2014 р., коли повітряний простір країн Балтії перетнули два російські літаки Су-27, довелося, зокрема, підняти в повітря польські винищувачі. Крім цього, Росія в односторонньому порядку припинила дію російсько-литовської угоди про додаткові заходи щодо зміцнення довіри і безпеки від 2001 р., яка передбачала обмін інформацією та взаємні інспекційні

перевірки. З російської сторони угода стосувалася військ, що знаходяться в Калінінградській області.

Важливе значення мають також зв'язки економічного характеру, оскільки економіка та енергетика – це стратегічні сектори, в яких Росії вдалося зберегти свій вплив у Литві, Латвії та Естонії, не дивлячись на їхню європейську інтеграцію. Запровадження проти Москви економічних санкцій може обернутися для країн Балтії серйозними наслідками. Росія залишається для них одним з основних економічних партнерів.

Вплив на економіку відчувається також у транспортній галузі, яка приносить естонському бюджету 800 млн. євро на рік, при цьому транзит приблизно 70 % продуктів, що обслуговується естонською залізничною компанією *Eesti Raudtee*, йде в східному напрямку. Латвійське міністерство добробуту підкреслює, що введення нових санкцій проти Росії може призвести до ліквідації приблизно 20 тис. робочих місць, що стане особливо болючим для латвійських залізниць (транспорт забезпечує 12 % ВВП країни). У 2014 р. Росія повідомила Вільнюсу про припинення поставок продуктів харчування через порт в Клайпеді. Раніше тут проходило понад мільйон тонн продуктів, а російські товари становили близько 20 % від усіх вантажів.

Країни Балтії також знаходяться в абсолютній залежності від поставок російського газу, хоча Литва вже розпочала більш рішучу політику щодо Газпрому, ввівши в дію третій енергетичний пакет ЄС і прагнучи до диверсифікації поставок завдяки терміналу з прийому зрідженого природного газу в Клайпеді. У свою чергу, литовська Рада з конкуренції наклала на Газпром штраф за монополістську практику у зв'язку з суперечкою довкола купівлі газу в 2012 р. литовською енергетичною компанією *Lietuvos energijos gamyba* без посередництва російської компанії [1].

Політичний вплив Росії в країнах Балтії також залишається значним, про що свідчить той факт, що в них функціонують проросійські організації і партії (латвійська «Єдність», естонська Центристська партія, литовська Народна партія). Одночасно в стосунках з балтійськими державами Росія використовує тему російськомовних меншин, висуваючи, наприклад, звинувачення в дискримінації російського населення в цих країнах (5 % в Литві, 25 % в Естонії, більше 30 % в Латвії). Це знаходить своє відображення в агресивній російській медіаполітиці, що веде за собою необхідність посилення інформаційної безпеки і пошуку методів протистояння російській пропаганді.

Російська військова інтервенція до Прибалтики у найближчий час, на думку аналітиків, матиме наслідком те, що вогнева і чисельна перевага сил НАТО буде знівельована у термін до трьох днів. Це ключовий висновок військових ігор, що були проведені аналітичним центром *RAND Corp.* за участю американських військових офіцерів і цивільних чиновників, які моделювали форму і вірогідний результат російського вторгнення в Прибалтику в найближчій перспективі. У підсумку, йдеться про те, що НАТО сьогодні не може успішно захищати територію найбільш уразливих країн-членів Альянсу. Зокрема, було визначено, що досягти околиць столиць Естонії або Латвії російські війська зможуть щонайбільше за 60 годин. Експерти

підраховали, що Росія може зібрати 22 батальйони у Західному військовому окрузі, який примикає до Балтійських країн. Цих сил більш ніж достатньо, щоб подолати будь-яку оборону прибалтійських армій [4].

Хоча російська військова інтервенція в балтійському регіоні здається малоімовірною, можемо висновувати, що ця держава буде прагнути зберегти колишню позицію в Прибалтиці і посилити ескалацію кризи, наприклад, під приводом захисту російськомовного населення, що нібито піддається дискримінації. Отже, країни Балтії повинні вимагати від НАТО посилення гарантій безпеки в регіоні та продовження місії *Air Policing* з приєднанням до неї на постійній основі естонської бази в Емарі або розміщення додаткових сил щонайменше до моменту стабілізації ситуації. У економічній сфері, розуміючи особливості тісної економічної співпраці країн регіону з РФ, увага повинна бути зосереджена на ролі російського капіталу у його розвитку, а балтійські країни повинні прагнути до збільшення його прозорості, застосовуючи, зокрема, більш жорсткий банківський нагляд за російськими компаніями.

Література

1. Dudzińska K. The Security Policy of the Baltic States vis-à-vis Russia [Електронний ресурс] / Kinga Dudzińska // Bulletin. – 2014. – №83 (678) – Режим доступу: http://www.pism.pl/files/?id_plik=17608.

2. Financial and Economic Data Relating to NATO Defence [Електронний ресурс] // NATO Public Diplomacy Division. – 2014. – Режим доступу: http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_topics/20140224_140224-PR2014-028-Defence-exp.pdf.

3. Gotkowska J. Russia's game in the Baltic Sea region: A Polish perspective [Електронний ресурс] / Justyna Gotkowska // European Council on Foreign Relations. – 2014. – Режим доступу: http://www.ecfr.eu/article/commentary_russias_game_in_the_baltic_sea_region_a_polish_perspective381.

4. Johnson M. Reinforcing Deterrence on NATO's Eastern Flank [Електронний ресурс] / M. Johnson, D. Shlapak // RAND Corporation. – 2016. – Режим доступу: http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1200/RR1253/RAND_RR1253.pdf.

Колодій Христина

студентка напрямку підготовки «Міжнародні відносини»

Національний університет «Львівська політехніка»

РОСІЙСЬКО-ЯПОНСЬКИЙ ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ СПІР У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ В АЗІАТСЬКО- ТИХООКЕАНСЬКОМУ РЕГІОНІ

Азіатсько-Тихоокеанський район наприкінці 20 – початку 21 століття став одним з найважливіших геополітичних центрів, де перетинаються інтереси наймогутніших держав світу. Починаючи з початку 21 століття відбулось економічне і політичне зміцнення країн Тихоокеанського басейну, на які вже зараз припадає майже половина світового промислового виробництва та

торгівлі. За динамікою розвитку вони займають перше місце в світі. Найбільший внесок в даний процес було зроблено такими країнами як КНР та Японія, від яких також залежить і політична стабільність даного регіону. Такі тенденції дозволяють зробити висновок про те, що сучасні геополітичні виклики значною мірою будуть пов'язані з Азіатсько-Тихоокеанським регіоном, а особливо з геополітичним балансом між такими країнами як Китай, США, Японія та Росія, які претендують на вплив в цій зоні [1, с. 113-115].

З кожним днем все більше і більше посилюється політична та економічна конкуренція між країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону, відбувається поступова мілітаризація, а також новий перерозподіл його на зони впливу. Також невирішеними є конфлікти між такими країнами як Росія, Японія, Китай, Корея, що в будь-який час може призвести до політичної дестабілізації цієї зони.

Так, зокрема, проблема російсько-японського територіального спору щодо Курильських островів залишається неврегульованою з кінця Другої світової війни. З 1905 – 1945рр. ці території належали Японії, однак в 1945 році Радянський союз захопив всі острови Курильської гряди [4, с. 10-15]. Наприкінці війни Японія була повністю окупована союзними державами. В 1951 році в Сан-Франциско було підписано мирний договір між Японією та країнами антигітлерівської коаліції. За умовами цієї угоди країна визнавала втрату свого суверенітету над Тайванем, Пескадорськими островами, Парасельськими островами, островами Спратлі, Кореєю, Південним Сахаліном і над тими з Курильських островів які вона здобула в результаті підписання з Росією Портсмутського мирного договору 1905 р. Приналежність островів Ітуруп, Кунашир, Шикотан і групи островів Хабомаї оспорується Японією і до сьогодні. Японський уряд вважає, що ці території є зайняті незаконно. Російська сторона, в свою чергу, заявляє що володіє повним правом власності на Південні Курильські острови [3, с. 2-3].

Через те, що жодна зі сторін російсько-японського територіального спору не готова йти на компроміс, конфлікт навколо Курильських островів залишається невирішеним. На нашу думку, попередні концепції рішення цієї проблеми показали свою неефективність, тому російському та японському керівництву потрібно розробити принципово нову стратегію поведінки. Одним з альтернативних рішень є взаємні поступки: Японія повинна відмовитися від претензії на 4 острова, а Росія повернутися до своєї пропозиції 1956 року (коли висувалась ідея передачі 2 островів) [2, с. 18]. Зокрема, деякі експерти рекомендують передати Токію острови Шикотан і Хабомаї, що становлять всього 7% від території 4 островів. До сьогоднішнього дня існує небезпека збройного конфлікту між Росією і Японією, тому обидві сторони повинні повністю демілітаризувати всю зону Курильських островів.

Ми вважаємо, що налагодження відносин між Росією та Японією буде мати значний вплив на міжнародну ситуацію в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні і піде на користь обом країнам. В політичному плані, Японія допоможе Росії закріпити свої позиції в Азії, в сама здобуде могутнього союзника. Росія – країна, що володіє великим обсягом природних ресурсів і потужним військовим

арсеналом, яка не боїться Китаю і здатна будувати з ним відносини на рівних, що є безумовним плюсом для Японії [2, с. 20-21]. Також мирне врегулювання російсько-японського територіального спору позитивно вплине на ситуацію з іншими спірними острівними територіями в Японському і Східно-Китайському морях. Токіо зможе скористатися цим прецедентом для остаточного врегулювання проблеми навколо островів Токто (Такесіма) і тим самим зміцнити відносини з Південною Кореєю. Отже, вирішення територіального спору між Росією та Японією повинно стати пріоритетним напрямком співпраці між обома країнами.

Література

1. Солонінко К. С. Міжнародна економіка: Навч. посібник. – К.: Кондор, 2008. – 380 с.
2. Тренин Д. Тихоокеанское будущее России: Урегулирование спора вокруг Южных Курил / Д. Тренин, Ю. Вебер ; пер. с англ. М. Коробочкин ; Фонд Карнеги за международный мир. - М. : Моск. центр Карнеги, 2013. – 26 с.
3. Hara K. New Initiatives for Solving the Northern Territories Issue between Japan and Russia : An Inspiration from the Aland Islands / Kimie Hara, Geoffrey Jukes // Pacific Forum CSIS. – Honolulu, 2007. – Vol. 7, No. 4 (April). – P. 120.
4. Hasegawa T. The Northern Territories: Dispute and Russo-Japanese Relations. — University of California, International and Area Studies, 1998. — 701 p.

Коломієць Вікторія

студентка напряму підготовки «Міжнародні відносини»

Національний університет «Львівська політехніка»

ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА КАНАДИ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ ТА МЕХАНІЗМИ АКТИВІЗАЦІЇ ДВОСТОРОННІХ ВІДНОСИН

Канада – країна з досить високим рівнем життя, але крім якості життя, високого рівня безпеки та першокласної охорони здоров'я, Канада також посідає провідне місце, щодо своїх підходів до навчання, заснованих на придбанні практичних навичок, у результаті чого випускники стають ефективними працівниками відразу ж після закінчення навчання [6].

Процес навчання в університетах і коледжах Канади знаходить на досить високому рівні. Країна «кленового листя» належить до числа держав, дипломи якої високо цінуються на міжнародному освітньому ринку. Так, 16 університетів країни увійшли в топ-300 Шанхайського рейтингу університетів світу (ARWU), 7 потрапили в топ-200 кращих вишів світу за версією Times, 4 навчальні заклади – в топ-100 рейтингу університетів QS [8]. І це є логічним, тому що Канада витрачає на розвиток системи освіти більше коштів, ніж більшість інших успішних країн – понад 7,1% від ВВП, коли в інших країнах цей показник становить в середньому 6%, внаслідок чого, вона посідає 7 місце серед країн ОЕСР [3].

Головною перевагою навчання в освітніх закладах Канади є її бездоганно виражена практична спрямованість. У коледжах та університетах існують

спеціальні програми, що носять назву «Cooperation program», навчальний план яких передбачає стажування у великих компаніях Канади. Таким чином, 30% навчального часу займає обов'язкова практика за фахом. Крім того, програми в коледжах та університетах Канади розробляються в співпраці із виробничими та громадськими організаціями, що дає можливість зробити навчальний план найбільш актуальним і таким, що відповідає всім вимогам майбутніх роботодавців [5].

Всім відомий факт – в Україні, як правило, важко знайти роботу за фахом відразу по закінченню університету. На жаль, роботодавці неохоче приймають на роботу вчорашніх студентів, які не мають досвіду. Це може призводити до втрати кваліфікації, а також до зниження самооцінки та фінансових труднощів населення загалом. В Канаді цією проблеми не існує: для пошуку робочого місця студентам, частіше за все, потрібно не більше трьох місяців після отримання диплому. За цей час можна без проблем знайти роботу. Якщо ж студент під час навчання проходить стажування за фахом, то йому також можуть запропонувати вакансію на цьому самому підприємстві ще до закінчення навчання. Згідно з незалежним звітом організації «Colleges Ontario», що був опублікований 14 квітня 2014 року, більше 83% випускників коледжів Канади протягом шести місяців після закінчення навчання змогли знайти роботу. При цьому 92% роботодавців залишилися задоволені новим персоналом [7].

Канадські освітні заклади фінансуються державою, а плата за навчання й витрати на проживання є дуже конкурентоспроможними, порівняно з іншими країнами, які посідають перші місця в рейтингах, щодо отримання освіти за кордоном. Наприклад, в середньому українському абітурієнту прийдеється викласти від 8 до 35 тис., гривень за рік, що становить приблизно від 1 до 5 тис., канадських доларів. У Канаді українському студенту в середньому прийдеється заплатити від 5 до 20 тис., канадських доларів. Але кожен ВУЗ в Канаді надає можливість студентам працювати до 20 годин на тиждень під час навчання. До прикладу в університеті Trent University в провінції Онтаріо, мінімальна оплата – \$10,25 за годину. Канікули у Канаді набагато довші, тому можна розраховувати на повних 4 місяці праці по 40 годин на тиждень, а то й більше [4].

Згідно зі звітом Організації економічного співробітництва та розвитку «Education at a Glance 2013», Канада є світовим лідером в університетських дослідженнях, випередивши більшість країн «Великої сімки» в інвестиціях в освіту. Канада фокусує своє навчання на практичній діяльності. Канадські університети займаються інноваційними дослідженнями в галузі охорони здоров'я, нано- та біотехнологій, високопродуктивних обчислень, екологічних технологій, біологічно активних добавок і поновлюваних видів палива.

Що стосується, відносин між Україною і діаспорою в Канаді, то ще донедавна вони мали досить формальний характер. Однією з перших канадських провінцій, що розпочала підтримувати освітні зв'язки з Україною, став Саскачеван. У 1977 році Саскачеванський університет був першим закладом, що підписав з Чернівецьким університетом угоду про обмін

студентами. У 90-х роках тривало налагодження зв'язків між Міністерством освіти України та провінційними міністерствами освіти Канади.

У 1990 році в ході візиту до Саскачевана посадових осіб Міністерства освіти України, було підписано першу спільну угоду про співпрацю в галузі освіти між міністерствами освіти України і містом Саскачеван. Цікавою є практика семінарів з учителями англійської мови Чернівецької області, які повинні були випробувати програму, використовуючи сучасні методи викладання другої мови, а також передові стратегії навчання. У 2003 році така програма пройшла експертизу й була опублікована в електронній формі на сайті Міністерства освіти України.

Важливим кроком у активізації співпраці між Україною та Канадою була організація літніх українознавчих курсів канадськими університетами в Україні. Першим канадським університетом, що розпочав їх на початку 90-х років ХХ століття став Манітобський, з 2000 року – Альбертський університет, а з 2003 року – Саскачеванський [1].

Манітобський університет проводить і до тепер літню школу україністики на базі Національного університету «Києво-Могилянська академія». Канадським студентам запропоновані програми звивчення української мови, культури та міфології [2]. Альбертський університет пропонує свій літній курс української мови та культури у Львові. Мета його – підвищення практичних мовних навичок та розширення словникового запасу. Це інтенсивний мовний курс вищого рівня, еквівалентний річному курсу канадських університетів, який складається з 6 заліків. Він базується на живому спілкуванні, використанні сучасної української літературної мови, поточної газетної й журнальної інформації, телебачення, україномовних інтернет-ресурсів [1].

Також всім відомо, що при Національному університеті «Львівська політехніка» існує Міжнародний інститут освіти, культури й зв'язків з діаспорою, яка підтримує всі програми, що пропонуються Канадою для наших студентів і університетів. Що стосується більш вузького співробітництва, то кафедра соціології «Львівської політехніки» підтримує багаторічне партнерство з Факультетом соціальної роботи Манітобського університету, де було започатковано й виконано українсько-канадський проект «Реформування соціальних послуг» (1999-2003 рр.) за фінансової підтримки Канадської Агенції з Міжнародного Розвитку (CIDA). Як результат, виконання цього проекту в Національному університеті «Львівська політехніка» відкрито кафедру соціології та соціальної роботи. Співпраця триває в контексті організації й проведення спільних наукових досліджень, міжнародних науково-практичних конференцій, семінарів, наукового стажування викладачів та студентів у Манітобському університеті, видання наукових фахових публікацій як в Україні, так і в Канаді, а також здійснення обміну студентами.

Отже, система освіти Канади може слугувати важливим прикладом для вдосконалення освіти саме в нашій країні. На перших етапах майбутні фахівці можуть здобувати освіту в Канаді, а набутті знання втілювати в українську освіту, повертаючись на батьківщину з величезними амбіціями зробити краще для України. Активна співпраця Канади й України в сфері освіти відіграє

важливу роль у розвитку освітньої системи саме України, і є мостом між бізнесом, урядом, установами вищої освіти й комерційними компаніями обох країн, що сприяє новим науковим і технологічним відкриттям. Українські студенти готові змінювати себе, свою країну й створити нові можливості, щоб приблизити Україну до такого рівня освіти, як в Канаді. Канадська освіта та українські студенти – кожен із власною формою досконалості – створенні одне для одного.

Література

1. Заячук Ю. Літні українознавчі курси в Україні як нова форма організації навчання українознавчих інституцій канадських університетів / Ю. Заячук // Український вимір: Міжнародний збірник інформаційних, освітніх, наукових, методичних статей і матеріалів з України та діаспори. – Ніжин, 2006.
2. Константюк І. Чим керуються канадські студенти, обираючи літні курси в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» / І. Константюк // Український вимір: Міжнародний збірник інформаційних, освітніх, наукових, методичних статей і матеріалів з України та діаспори. – Ніжин, 2006.
3. Освіта. UA: Канада і легальна еміграція [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/abroad/higher_school/canada/45749/
4. Освіта. UA: Магістратури в Канаді: якість за прийнятною ціною [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/abroad/higher_school/canada/24938/
5. Освіта. UA: Навчання в Канаді – міст у майбутнє [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/abroad/higher_school/canada/43861/
6. Освітній портал: Система освіти Канади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/abroad/edusystem/can/>
7. Education in Canada: top reasons to study in Canada [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.educationau-incanada.ca/educationau-incanada/study-etudes/why-pourquoi.aspx?utm_source=EduCan&utm_medium=SlideshowEN&utm_campaign=WhyStudyinCanada&lang=eng
8. Index of Colleges Ontario 2014-2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://collegesontario.org/outcomes/key-performance-indicators/2014-15_KPI_English_updated.pdf
9. Studway: 13 причин навчатися в Канаді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studway.com.ua/13-prichin-kanada/>

Котова Ольга

*студентка спеціальності «Міжнародні відносини»
Національний університет «Львівська політехніка»*

КРИЗА ООН: НОВІ ЗАВДАННЯ СТАРИМИ МЕТОДАМИ

Як універсальний інститут підтримки миру та стабільності, що визрів після завершення Другої світової війни внаслідок легітимізації відносин п'ятірки країн-переможниць, ООН втрачає позиції і все частіше демонструє неспроможність вирішувати великі глобальні проблеми, які хвилюють людство.

Негативну роль в системі ООН відіграли наддержави, що через формальні та неформальні інструменти (право вето у Раді Безпеки та безпосередній тиск на залежні країни-члени Генеральної Асамблеї) послаблювали втручання міжнародних сил, або спрямовували його на бік окремих сторін [1]. Право вето встановило початкову нерівність членів світової спільноти, вибірковість у реалізації принципів міжнародного права, послужило безпосереднім інструментом відстоювання їх власних гегемоністських інтересів. Неспроможність діяти без огляду на позицію наддержав сприяла надмірній політизації організації, створенню бюрократичних традицій, для яких найважливішим став бутафорний спокій та відсутність фізичного насильства, тоді як глибинні причини конфліктів залишаються невирішеними. Несанкціоновані, свавільні та односторонні дії США під час вторгнення адміністрації Буша-мол. в Ірак, адміністрації Клінтона в Косово тільки посилювали сумніви про необхідність існування ООН та її ефективність у підтримці міжнародної системи безпеки.

Більшість політичних діячів, наголошуючи на необхідності кардинального реформування системи управління ООН: Секретаріату, який непомірно розрісся і не виправдовує фінансові витрати; оновлення Ради Безпеки у зв'язку з претензіями урядів Японії, ФРН на місце постійних членів Ради Безпеки та можливе виключення РФ з її складу; особливостей накладання вето тощо, не беруть до уваги нові реалії сьогодення. Основна проблема криється в втраті актуальності фундаментальної засади, на яку спиралася ООН під час створення – принцип, що світ керується державами. Адже конфлікти, в яких беруть участь «Ісламська держава» (Ірак, Сирія), «Аль-Шабаб» (Сомалі), «Боко Харам» (Нігерія), вийшли за межі локальних і зараз мають глобальне значення [2]. Більше того, за своєю внутрішньою структурою: площа, аналогічна за розміром Великобританії, Рада Шура - найголовніший орган, відповідальний за релігійний контроль халіфату; халіф, його 2 помічники в Іраку і Сирії, місцеві губернатори; судова система; система освіти; інформаційні та сервіс-орієнтовані центри; власна валюта – «ісламський динар», що карбується з чистого золота, срібла та міді; армія, чисельністю понад 30 000 бійців, ІДІЛ виступає повноцінною псевдодержавою, яка за своєю силою вже перевершує багато держав світу.

Поруч з розширенням кола суб'єктів «великої шахівниці», досвід показує, що превентивна дипломатія ООН та традиційні спроби виведення протистоянь на політичний рівень, без застосування насильства призводять або до замороження або до наростання раніше невирішених проблем. До прикладу, ставка на дипломатичні методи в Сирії завершилась фіаско в 2012 р., досить сумнівним видається і нинішнє перемир'я за умов блокування Росією та Китаєм подальшого руху у вирішенні проблеми. Керуючись принципом м'якої сили, ООН залишається безпорадною в територіальній суперечці між Індією та Пакистаном, обмежується формальним листом санкцій у відповідь на агресію РФ проти територіальної цілісності України.

Будучи гарантом системи глобальної безпеки, ООН знехтувала можливістю зупинити масові знищення людей за етнічною ознакою в Руанді,

прийнявши позицію спостерігача. Пасивна політика не сприяла вирішенню соціальних проблем в даному регіоні (монополізація влади окремими етнічними групами). Як наслідок, у 2015 р. починається нова хвиля протистояння в сусідньому Бурунді (де теж проживають гуту і тутсі) [4].

До зони ризику потрапляє заморожений конфлікт на Кіпрі. Економічна криза ЄС, можливий вихід Греції та небезпечна гра Туреччини довкола біженців як суттєвого кроку на шляху інтеграції до європейської спільноти ставить під ризик і кіпрську проблему.

ООН не в силах протидіяти агресивній політиці РФ, халіфату «Ісламська держава» та його розгалуженій мережі прибічників, котрі вміло реалізують свої зовнішньополітичні прагнення. Росія безпрецедентно порушує норми та принципи міжнародного права, основоположні права особистості, «успішно» нищить міжнародну систему безпеки, перетворюючи її на кривавий театр одного актора за мовчазної нейтральної згоди іншого супергравця – Китаю [3]. Агресор з правом вето у керівництві найвищої міжнародної організації автоматично позбавляє останню будь якого змісту. Рекомендаційний характер рішень, схильність до компромісів, перманентна полеміка, відсутність консенсусу між постійними членами Ради Безпеки в умовах кризи глобальної безпеки можуть поставили весь світ на межу війни.

В структурі ООН дійсно є криза доречності світового представництва і організації». Її нездатність справлятися з сучасними кризами - тероризмом, сепаратизмом і геноцидом, поширенням зброї масового знищення, бідністю народів, правлінням військових хунт, релігійним фундаменталізмом тощо, підриває авторитет Організації. Брак політичної волі і матеріальних ресурсів веде до неефективного вирішення як тривіальних питань, так і екстрених ситуацій, що торкаються безпеки і розвитку. Приклад пасивності по відношенню до дій РФ дає право стверджувати, що ООН, як це не прикро казати, повторює долю Ліги Націй, яка так само була покликана після Першої світової війни гарантувати мир і безпеку між народами.

Література

1. Бутрос-Гали Б. Радикальные преобразования в мировой системе после окончания холодной войны, естественно, находят отражение в деятельности ООН / Б. Бутрос-Гали // *Международная жизнь*. – 1996. – № 5.

2. Зоценко Д. ЗМІ: ООН за ефективністю перетворюється на Лігу Націй [Електронний ресурс] / Д. Зоценко // *ББС Україна*. – 2016. – Режим доступу: http://www.bbc.com/ukrainian/press_review/2016/03/160311_foreign_press_vs.

3. Расевич В. Бутафорна ООН, «переможена» Німеччина і США в ролі світового «жандарма» [Електронний ресурс] / В. Расевич // *Zaxid.net*. – 2014. – Режим доступу: http://zaxid.net/news/showNews.do?butaforna_oon_peremozhena_nimechchina_i_ssha_v_rol_i_svitovogo_zhandarma&objectId=1320018;

4. Сиротюк Ю. Заморожені конфлікти – неефективність ООН [Електронний ресурс] / Юрій Сиротюк // *Конфликты и законы*. – 2015. – Режим доступу: <http://k-z.com.ua/dela-vsemurnye/36375-zamorozheni-konflikti-neeftivnist-oon>.

Луцишин Галина

д. політ. н., зав. кафедри ПМВ

Національний університет «Львівська політехніка»

МОДЕЛІ ІНТЕГРАЦІЇ МІГРАНТІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Проблема інтеграції мігрантів у суспільства проживання сьогодні є однією з актуальних для європейських держав. Масові потоки мігрантів стали невід'ємним компонентом соціально-політичного й економічного життя сучасних держав, вони є складовими процесу глобалізації і концентрують у собі два спектри проблем: економічний, викликаний припливом нових робочих рук, і культурний, зумовлений взаємодією представників різних культур. Слід наголосити, що інтеграція мігрантів у суспільства проживання – це комплексне питання, яке стосується культури, ринку праці, доступу до суспільного та політичного життя, системи охорони здоров'я тощо. Значна частина сучасних мігрантів залишили рідні країни через збройні конфлікти, зокрема, це громадяни Сирії, Афганістану, Сомалі.

У рамках міграційної політики першочерговими є проблеми соціальної адаптації та інтеграції мігрантів. Міграційна криза, яка сьогодні охопила країни ЄС, зумовила дискусії науковців про «провал мультикультурності» та повільну інтеграцію мігрантів. Відкритими для європейських суспільств залишаються питання посилення відповідальності мігрантів, які не бажають інтегруватись у суспільства проживання. Також проблема біженців призводить до загострення політичних, економічних і суспільних протиріч, багато держав не спроможні управляти потоком мігрантів, які перетинають їхні кордони, загострюються відносини між мігрантами та громадянами країни. Не врегульованим у ЄС залишається механізм перерозподілу мігрантів у випадку повторення міграційної кризи. Аналізуючи тенденції розвитку європейської та міжнародної спільнот, можна стверджувати, що виник новий тип міграційного процесу зі своїми особливостями. Наприклад, передбачено заохочення країн із надлишком робочої сили, щоб вони знижували потреби своїх громадян у еміграції шляхом створення нових робочих місць та інвестицій в освіту [1, с. 44].

Пошук балансу між максимізацією вигоди від «припливу» іноетнічних мігрантів і мінімізацією соціальних ризиків зумовлює необхідність регулювання етнічної імміграції. Для сучасної України особливо актуальним є дослідження внутрішньої міграції, яка значно зросла в результаті військових дій на Сході України. Експерти зазначають, що з метою підвищення ефективності державної політики щодо підтримки внутрішньо переміщених осіб доцільно сприяти інтеграції переселенців у громадське життя регіонів їх розселення; забезпечувати застосування диференційного підходу до різних категорій переселенців, що потребує постійного моніторингу настроїв громадян; сприяти інтеграції переселенців, які не бажають повертатися [2, с. 331].

Західними вченими було розроблено кілька концепцій інтеграції, зокрема, це комунікативна (К. Дойч); функціональна (Б. Маліновські, Д. Мітрени,

А. Радкліфф-Браун); неофункціональна (Е. Гааз та ін.); нормативно-ціннісна (М. Вебер, Е. Дюркгейм та ін.); уніфікаційна (Е. Етціоні).

Для забезпечення успіху етнополітичних інтеграційних процесів важливим є забезпечення широкої народної підтримки, впровадження плюралізму, надання автономії та/чи суверенітету учасникам інтеграційного процесу на відповідний перехідний період, відміна окремих непопулярних статей законодавства тощо. Малоефективним є створення спеціальних політичних інститутів, призначення спеціально відібраних людей для політичних і адміністративних установ та ін.

Окремо виділяють міжетнічну інтеграцію, поштовхом до якої може бути виникнення спільної зовнішньої небезпеки, а також міркування про доцільність об'єднання зусиль для розв'язання історично нагальних спільних внутрішніх проблем. Практика показує, що глобалізація стимулює розвиток різних екстремістських національних рухів. Поштовхом до міжетнічного протистояння як на внутрішньодержавному, так і на міжнародному рівні можуть бути різні типи дискримінації – політична, економічна, культурна, вплив історичних та структурних чинників розвитку держави.

Поряд із консолідацією та інтеграцією виділяють асиміляційну модель міжетнічних відносин, яка передбачає злиття однієї самостійної етнічної спільноти або її певної частини з іншою етнічною спільнотою, яка, як правило, чисельніша і посідає панівні політичні та економічні позиції в державі. Це процес, під час якого національна меншість сприймає цінності, норми поведінки, культуру більшості; це також засіб досягнення етнічної однорідності. Природні асиміляційні процеси відбуваються поступово в процесі етнічних контактів різних груп шляхом передавання етнокультурних традицій від однієї групи до іншої. Штучної асиміляції досягають шляхом цілеспрямованої державної асиміляторської політики, скерованої на руйнацію етносоціальних систем, зокрема шляхом політичного диктату, економічної експансії, культурно-мовної та релігійної домінації, насильницьких депортацій, знищення еліти національних меншин. Штучна асиміляція призводить до негативних політичних, економічних та соціокультурних наслідків. Процес етнічної асиміляції відбувається найінтенсивніше у суспільствах, в яких інонаціональні мігранти розсіюються в однорідному суспільстві з міцними і сталими економічними, політичними й культурними зв'язками. Найповільнішою етнічна асиміляція є у суспільствах, де мігранти утворюють замкнені територіальні громади з власними інституціями й організаціями, що мають тривалі й розгалужені зв'язки з етнічною батьківщиною. Практика показує, що етнічна спільнота, яка асимілюється за певних умов, тією чи іншою мірою впливає і на культуру асимілятора. Історія свідчить, що усі різновиди асимілятивної політики довели свою обмеженість. Навіть у демократичних країнах асиміляція була результатом дії державної політики. Асиміляція не приводила до бажаного результату, і найчастіше локальні національні культури, які, здавалось би, злилися з культурою етнічної більшості, знову відроджувались. Так, події у Франції у 2005 р. показали, що застосована унітарно-громадянська модель інтеграції представників різних культур дає

помітні збої. Адже іммігранти третього покоління згадують те, що намагались забути іммігранти першого та другого покоління. Нащадки мігрантів спираються на етнічні та релігійні традиції, які були відкинута їхніми батьками, їм необхідний міфологічний образ “ідеальної прабабьківщини” як спосіб підвищення самоповаги та самоутвердження в країні, в якій вони мають рівні права, але не завжди мають рівні можливості для їх реалізації.

Поряд із асиміляцією часто вживають поняття акультурація – процес взаємовпливу культур, сприйняття одним народом повністю чи частково культури іншого народу, а також можливе виникнення нових культур. Часто акультурація може бути першим кроком на шляху до асиміляції.

Результатом процесів етнічної та національної дискримінації, асиміляції є виникнення етнічних маргіналів. Маргінальна модель міжетнічних відносин полягає в тому, що відбувається маргіналізація певної етнічної групи, що може призвести до її зникнення. Поступова втрата етнічних коренів, культурних традицій, мови призводить і до втрати національної ідентичності.

Отже, інтеграційна модель є ефективною у розвитку сучасних поліетнічних держав, оскільки дає можливість різним етнічним групам та національним меншинам зберегти свою національну ідентичність, а також брати участь у розвитку держави. За цією моделлю для етнічних спільнот, які складають етнонаціональну культуру суспільства, створено всі умови для збереження етнокультурної самобутності; вони мають правові підстави для збереження і розвитку своїх етнічних, мовних, етнокультурних прав, а з іншого боку, ця модель передбачає, що всі етнічні спільноти, які складають етнонаціональну структуру, інтегруються на базі певних суспільних цінностей, зокрема і державо- та націєтворчих. Безперечно, досліджувана проблема вимагає комплексного підходу вирішення, зокрема, важливими чинниками є формування суспільної думки, фактори адаптації й інтеграції іноетнічних мігрантів, соціокультурні фактори імплементації міграційної політики. Трансформація міграційних процесів у сучасному світі формує принципово новий актуальний контекст формування і реалізації міграційної політики, для якого суттєвими є домінування економічних мотивів міграції, зростання зовнішніх трудових міграцій, диверсифікація ареалів формування міграційних потоків і місць розміщення мігрантів, підвищення загальної міграційної мобільності населення, що спонукає до зростання етноконфесійного і соціокультурного різноманіття.

Література

1. Москаль Г. Система міжнародно-правових актів регулювання міграційних процесів / Г. Москаль // Віче. – 2012. – № 13. – С. 42-46.
2. Політика інтеграції українського суспільства в контексті викликів та загроз подій на Донбасі (національна доповідь) / [Лібанова Е.М., Горбулін В.П., Пирожков С.І. та ін.]; за ред. Е.М. Лібанової. – К.: НАН України, 2015. – 363 с.

НОВІТНІ ВИКЛИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Міграційний криза, що вибухнула в Європі в 2015 році, є найбільша у світі з часів Другої світової війни, вона створює загрозу стабільності та безпеці в європейських країнах. Проблема масової міграції не тільки вносить нові нюанси в політику ідентичності, але являє собою цілий комплекс проблем, що вимагає досягнення балансу інтересів корінних громадян та забезпеченням прав іммігрантів: соціальних, культурних, економічних, політичних тощо.

Особливий інтерес учених викликає проблема інтеграції іммігрантів в суспільство, яке приймає, формування у них нових ідентифікаційних орієнтирів, пов'язаних із життям у європейських країнах. Ускладнює проблему формування колективної загальнодержавної та загальноєвропейської ідентичності те, що, на думку багатьох авторів, сьогодні в Європі відбувається зіткнення аж ніяк не різних культурно-етнографічних укладів, справа в зіткненні факторів цивілізаційних. Неконтрольований приплив мігрантів із Африки та Азії, несе цінності східної, зокрема ісламської, цивілізаційно-культурної моделі, що має абсолютні відмінності від базових цінностей ліберального європейського суспільства, а точніше, ліберальної цивілізаційної моделі.

Сьогодні ряд глав держав і урядів Франції, Німеччини, Великобританії та ін. публічно констатували факт провалу сучасної політики мультикультуралізму. Мова йде про те, що старі моделі і форми мультикультуралізму, які успішно реалізувалися в Європі кілька останніх десятиліть виявилися неприйнятними в нових історичних реаліях і вимагають рішучої корекції.

Але, мультикультуралізм в Європі став реальністю і, в принципі, століттями існував в тій чи іншій формі в європейській традиції. Тому, сьогодні недостатньо просто заявити, що політика мультикультуралізму провалилася або недостатньо себе виправдала, необхідно виробити нові форми національної/громадянської інтеграції на основі накопиченого досвіду формування колективних ідентичностей із урахуванням нових політичних, культурних й економічних умов та процесів.

Про те, що в «розколотих» суспільствах процеси консолідації проходять більш болісно і менш успішно, попереджають такі відомі автори, як Т. Карозерс, Р. Дарендорф, А. Лейпхарт, С. Хантингтон та ін. [1; 2; 3; 5].

В той же час світова практика демонструє різноманітний досвід формування колективної загальнодержавної ідентичності в державах зі складною етнічною структурою. Навіть у таких поліетнічних державах, як США, Канада, Індія, Австралія, Китай та ін., застосовуючи різні форми і методи політики ідентичності, залежно від сформованих умов («плавильного котла», асиміляції, мультикультуралізму і навіть комунітаризму) держави досягли великих успіхів у процесі суспільної консолідації.

Певний ефект дала свого часу політика мультикультуралізму і в країнах Західної Європи. Вибір на її користь спочатку носив багато в чому вимушений характер і був продиктований зміненими умовами існування західного суспільства: радикальним зрушенням етнодемографічного балансу і провалом асиміляторської політики. Політика мультикультуралізму набуває сьогодні нових рис у концепції «культурної свободи», що припускає розвиток індивідуального мультикультуралізму.

Незважаючи на те, що багато сучасних дослідників, а також деякі лідери європейських держав заговорили про «крах мультикультуралізму», ця політика зберігає своє історичне значення. Однак вона була розрахована на певне середовище і певні умови існування. Наприклад, американська політична нація була сконструйована американською державою шляхом «плавильного котла», «переплавки» різних етносів. Сьогодні американська держава активно застосовує ідеї мультикультуралізму. І політика «плавильного котла», і політика мультикультуралізму проявили себе як ефективні конструкти для згуртування поліетнічного суспільства і формуванню держави-нації. Однак зміна історичних умов, процеси глобалізації та активна міграція населення призвели до нових конфліктів ідентичностей, показали, що ці конструкти ідентичності вже не вирішують усіх проблем, що з'являються в сучасних суспільствах. Так, у США серйозно стурбовані зростанням іспаномовного населення, в Європі зростає ксенофобія стосовно зростаючого мусульманського населення тощо. По всій Європі посилюються ультраправі партії і політичні популісти - від нідерландської Партії свободи до французького Національного фронту.

Змішаний етнорасовий і релігійний склад сучасних західноєвропейських держав вже давно визначається їх лідерами як очевидна реальність. Наприклад, президент Франції Франсуа Міттеран зазначав: «Ми – французи, і наші попередники – галли і римляни, трохи – германці, трохи – євреї, трохи – італійці, трохи – іспанці, більшою мірою – португальці ... і я задаю собі питання: може ми ще й араби?»

Міграційні процеси, з якими зіткнулася Європа на початку ХХІ століття, призвели до змін її національно-етнічної структури. Значна частина вихідців із незахідних країн світу, що розвиваються, виявилася не тільки не здатною, а іноді й не демонструє бажання, інтегруватися в європейський культурний простір. У цьому зв'язку формування національної/громадянської та загальноєвропейської цивілізаційної ідентичності ускладнюється, розвивається культурна та ціннісна гомогенність, яка складалася протягом багатьох століть.

Негативним компонентом конструювання європейської ідентичності стає осмислення європейцями своєї єдності через неприйняття цивілізаційних особливостей «нових жителів Європи». Тобто «Інший», некорінний європеєць, визначається як «Чужий», а іноді й як «Ворог». Суспільне життя Європи наповнюється новими антагонізмами й дедалі більше формується в конфліктних категоріях «ми» – «вони», з'являються праворадикальні партії, прояви ксенофобії.

Тому найважливішими завданнями політики ідентичності в європейських країнах в сучасних умовах є:

- розробка концептуальних засад моделі спільної європейської ідентичності та наповнення її культурним, соціальним, політичним змістом;
- впровадження моделі спільної ідентичності засобами державного, управління та регулювання на основі демократичних принципів і цінностей;
- розробка програм адаптації та інтеграції мігрантів в європейські суспільства на основі залучення громадян до вирішення суспільних проблем і розвитку культури участі, різних практик взаємодії людей, формування соціальної солідарності;
- вирішення конфліктів ідентичностей на основі верховенства права та інших демократичних цінностей, посилення правового і громадянського виховання мігрантів;
- впровадження демократичних цінностей у суспільну свідомість («навчання демократії») мігрантів за допомогою всіх засобів комунікації, включно з системою освіти і виховання, ЗМІ;
- мораторій на використання в політичній боротьбі прийомів, які провокують розкол європейських суспільств за соціокультурними та за релігійними ознаками;
- пропаганда толерантності як способу життя та основи взаємодії в полікультурному, поліконфесійному суспільстві;

Таким чином, складні процеси інтеграції мігрантів в європейські суспільства свідчать про необхідність значної корекції політики ідентичності в нових історичних реаліях, розробки державних програм, що забезпечують більш ефективну соціалізацію приїжджаючих, їх етнокультурну і мовну адаптацію у взаємозв'язку з потребами суспільства. Формування колективної європейської ідентичності на основі універсальних демократичних цінностей, загальних політичних і соціальних інтересів є найважливішою умовою успішного розвитку та стабільності суспільних систем в європейських країнах.

Література

1. Дарендорф Р. Дорога к свободе: демократизация и ее проблемы в Восточной Европе / Р. Дарендорф // Вопросы философии. – 1990. – № 9. – С. 69–75.
2. Карозерс Т. Ошибка теории «поэтапной демократизации» [Електронний ресурс] / Т. Карозерс // Pro et Contra. – 2007. – № 1. – С. 85–102. – Режим доступу: http://uisrussia.msu.ru/docs/nov/pec/2007/1/ProEtContra_2007_1_08.pdf
3. Лейпхарт А. Конституционный дизайн для расколотых обществ / А. Лейпхарт. — Х. : Ойкумена, НІСД. – 2009. – Вип. 6.
4. Сафран У. Национальная идентичность во Франции, Германии и США: Современные споры [Електронний ресурс] / У. Сафран // Политическая наука. – 2011. – № 1. – Режим доступу: http://www.inion.ru/index.php?page_id=186&id=163.

5. Хантингтон С. Кто мы?: Вызовы американской национальной идентичности / С. Хантингтон ; [пер. с англ. А. Башкирова]. – М. : ООО «Издательство АСТ»: ООО «Транзиткнига», 2004. – 635 с.

Романчук Анна

студентка напряму підготовки «Міжнародні відносини»

Національний університет «Львівська політехніка»

РОЛЬ РОСІЇ У ПОШИРЕННІ ТА АКТУАЛІЗАЦІЇ «МЕГРЕЛЬСЬКОГО СЕПАРАТИЗМУ»

Сьогодні все частіше на російських інформаційних ресурсах знаходимо інформацію про «мегрельський сепаратизм». Лунають заклики про відновлення Мегрелії та надання мегрельській мові статусу офіційної. Російська влада зацікавлена мегрелами тому, що ця субетнічна група складає кістяк грузинського народу.

«Розділяй і володарюй» – максима, яку використовує уряд Росії у своїй зовнішній політиці. Даний принцип застосовувався ще з часів Московського царства, саме в такий спосіб СРСР посилював протиріччя та розбіжності між союзними республіками та народами. Керівництво Кремля створює ворожнечу серед слабших акторів, зокрема серед етнічних, національних, релігійних груп, безпосередньо впливає на внутрішнє життя слабших держав, а пізніше – розпочинає окупацію чужої території. Жертвою такої агресивної політики стала Грузія, яка ще в 1801 році була окупована Російською Імперією. Завдяки своєму вигідному географічному розташуванню, Грузія завжди займала особливе місце в геополітичній стратегії Кремля, який намагався захопити та утримувати у своїй сфері впливу грузинів.

«Сванський сепаратизм», «мегрельський сепаратизм», «гурійський сепаратизм», «імеретський сепаратизм», «квемо-квартлійський сепаратизм» «гурійський сепаратизм» – все це абсурдні спроби Росії видати бажане за дійсне та створити автономні або незалежні утворення навколо Тбілісі. Доктор історичних наук, професор Сухумського державного університету Зураб Папаскірі стверджує: «Це ж завжди було мрією Російської імперії в ХІХ столітті. Після того як вона підкорила Кавказ після Кавказької війни. Вони спочатку говорили, що Абхазія, Мегрелія, Імереті і так далі - що все це частини Грузії. Але після того як вона закріпилася на Кавказі, вона почала вести іншу лінію і говорити, а чому це свани, мегрели, у яких є своя мова – яким це чином вони всі грузини? Імперії потрібні були окремі губернії, і так легше йшов процес роздроблення Грузії» [1].

Важливе місце тут займають мегрели, до яких Росія завжди проявляла особливий інтерес. Мегрели – одна із найбільших субетнічних груп Грузії (приблизно 400 000 осіб) [3]. Незважаючи на те, що мегрельська мова використовується тільки у побуті, вона, як і грузинська відноситься до картвельської мовної групи. Мегрели є нащадками колхів, що у ранньому Середньовіччі опинилися на території грузинської держави, внаслідок чого

знати та духовенство почали розмовляти грузинською мовою. Від XV століття і до входження у 1800-х роках до складу Російської імперії Мегрелія існувала окремо від решти Грузії. Князівство ліквідували в 1867 році за непотрібністю, адже адміністрація розглядала всю територію Грузії як частину Російської імперії.

В другій половині 19 століття, коли російська окупаційна адміністрація раптом перейнялася долею мегрелів, грузинська інтелігенція, серед якої були мегрели, виступила проти штучного відокремлення. Ідеологи національно-визвольного руху роз'яснювали населенню про небезпеку введення кириличної писемності мегрельської мови або будь-яке інше виділення із загальногрузинської культури. У листопаді 1951 року органами Державної Безпеки Грузинської РСР було розпочато операцію, яка отримала назву «Мегрельська справа» щодо радянських працівників, вихідців з Мегрелії. Їм було пред'явлені обвинувачення в «мегрельському націоналізмі і орієнтації на Туреччину». Були заарештовані не менше 500 осіб, в тому числі 7 з 11 членів Центрального комітету Компартії Грузії, 427 секретарів обкомів, міськкомів і райкомів партії [2].

Гальський район, який окупований абхазькими військами, заселений мегрелами. Із середини 90-х уряд Абхазії розпочав нову національну політику – заборонив вивчати грузинську мову в школах в Гальському районі та розпочав активну пропаганду усього мегрельського. Проте, бажаних результатів така політика не дала.

Із приходом до влади Володимира Путіна «мегрельський сепаратизм» отримав нове дихання. В 2006 році було введено ембарго на грузинські продукти та депортовано із Росії етнічних грузин. Пізніше, щоб показати, що кремлівська влада виявляє неприязнь лише до Міхеїла Саакашвілі, а не до усього грузинського народу, створено Союз грузин в Росії. Мета організації – переманити грузин (в основному мегрелів) співпрацювати із російськими та абхазькими властями. На сьогоднішній день існує багато форумів та чатів у соціальних мережах, де активно обговорюється «мегрельський сепаратизм». Відбувається активна пропаганда в інформаційному просторі, як із зовні так і з середини Грузії. Також цьому сприяє політика Абхазії, де газета «Гал» видається російською, абхазькою та мегрельською мовами, також тут було видано мегрело-російський словник. Окрім цього, в Гальському районі заплановано запуснути телебачення мегрельською.

Експерт, керівник порту Georgia online Гоча Гварамія вважає: «проблеми розвитку мегрельського сепаратизму не існує, тому що самі мегрели добре розуміють, що становлять кістяк державності Грузії як в географічному, геополітичному, так і в кількісному плані. Мегрельський сепаратизм вигідний тому, хто хоче розвалити і завоювати Грузію» [1].

Не зважаючи на активну пропаганду сепаратизму, мегрели вважають себе невід'ємною частиною Грузії та грузинської історії й культури. Значна частина мегрелів бере активну участь у політичному житті Грузії, виступає за територіальну цілісність держави та невизнання самопроголошених держав Абхазії та Південної Осетії. Серед знаменитих політичних діячів-мегрелів слід

відзначити керівника Демократичної республіки Грузія в 1918-1921 роках Ное Жорданію та першого президента незалежної Грузії – Звіада Гамсахурдіа.

Проведене нами дослідження є актуальним, особливо сьогодні, коли Грузія активно поглиблює інтеграцію із Заходом, зокрема ЄС та США й стає провідною державою в Кавказькому регіоні. Російська влада в будь який спосіб не допустить того, аби колишня радянська республіка повністю відійшла з під її впливу. Розпалювання сепаратизму в середині держави – звична стратегія Москви, розуміючи, що проблеми Абхазії та Південної Осетії стали другорядними, влада Росії намагається створити проблему нового сепаратизму.

Література

1. В Грузии проблема "мегрельского сепаратизма" сильно преувеличена, считают российские и грузинские эксперты [Електронний ресурс] // Регіональне інтернет-видання «Кавказский Узел» (22.07.2012). – Режим доступу: <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/210104/>

2. Панфилов О. «Мегрельский сепаратизм» – неудачная операция российских спецслужб [Електронний ресурс] / Олег Панфилов // Інтернет-видання «Крым. Реалии» (15.11.2015). – Режим доступу: <http://ru.krymr.com/content/article/27365674.html>

3. Megrelians [Електронний ресурс] // The free encyclopedia «Wikipedia». – Режим доступу: <https://en.wikipedia.org/wiki/Mingrelians>

Самчук Ольга

студентка напряму підготовки «Міжнародні відносини»

Національний університет «Львівська політехніка»

НЕЙТРАЛІТЕТ ШВЕЙЦАРІЇ ЯК МОДЕЛЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Нейтралітет – феномен міжнародних відносин, що є відповіддю актора системи міжнародних відносин (держави) на виклики та загрози існування самої системи загалом та цього її елемента зокрема. Будучи динамічним явищем, нейтралітет еволюціонує в процесі розвитку системи міжнародних відносин від однієї до іншої, набуваючи нових ознак і відкидаючи застарілі засади. Він є особливим міжнародно-правовим статусом держави і розглядається, як загальноприйнята формула в сучасному міжнародному праві.

Статут ООН визначає нейтралітет як одну з складових міжнародного права. Міжнародне право вирізняє кілька форм нейтралітету:

1) воєнний (евентуальний) нейтралітет – неучасть у воєнному конфлікті; цей статус визначає позицію держави стосовно конкретного конфлікту, але стосовно іншого – ця позиція може змінюватися без порушення норм міжнародного права;

2) постійний нейтралітет – неучасть у будь-яких воєнних конфліктах (єдиним дозволеним для держави з постійним нейтралітетом видом воєнного конфлікту є оборонна війна, коли вона збігається з індивідуальною самообороною), у воєнних блоках і союзах, діяльність яких спрямована проти

інших держав; постійний нейтралітет передбачає також протидію втягуванню у війну, недопущення іноземного втручання у внутрішні справи, створення на власній території іноземних військових баз і формування загонів воюючих сторін, передачі воюючим сторонам техніки та боєприпасів; у випадку порушення цих правил воюючі сторони вправі вважати територію нейтральної держави театром воєнних дій;

3) неприєднання (позаблоковість) – відмова від вступу до воєнних союзів без будь-яких гарантій чи міжнародного визнання такого статусу іншими державами [5].

Швейцарський нейтралітет є прикладом постійного нейтралітету, що оформлюється у міжнародному порядку. В цілому нейтралітет в Швейцарії характеризують три основних риси. По-перше, нейтралітет є «вічним», тобто діє незалежно від того, йде війна чи ні. По-друге, принцип нейтралітету охороняється федеральною конституцією. Нарешті, по-третє, Швейцарія виступає з позицій збройного нейтралітету, тому в її розпорядженні є добре навчена армія. Швейцарія і нейтралітет давно вже є синонімами, але це не означає, що у швейцарців немає військової потужності. Швейцарська армія готова до самооборони і забезпечення внутрішньої безпеки. Швейцарія не входить у військові союзи, якщо тільки вона не піддасться нападу. Швейцарія не приймає чийсь сторону в міжнародних конфліктах і не дає іноземним військам права транзиту. Нейтралітет в Швейцарії тлумачиться як озброєний нейтралітет, що відповідає повсякчасному прагненню країни до самозахисту на гідному рівні і до збереження військової служби як конституційного обов'язку громадян чоловічої статі. Із закінченням холодної війни озброєний нейтралітет більше не є для малих держав життєвою необхідністю, як це було раніше. Взаємозалежність сучасного глобального світу робить дотримання повного нейтралітету все більш важкою справою [8].

Початок швейцарської політики нейтралітету важко пов'язати з якоюсь певною датою. Швейцарський історик Едгар Бонжур з цього приводу сказав: «Поняття швейцарського нейтралітету виникло одночасно з поняттям швейцарської нації» [2, с. 2]. Цікаво відзначити, що ще в XIV столітті в договорах окремих кантонів, що склали згодом Швейцарську конфедерацію, з їх сусідами вживається німецький термін «stillsitzen» (буквально «сидіти смирно»), що приблизно відповідає пізнішому поняттю нейтралітету.

Міжнародне визнання нейтралітету в Швейцарії відбулося в 1815 році в ході Віденського конгресу, в якому брали участь країни, які здобули перемогу над Наполеоном Бонапартом. Проголошення політики нейтралітету справило визначальний вплив на подальший розвиток Швейцарії. Завдяки нейтралітету їй вдалося не тільки вберегти свою територію від спустошливих військових конфліктів 19 і 20 століть, але також стимулювати розвиток економіки підтриманням взаємовигідного співробітництва з воюючими сторонами. Важкі військові поразки, зокрема, розгром в ході битви при Маріньяно в 1515 році, послужили однією з передумов для оформлення політики нейтралітету. У 1516 році Швейцарська конфедерація уклала з французьким королем так званий «вічний мир», за умовами якого вона фактично відмовлялася від нових спроб

вторгнення на французькі або італійські території. Виснажлива Тридцятирічна війна (1618 - 1648), в яку були залучені багато європейських держав, отримала в Швейцарії широкий резонанс, проте країна продовжувала залишатися осторонь від бойових дій, хоча і постачала воюючі сторони зброєю і найманцями. В епоху Великої французької революції Швейцарії довелося відмовитися від політики нейтралітету зважаючи вторгнення на її територію в 1798 році французьких військ. Однак після поразки французів у битві при Лейпцигу в 1813 році Швейцарія знову проголосила нейтралітет [3, с. 124].

Швейцарія підтримала статус нейтральної держави під час другої світової війни. Але водночас, швейцарські банки здійснювали операції з нацистським режимом. Період другої світової війни сприймався як час героїчного опору швейцарського народу нацистам, але поведінка швейцарських властей під час війни по відношенню до біженців-євреїв була не завжди гідною. Тим не менш, нейтралітет Швейцарії захистив не тільки швейцарський народ, але й 240,000 біженців з окупованих країн, включаючи кілька тисяч євреїв. У Швейцарії врятувалося 20000 місцевих євреїв і 25000 єврейських біженців. Але швейцарці відмовилися впустити в свою країну 30000 людей, серед яких було й чимало євреїв, коли вони намагалися врятуватися від нацистів. Також сумнівною з морального боку є проблема «сплячих рахунків» єврейських вкладників, убитих фашистами, але які й досі зберігаються в швейцарських банках [4, с. 128]. У період холодної війни Швейцарія не приєдналася до якого-небудь блоку і дотримувалася практики нейтралітету.

Незважаючи на свій нейтральний статус, Швейцарія співпрацює з багатьма міжнародними організаціями, ця діяльність проводиться з принципу солідарності та гуманізму. У 2001 р швейцарці проголосували на референдумі за пропозицію вступити в ООН. Швейцарія не є членом Європейського союзу, проте Швейцарія повноправний член ЄАВТ, СОТ, МВФ і Світового банку, бере участь в ОБСЄ та ОЕСР, входить в Раду Європи [2].

Після позитивної відповіді на питання про вступ в ООН, Швейцарія вступила в організацію 10 вересня 2002 р. Щоб приєднатися до світової спільноти було необхідно всенародне голосування. За членство Швейцарії в ООН проголосувало 55% виборців. Швейцарія є членом програми НАТО «Партнерство заради миру», але планів приєднання до альянсу у неї немає, так як це поставило б під загрозу саму ідею нейтралітету. Членство в ООН було розцінено багатьма спостерігачами як важливий крок Швейцарії до повноцінного співробітництва зі світовим співтовариством, але фактично країна постійно підтримувала міжнародні миротворчі зусилля, особливо після Другої світової війни, офіційно не приєднуючись до ООН. Так, країна була залучена в роботу з нагляду за перемир'ям після Корейської війни (1953 р) і після війни на Близькому Сході (1967 р). Швейцарські спостерігачі за виборами працювали в Африці і Східній Європі, швейцарський армійський корпус «Swisscoy» у складі 220 військовослужбовців був розміщений в Косово протягом декількох років, вносячи свій внесок у підтримку міжнародних зусиль з підтримання миру на Балканах [6, с. 24]. Швейцарія однією з перших

вступила до Ради Європи, а пізніше - в Організацію з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). У 2014 році Швейцарія була головою ОБСЄ [1].

На сучасному етапі політичного розвитку Швейцарія, враховуючи геополітичні трансформації - створення економічних регіональних блоків у світі і в Європі проводить політику поступової інтеграції в ЄС. У червні 2002 р були ратифіковані сім угод між Швейцарією та ЄС про співробітництво в дуже важливих сферах [1]. В останні два десятиліття принцип нейтралітету підтримувало переважна більшість населення країни - від 80 до 90%. Важливо відзначити, що в його основі відсутня будь-яка етична складова. Він сприймається як найбільш дієвий засіб для досягнення найважливіших політичних цілей країни - її незалежності та безпеки.

Література

1. Войдет ли Швейцария в Евросоюз? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nashagazeta.ch/news/10191>.
2. Драгунов Г.П. Швейцария: история и современность / Г.П. Драгунов. – М.: Мысль, 2002. – С. 76-98.
3. Дурденевский В. Н. О нейтралитете Швейцарии / В. Н. Дурденевский // Новое время. – 1955. – № 22. – С. 66-70.
4. Кружков В.Н. 200 лет без войн. Швейцарский нейтралитет в новом веке / В.Н. Кружков // Международная жизнь. – 2002. – № 8. – С. 23-26.
5. Кука Ш. Особенности внешнеполитического курса Швейцарии [Електронний ресурс] / Ш. Кука. – Режим доступу: http://www.mcids.ru/default.asp?Mode=Review&ID_L0=6&ID_L1=55&ID_L2=550&ID_=&ID_Review=234.
6. Минеев А. В. Швейцария. Остров посреди Европы размывается / А.В. Минеев // Политика и время. – 2001. – № 11. – С. 27-31.
7. Петров И. К. Очерки истории Швейцарии / И. К. Петров // Международные отношения. – 2004. – № 4. – 132 с.
8. Switzerland–European Union relations [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://en.wikipedia.org/wiki/Switzerland>.

Сондей Оксана

студентка напряму підготовки «Міжнародні відносини»

Національний університет «Львівська політехніка»

ЄВРОСКЕПТИЦИЗМ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Сьогодні термін «євроскептицизм» перестав бути унікальним для європейського політикуму та наукового середовища. Це поняття органічно увійшло до вжитку журналістів, науковців та аналітиків. Прихильників такої течії стає все більше, з такими гаслами функціонують громадські рухи та політичні партії у багатьох європейських країнах. Цікаво, що немає жодної держави-члена Європейського Союзу (ЄС), в якій не знайшлося б євроскептиків. Їх успіх на виборах до Європейського парламенту в травні 2014 р. показав, що євроскептицизм вимагає від політичних еліт Європейського Союзу дуже серйозної уваги. Незважаючи на те, що Україна лише прагне

вступити до ЄС, однак скептичні настрої до цієї структури побутують й у нашій державі, особливо в останні роки.

Євроскептицизм трактують як багаторівневий і багатогранний феномен. Широку популярність цей термін отримав в 1988 р. після знаменитої промови прем'єр-міністра Великобританії М. Тетчер в Брюгге, де остання висловила глибоку стурбованість домінуванням Брюсселя в ЄС. Спочатку євроскептицизм визначали лише як недостатню підтримку подальшого процесу європейської інтеграції. Надалі ж це явище стали описувати як повну або часткову опозицію до європейської інтеграції [1].

Отже, під євроскептицизмом розуміють скептичне, негативне ставлення до процесів інтеграції в рамках Європейського Союзу. Крім загального неприйняття інтеграції, євроскептики виступають проти окремих проєктів Союзу, зокрема проти введення єдиної валюти, Європейської конституції, наддержавних утворень і федералізації Союзу [1]. Дуже часто євроскептики виступають з позиції підтримки національних держав, їх суверенітету і висловлюють побоювання, що подальша інтеграція завдасть їм непоправної шкоди, призведе до втрати права самим визначати свою долю.

Вчені пропонують чимало підходів до типологізації цього явища, але все ж можна визначити два основні, які пов'язані із визначенням суб'єкта опозиційності до ЄС та визначенням міри заперечення європейської інтеграції.

За критерієм суб'єкта опозиційності, за П. Таггартом, євроскептицизм поділяється на дві групи: суспільний і партійний. Суспільний євроскептицизм проявляється в процесі виборів, референдумів, соціологічних та оціночних опитувань. Партійний тип стосується сфери діяльності політичних партій, які у демократичних системах є виразниками суспільних настроїв [6].

Найбільш жваві дискусії між провідними науковцями Європи та США точаться щодо міри заперечення європейської інтеграції. Тут П. Таггарт спільно з А. Щербяком виокремили два типи євроскептицизму: «жорсткий» (hard) і «м'який» (soft). «Жорсткий» тип проявляється у незгоді з ідеєю функціонування ЄС в цілому, запереченні ідеї європейської інтеграції, небажання участі країни в цьому проєкті; «м'який» означає непогодження з якимись певними аспектами функціонування ЄС, включає в себе також застереження щодо ідеї інтеграції, вираження опозиційності щодо певних політичних дій ЄС, які для певної держави є неприйнятними [6].

Загалом ця типологія є найбільш поширеною у сучасному науковому дискурсі, проте цей поділ також зазнає критики. Так, П. Копецки та К. Мюнде не погодилися з таким підходом, вказавши на занадто широкий спектр позицій і рівнів євроскептицизму, «втиснених» до цієї категорії. Вони запропонували свій поділ [4] (Табл. 1.), в основі якого лежать два основні критерії – ставлення до самої ідеї інтеграції та позиція щодо її поглиблення. Отже, євроентузіасти і євроскептики визначаються як прихильники, а європрагматики і європротівники до групи вороже налаштованих до процесу євроінтеграції.

Таблиця 1.

Типологія євроскептицизму, за П. Копецки та К. Мюнде

	Прихильники євроінтеграції	Противники євроінтеграції
Єврооптимісти	Євроентузіасти (підтримують інтеграцію та її подальший розвиток)	Європрагматики (проти інтеграції в сучасному вигляді, але поширюють її як таку, та виступають за поглиблення на Європейському континенті)
Європесимісти	Євроскептики (виступають за поглиблення, але відкидають її поглиблення в майбутньому)	Європротивники (проти інтеграції, та проти її поглиблення в будь – якій формі)[1].

Окрім заданих вище типологій виділяють й інші види євроскептицизму, зокрема найпоширенішими з них є: інституційний євроскепсис, обумовлений переконанням у тому, що діючі європейські інститути не мають достатньо легітимного статусу і загалом є не надто ефективними, порівняно з національними інститутами; політично орієнтований євроскептицизм, пов'язаний з незгодою з конкретними виявами політики ЄС, такими як, наприклад, введення євро, політика в галузі сільського господарства, вільне переміщення людей тощо; євроскептицизм, де головним мотивом політичних сил у різних країнах є страх втратити національну ідентичність на користь наднаціональних організацій [3].

Існує також євроскептицизм, що виник на ґрунті поганого досвіду і неприємного враження, що склалось у держави від зневажливого ставлення з боку європейських інституцій та чиновників. Причому нерідко цей досвід сформувався вже під час переговорів про вступ чи інших процедур на різних етапах європейської інтеграції, у ході яких з боку євровичовників висувається усе більше вимог. Українське суспільство та політикум, мабуть, перенасичені саме таким не дуже позитивним досвідом. Скептицизм щодо нинішнього європейського проекту висловлюють представники окремих політичних сил в Україні. Такі погляди, зазвичай, панують в риторичі лівих (комуністів, прогресивних соціалістів). Також євроскептичні погляди усе частіше висловлює і представник правих – Олег Тягнибок. У 2015 р. «маленька політична сила» Союз лівих сил «зробила заяву про те, що вона офіційно, як доктрину своєї діяльності, приймає євроскептицизм» [3].

Висновуючи, слід зазначити, що окремі представники українського політикуму все ж прихильні до ідеї євроскептицизму, що, однак, є негативною тенденцією, особливо на початковому етапі євроінтеграції, коли загальна підтримка євроінтеграційних намірів нашої держави з боку політичних сил та громадськості надзвичайно потрібна для вступу до ЄС. Ще більш негативним є те, що євроскептичні тенденції можуть мати лавиноподібний характер,

особливо тоді, коли і в середині Європейського Союзу немає стабільності та побутує скептицизм щодо його подальшої цілісності.

Серед пересічних українців скептичне ставлення до Європи теж зустрічається. Воно зумовлене, зокрема, конфліктом на Сході України. Чимало людей вважають, що Європа могла б набагато більше зробити для врегулювання конфлікту з Росією, наприклад, поставками зброї для відбиття російської агресії. Проте, не зважаючи на це, український народ все ж більше підтримує Європу, аніж навпаки. Останні опитування громадської думки в Україні вказують, що підтримка членства в ЄС зараз є найбільшою за всі роки. До прикладу, у 2013 р. вступ України до ЄС підтримувало 41,7 %, у 2014 р. – 45,7 %, 2015 р. – 52 % населення [2].

Ідеологія та риторика політичних партій в Україні загалом є проєвропейськими, а російська агресія лише посилила ці настрої. На фоні проєвропейських настроїв був обраний і президент Петро Порошенко, причому виборцями не тільки Заходу країни, але й російськомовним населенням Сходу та Півдня.

Отже, слід зазначити, що помітною ознакою політичного життя в країнах Європи за останні роки стало значне поширення скептичних настроїв щодо політики європейської інтеграції, не є винятком у рамках таких тенденцій й наша держава. Хоча євроскептицизм ще не набрав широкої популярності в Україні, його прояви вже існують і будуть поширюватись й надалі. Проте, незважаючи на розвиток цієї течії, українське суспільство більшою мірою поважає європейські цінності, менталітет, політичні ідеї та прагне долучитися до європейського співтовариства.

Література

1. Артёмова Є. Євроскептицизм: Сутність, передумови і тенденції поширення / Є. Артёмова // Вісник СевНТУ: зб. наук. пр. – 2012. – Вип. 136. Серія: Політологія. – С. 48-49.

2. Українці більше не вважають відносини з Росією пріоритетними, а підтримка МС впала до 12% [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/society/1070610-opituvannya-sered-ukrajintsiv-zrostaepidtrimka-proevropeyskogo-kursu-krajini.html>.

3. Фісанов В. Євроскептицизм: ідеї та політика / Володимир Фісанов // Буковинський вісник державної служби та місцевого самоврядування. – 2010. – № 2. – С. 39-40.

4. Kopecky P. The two Sides of Euroscepticism: party positions of European Integration in East Central Europe / Petr Kopecky, Cas Mudde // European Union Politics. – London, Thousand Oaks CA, New Delhi. – 2002. – Volume 3. – P. 297-325.

5. Taggart P. A touchstone of dissent: Euroscepticism in contemporary western European party system / Paul Taggart // European Journal of Political Research. – 1998. – Volume 33. – № 3. – P. 363-368.

6. Taggart P. Theorizing Party-Based Euroscepticism: Problems of Definition, Measurement and Causality [Електронний ресурс] / Paul Taggart, Alex Szezerbiak

Тодоров Ігор

д. іст. н., професор

кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій

Ужгородський національний університет

БЕЗПЕКОВА СПІВПРАЦЯ ПОЛЬЩІ, РУМУНІЇ ТА УКРАЇНИ В ГЕОПОЛІТИЧНОМУ КОНТЕКСТІ МІЖМОР'Я

На тлі російської агресії в Європі спостерігається стрімке зближення позицій Румунії, Польщі, України і країн Балтії в питаннях інтеграції і взаємної відповіді на нові виклики з боку спільного ймовірного супротивника.

Європейська та євроатлантична інтеграція України стає основою для побудови між Україною, Румунією та Польщею дійсно добросусідських та партнерських взаємин. У такий спосіб вимальовується перспектива надання характеру реального стратегічного партнерства відносинам між Києвом, Бухарестом та Варшавою в контексті відновлення концепції Міжмор'я. Візит А.Дуди до Бухареста в листопаді 2015 р. фактично розпочав процес формування коаліції держава від Балтії до Чорного моря – переговори в румунській столиці були присвячені розширенню співпраці між країнами Центральної Європи. Можливо, ідея Міжмор'я виглядає ідеалістичною, однак саме ідеї змінюють світ на краще.

Водночас «Міжмор'я» не є панацеєю. Існує негайна потреба адаптації НАТО до нових реалій, зокрема, постійну присутність військ країн Альянсу на сході Європи. В нових політичних, безпекових та економічних реаліях колишня регіональна конкуренція втрачає свою актуальність. Проте, до 2014 року також було важко уявити потужний стратегічний альянс Польщі та Румунії, а тим більше – їхній союз з українського питання. Втім, вже два роки це є геополітичною реальністю. Решта країн Вишеградської групи (Словаччина, Чехія, Угорщина) не поділяли стурбованість і погляди Польщі. Не випадково, що Польща і Румунія стали головними прихильниками збільшення військової присутності НАТО та створення системи оборони на європейській периферії. Уряд Румунії ініціював переговори з партнерами НАТО щодо створення «Союзницької флотилії на Чорному морі». Побудова відповідної структури військово-морських сил обумовлене посиленням позицій Росії у Чорноморському регіоні, зокрема, після анексії Криму.

Україно-румуно-польська взаємодія в сфері безпеки розвивається достатньо продуктивно в різних форматах. НАТО має створити у Європі міжнародний штаб, розмістивши його частини у країнах Балтії, Польщі та Румунії. Для узгодження деталей ініціативи відбулася зустріч керівників армій цих держав з головнокомандувачем сил НАТО в Європі Ф. Брідлавом. Очікується, що в цих штабах працюватиме по 80-120 людей.

Налагодженню продуктивних відносин між Україною, Румунією та Польщею заважають міфи та стереотипи, які можуть продукувати атмосферу взаємної недовіри та підозри. Втім не варто перебільшувати значення наявних проблем, бо надмірна увага до яких в медійному просторі створює негативний фон для просування добросусідських відносин.

Однак для Росії жахливим «нічним страхіттям» є перспектива воєнно-політичного союзу Польщі, Румунії та України. Прилучення до польсько-українського союзу скандинавських країн, країн Балтії, Білорусі, країн Центральної та Південно-Східної Європи і буде дійсним «Міжмор'ям», що здатне виправдати надії його творців. Важливим напрямком стає діалог з питань розробки майбутньої інституційної моделі регіональної безпеки та співробітництва в Балто-Чорноморському регіоні з урахуванням існуючих можливостей діючих регіональних ініціатив та організацій. Румунія та Польща розглядають присутність в Балто-Чорноморському регіоні США та НАТО як чинник приборкання російської агресії.

Міжмор'я спроможне стати важливою темою закордонної політики Польщі. В його рамках повинна була б відновитися співпраця Вишеградської групи, а відбутися розбудова тісних відносин з Румунією, а також країнами Балтії. Росія може бути слабкою порівняно зі США. Але вона не слабка відносно Європи і своїх сусідів. Її здатність виставляти військову міць, повністю невідповідну її економічним умовам добре відома історично.

За належної мобілізації своїх сил і засобів український народ в стислі терміни відновить втрачені сили і зупинить чергову хвилю російської агресії. Твердження Джорджа Фрідмана, що «сьогодні в Європі немає більш важливого питання, ніж питання майбутнього України» [1], надає українській стороні можливість сподіватися, що на зміну страусиній позиції Заходу прийде позиція більш зважена й реалістична.

Росія задіяла щодо Європейського Союзу свою найсильнішу зброю – підкуп і глибоко укорінену агентуру, причому на рівні найвищого є істеблшменту.

Бачення спільного ворога зближує позиції Польщі, України та Румунії. Сподіваючись розмістити американські військові бази на своїй території, Варшава та Бухарест захищають себе від вторгнення. Румунія та Польща беруть на себе відповідальність за зміцнення демократії на пострадянському просторі з тим, щоб гармонійно влитися в Європу і зайняти там свою, але потрібну новій Європі нішу.

Україні потрібна потужна економічна й політична підтримка Заходу. Вона є, але не достатня, Санкції проти Російської Федерації варто не скасовувати, а посилювати. Сенс "Міжмор'я" в якості неформального, але відвертого антиросійського союзу. Сильні Україна, Молдова та Білорусь мають стати буфером між Варшавою і Бухарестом та Москвою.

Теоретично центральним гравцем Балто-Чорноморської співдружності могла б бути Україна, що спричинено її вигідним географічним розташуванням, природними ресурсами, пасіонарним населенням, економічним, технологічним,

науковим та військовим потенціалом. Окрім того, вона залишається великою доларовою зоною.

Фактично єдиними потенційними союзниками України, як і потенційними жертвами російського тиску є наші найближчі сусіди Польща, Румунія і Молдова, а також Грузія, Литва, Латвія та Естонія. Від російської експансії прагнуть себе захистити також Азербайджан та Туреччина.

Відомо, що Грузії та Молдові ніякі міжнародні гарантії та обіцянки США і ЄС з НАТО не допомогли зберегти територіальну цілісність і безпеку своїх громадян. Штучно створені російськими спецслужбами невизнані республіки – Абхазія, Південна Осетія та Придністров'я стали постійними інструментами дестабілізації та російського тиску на колишні «братні народи». Попри усю демократичну та правозахисну риторику про необхідність поважати державний суверенітет, Захід так і не зміг захистити ні Молдову, ні Грузію, ні Україну від російської агресії.

Водночас «Міжмор'я» не є панацеєю, але спроможне синтезувати «додану вартість» спільної протидії російській експансії. Безумовно, що приєднання до ЄС та НАТО для постсоціалістичних та пострадянських країни було своєрідним квитком з пекла, у якому панував Радянський Союз і яке намагається відродити сучасна Російська федерація.

Теоретично НАТО покликане прийти на допомогу Польщі, Румунії чи країнам Балтії у випадку неочікуваної та незбагненої загрози, якою може стати Росія, якщо побачить для себе користь у слабкості НАТО в створенні нової реальності. Щоб НАТО мало хоч якусь можливість ефективно працювати, воно повинно не лише прийти до одностайної згоди, а й мобілізувати та ввести в дію багатонаціональні сили, поки ще Польща, Румунія, та країни Балтії стоять на своїх позиціях. На думку Е. Лукаса Міжморе на практиці це нездійсненно, і контрпродуктивно. Країни Міжмор'я занадто розділені, щоб сформувати єдиний фронт. Угорщина знаходиться в руках впертого Віктора Орбана, який без розуму від ідеї сильного лідерства (особливо його власного) і користується все більш теплими стосунками з Володимиром Путіним. Чеські та словацькі влади (і особливо президент Чехії Мілош Земан) не люблять протидії Росії. Болгарія незмінно ненадійна [2]. Проте, в більш вузькому форматі (Польща-Румунія-Україна-країни Балтії) Міжмор'я є дуже на часі і доречним!

Проблема для Польщі в тому, що вона не має достатньо союзників в передбачуваному Міжмор'ї для створення критичної маси солідарності та прийняття рішень. Вона може покладатися сильно Естонію, як правило, на Латвію і Литву, та Румунію. Україна сьогодні більш потребує допомоги, ніж в змозі внести свій внесок. США теоретично може створити таке поле тяжіння.

Сьогодні, через півтора року після анексії Криму і вибуху війни в Україні часто цитують слова, сказані президентом Польщі під час російсько-грузинської війни в 2008 році. "Ми добре знаємо, що сьогодні Грузія, завтра Україна, післязавтра Прибалтика, а пізніше можливо прийде час і на мою країну, на Польщу" [3], – сказав Л. Качинський на мітингу в Тбілісі у присутності президентів, зокрема, Грузії, Литви й України. Наступні роки й наступні події показали, наскільки була правильною оцінка напрямку

російської політики, а нині загроза його подальшого розвитку в небажаному для Центральної Європи напрямку стає щораз більшою.

Варто також узагальнити все позитивне і негативне, що може отримати Україна від налагодження стратегічного партнерства з Румунією та Польщею. Позитивні сторони для України: підвищення обороноздатності країни; зменшення загрози зі сторони східного сусіда; відкриття ринків країн, які є досить еластичними до ціни товарів (а конкурентною перевагою України на даному етапі є саме ціна); впровадження фактично «європейських стандартів» в нашій країні; реалізація амбіцій лідерства, зокрема і через присутність найбільшої кількості представників в можливих спільних органах (оскільки Україна на даний момент залишається найбільш густонаселеною країною з усього можливого альянсу); зміцнення позицій України на світовому рівні; розширення фінансування внутрішніх інновацій та залучення інновацій зі сторони країн-партнерів та збільшення інвестицій із США та країн Азії; вільний доступ до Балтійського моря. Негативні сторони для України: існує можливість погіршити відносини з Німеччиною – головним донором ЄС; зростання внутрішніх протиріч в самій Україні; відтік талановитої молоді до країн-партнерів.

Отже, процеси європейської та євроатлантичної інтеграції потребують від України розвивати всебічне співробітництво з країнами-сусідами, які відносно недавно приєдналися до ЄС та НАТО. Актуальність такого співробітництва значно посилилася в умовах російської військової агресії. В світі на наших очах постала нова геополітична ситуація передусім пов'язана з доволі вдалим спробами руйнації сталої системи міжнародних відносин і міжнародного права. Російська федерація, прагнучи перешкодити волі України до європейського майбутнього, окупувала частину території України.

Література

1. Фрідман Дж. Геополітична подорож. Частина 2: Прикордоння (“STRATFOR”, США). [Електронний ресурс] / Дж. Фрідман. – Режим доступу: <http://bbs-news.info/opinion/geopolitichna-podorozh-chastina-2-prikordonnya-stratfor-ssha/>
2. Лукас Е. Уявне Міжмор'я [Електронний ресурс] Е. Лукас. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Columns/50/151822>
3. Польща буде активнішою на сході? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cacds.org.ua/ru/comments/580>

Хар Оксана

*студентка спеціальності «Міжнародні відносини»
Національний університет «Львівська політехніка»*

РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ СВІТУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Глобальні екологічні проблеми є наслідком взаємодії сучасної цивілізації з навколишнім природним середовищем в епоху промислової революції. Ця

епоха розпочалася у 1860 р. – в період виходу тогочасної промисловості на якісно новий рівень, що стало результатом інтенсивного розвитку євроамериканського капіталізму. До 1960-х рр. масштаби антропогенного впливу на компоненти природного середовища стрімко зростали, спричинивши загрозливу екологічну ситуацію у багатьох регіонах планети. Головними причинами цього вважають, насамперед, зростання рівня урбанізації, швидкі темпи економічного розвитку держав, екологічно необґрунтоване використання нових виробничих технологій і продуктів у різних галузях промисловості тощо.

Такі глобальні проблеми, як руйнування озонового шару, зміни клімату, вирубування тропічних лісів, опустелювання, забруднення атмосферного повітря і поверхневих вод, яке має транскордонний характер, мають істотне значення у сучасних міжнародних відносинах. Сучасне світове співтовариство дійшло висновку, що позитивних результатів у справі захисту навколишнього середовища можна досягти лише за умови застосування узгоджених природоохоронних дій, поєднання національного екологічного права із міжнародним. Отож, зростаючі потреби в природних ресурсах та все більша їх нестача є ключовою передумовою започаткування і розвитку міжнародної екологічної співпраці, а також необхідності міжнародно-правового регулювання охорони довкілля [4, с. 76-81].

Враховуючи те, що окремі держави через об'єктивні та суб'єктивні причини не можуть самотужки розв'язати гострі проблеми погіршення стану природного середовища, виникла необхідність проведення спільної екологічної політики. Сьогодні важливу роль у координуванні глобальної та, зокрема, європейської екологічної політики відіграють Організація Об'єднаних Націй разом із підконтрольними їй міжнародними організаціями та Європейський Союз. Мета сучасної екологічної політики ООН та ЄС полягає у високому рівні захисту навколишнього середовища, враховуючи при цьому відмінність ситуації у різних країнах світу. Актуальними завданнями міжнародних організацій є: збереження, захист і покращення якості навколишнього природного середовища; захист здоров'я людей; раціональне використання природних ресурсів; здійснення заходів на міжнародному рівні щодо вирішення регіональних і глобальних екологічних проблем.

Як свідчить аналіз екологічних стандартів ООН та ЄС, провідні країни світу просунулися далеко вперед за останні роки у цій сфері. Глобальна екополітика займається проблемами раціонального використання компонентів природного довкілля, моніторингом і контролем природних ресурсів, а також встановленням суспільної справедливості в міжнародних відносинах щодо їх розподілу.

У рамках ООН та ЄС вироблені основні екологічні засади, а саме:

- краще запобігати, ніж лікувати;
- потрібно враховувати наслідки впливу на навколишнє середовище на відповідній стадії прийняття рішень;
- необхідно уникати надмірної експлуатації природного середовища, що спричинює значне порушення екологічної рівноваги;

- екологічна політика передових країн світу в сфері охорони навколишнього середовища повинна враховувати інтереси країн, що розвиваються.

Проаналізувавши екологічну політику ООН, можна говорити загалом про цілий світ. Переступивши поріг третього тисячоліття, людство стоїть віч-на-віч з новими екологічними проблемами: кількість населення не припиняє зростати, а отже, природа страждає з кожним роком все більше. Великим здобутком ООН є підписання Рамкової конвенції про зміну клімату та Кіотського протоколу, що зобов'язало 191 країну світу зменшити викиди парникових газів у атмосферне повітря. Існує низка міжнародних урядових та неурядових організацій, які діють у рамках ООН, що намагаються запобігти руйнації Землі та докладають безліч зусиль для відновлення втраченого [2, с. 231-236].

На сучасному етапі практично усі великі міжнародні організації залучаються до охорони навколишнього середовища. Така тенденція пов'язана із взаємопов'язаністю між різними галузями людської діяльності та довкіллям, адже екологічні проблеми набувають все більшої актуальності. Відтак, охорона навколишнього середовища вважається провідним напрямком діяльності спеціалізованих інституцій ООН: Організації ООН з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), Організації з питань продовольства та сільського господарства (ФАО), Міжнародної морської організації (ІМО), Всесвітньої метеорологічної організації (ВМО), Всесвітнього банку та інших. Від стану екології залежать всі подальші напрямки людського існування: буде «хворіти» Земля – хворітиме і все її населення, тому питання охорони довкілля повинне стояти наріжним каменем у діяльності провідних міжнародних організацій і кожного з нас, зокрема [1].

Екологічна політика Європейського Союзу має на меті високий рівень захисту навколишнього природного середовища, враховуючи при цьому відмінність ситуації у різних країнах Співтовариства. Важливе місце у ній відводиться послідовному переходу до економічно ефективних інструментів, які б на практиці стимулювали природоохоронну діяльність. Визначено загальні принципи екологічної політики ЄС, а саме:

- принцип гуманізму;
- принцип законності;
- принцип демократизму та інші.

Встановлено, що у реалізації екологічної основні органи ЄС (Рада ЄС, Комісія ЄС, Парламент ЄС і Суд ЄС) беруть активну участь у прийнятті рішень стосовно охорони навколишнього середовища. Також створені спеціалізовані інституції в рамках ЄС, які виконують важливу функцію у зборі та обробці екологічної інформації, її наданні основним органам ЄС, допомозі та здійсненні контролю за виконанням природоохоронних заходів тощо. Такими інституціями є: Європейське агентство з питань навколишнього середовища (ЕЕА), Європейська інформаційна та спостережна мережа навколишнього середовища (EIONET), Європейський консультативний форум з питань навколишнього середовища і сталого розвитку (ECFED) [5].

Європейський Союз, як суб'єкт міжнародного права, часто виступає ініціатором міжнародної співпраці, проведення широкомасштабних природоохоронних заходів, бере активну участь у підписанні міжнародних договорів, конвенцій і декларацій, а також у проведенні міжнародних конференцій і саммітів. У сучасних умовах розширення на схід Євросоюзу сприяє адаптації національного законодавства країн-кандидатів на вступ до діючого європейського законодавства в галузі охорони навколишнього природного середовища [2, С.136-140].

Беручи до уваги екологічні стандарти Організації Об'єднаних Націй та Європейського Союзу, відкривається безпрограшний шлях реалізації ефективної вітчизняної екологічної політики. Важливим елементом євроінтеграції України є приведення та наближення її законодавства відповідно до вимог ЄС. Враховуючи сучасну ситуацію в країні, екологія знаходиться не на першому місці в житті населення та не вважається пріоритетним питанням на засіданнях Верховної Ради та уряду України, однак, потрібно дбати про навколишнє середовище, адже від його стану залежить життя наступних поколінь.

Література

1. Всесвітня Хартія природи ООН від 01.01. 1982 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_453
2. Жарова Л. Сучасна екологічна політика: чинники впливу та підходи до формування / Л. Жарова // Збірник наук. праць: Наука молода. – Тернопіль, 2008. – Вип. 10. – 223 с.
3. Циганкова Т.М. Міжнародні організації: Навч. посібник / Т. М. Циганкова, Т. Ф. Гордеєва. – К.: КНЕУ, 2001. – 340 с.
4. Boye M. EU Environmental Policy / M. Boye, C. Ege. – Bruxelles, 1999. – 147 р.
5. European Community Environment Legislation. European Commission [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/environment/air/legis.htm>

Хімяк Оксана

к. іст. н., доц. кафедри ПМВ

Національний університет «Львівська політехніка»

ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ ТА ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ

Сучасний інформаційний вибух, який супроводжується застосуванням нових технологій призвів до виникнення нового типу зброї – інформаційної. Наслідком її застосування стали потужна пропаганда та інформаційні війни. Вони є дуже специфічними, адже неможливо визначити їх початок і кінець, немає лінії фронту, ведуться без оголошення і країна деколи не знає, що вже є учасником або об'єктом такої війни. Проблему доповнює і те, що немає ніяких норм та правил у такій війні. Ні юридичних, ні моральних.

Всім відомо, що громадська думка формується через інформацію. Інформаційна експансія, агресія переростають в інформаційну війну – найвищий ступінь інформаційного протиборства, спрямований на розв'язання суспільно-політичних, ідеологічних, національних, територіальних та інших конфліктів між державами, народами, націями, класами й соціальними групами шляхом широкомасштабної реалізації засобів і методів інформаційного насильства (інформаційної зброї) [2, с. 99].

Прикладів можна навести безліч. Початкові воєнних дій у гарячих точках завжди передують масова інформаційна обробка населення. Передвісником війни США в Іраку був здійснений у мас-медіа галас про зброю масового знищення, яку розробляє режим Саддама Хусейна [1]. Пропаганда всього американського завжди велася за допомогою інформаційних важелів. Ось декілька міфів: 1) перші полетіли в космос (насправді СРСР); 2) перші ввели термін «інформаційна війна» (насправді китайці); 3) героїчно виграли війну у В'єтнамі (насправді ганебно) [2, с. 90].

Російська пропаганда нічим не поступається і є більш агресивною та войовничою, направленою на завоювання нових територій, створення заморожених конфліктів та загальну дестабілізацію у світі. Як приклад маємо Абхазію, Осетію, Придністров'я. Міфи про Україну, якими наповнила свій та світовий інформаційний простір Росія, є абсурдними: 1) України як такої не існує (йтися може лише про одну із провінцій Росії, чим вдало скористався Владімір Путін під час саміту в Бухаресті, коли вирішувалося питання щодо перспективи членства України в НАТО; 2) Міф про спільну тисячолітню історію України та Росії, яка розділилася чи то в ХІХ, чи то вже у ХХ столітті. Українська мова – ополячена російська, «Київ – мати городов руських», Украина – Окраина, Малороссия. А. Дж. Тойнбі, у перші десятиліття минулого століття віддав належне цьому міфіві, закликаючи не допустити виокремлення українців як нації з російського етносу, тому що Росія перестане бути сильною світовою державою. Постійному відживленню та поширенню цього міфу сприяють численні кафедри і центри славістики в західних університетах і російські ЗМІ у світі; 3) міф про належність більшої частини України до східнослов'янсько-православної цивілізації – лише частина України і, відповідно, українського народу входить до православної цивілізації та тісно пов'язана із російською історією та культурою, вважає себе складовою «русского мира» тощо. Інша ж частина належить чи прагне належати до європейської спільноти, відкидаючи орієнтацію на Москву. А за таких умов неминучим є розкол України. Таку думку має і С. Хантінгтон. Насправді ж ідеться про поділ українських громадян на національно свідому частину та на рабів радянської та російської ідеології. А це зовсім не цивілізаційний розкол. Якби керівництво України мало політичну волю, то за роки відновленої незалежності вже можна було б успішно подолати наслідки тоталітаризму у ментально-ідеологічній сфері.

Україна наразі програє цю інформаційну війну. У світового співтовариства складається думка, що українці недостатньо цивілізована спільнота, неспроможна на консолідовані, раціональні дії. Ми недооцінили відкрити

інформаційну агресію Росії. Отже, для нашої країни зараз надзвичайно актуальним завданням постає забезпечення інформаційного суверенітету та безпеки. Міжнародні світові організації не можуть забезпечити мир та спокій у світі. В них немає таких механізмів. Отже, ми знаходимось у безкінечному процесі «творення себе» та інтеграції у міжнародне світове співтовариство на рівних засадах і інформаційна безпека є однією з важливих складових нашої національної безпеки у цьому довготривалому процесі. Ми здатні їй протидіяти. Така протидія повинна відбуватися на всіх рівнях: державному, індивідуальному та суспільному.

На державному рівні існує нагальна потреба щодо напрацювання узгоджених правил і процедур захисту національних інтересів України в процесі інтегрування в міжнародні інформаційні мережі, необхідно запровадити ефективну систему своєчасного виявлення та протидії небезпеці використання нових інформаційних технологій для створення реальних та потенційних загроз національній безпеці України. Стратегія розбудови інформаційного суспільства України передбачає співпрацю в цій галузі з іншими державами. Державна інформаційна політика повинна закласти основи для формування єдиного інформаційного простору України та її входження у світовий інформаційний простір, гарантування інформаційної безпеки особистості, суспільства й держави. Перші кроки для цього вже зроблено. 14 січня 2015 року Кабінет Міністрів України ухвалив Постанову, згідно з якою було створено Міністерство інформаційної політики України.

Велика увага повинна приділятися формуванню демократично орієнтованої масової свідомості, становленню галузі інформаційних послуг, регулюванню суспільних відносин, у тому числі пов'язаних з одержанням, поширенням і використанням інформації. Журналісти повинні поширювати правдиву інформацію, а не пропаганду. Також потрібно створити велике коло блогерів, які теж би поширювали актуальні, правдиві матеріали та відео. На даний момент наше суспільство має велику кількість героїв, які воюють в АТО за власну землю і збереження цілісної держави. Вони є народними героями і створення та поширення цього образу на державному рівні теж є протидією пропаганді.[3] Важливо почати знімати художні кінофільми про власних героїв, як минулого(історичні) так і сьогодення.

Й. Геббельс казав: «Найбільший ворог будь-якої пропаганди – інтелект». Виховання інтелектуальних громадян особливо молоді, яка вміє відрізнити правду від брехні, вміє критично мислити та аналізувати інформацію, стає першочерговим завданням для України. Адже мірилом кожної політичної системи є громадянин якого вона виховує. Врахування цих проблем сприятиме посиленню безпеки держави в політичній, економічній та соціальній сферах, стане дієвим засобом протидії загрозам національної безпеки України.

Література

1. Карпенко В.Д. Інформаційна політика та безпека. Підручник / В.Д. Карпенко. – К.:Нора-Друк. 2006. – 320 с.

2. Ліпкан В.А. Інформаційна безпека України в умовах Євроінтеграції: Навчальний посібник / В.А. Ліпкан, Ю.Є. Максименко, В.М. Желіховська. – К.: КНТ, 2006. – 280 с.

3. Почепцов Г. Інформаційні війни: тенденції та шляхи розвитку [Електронний ресурс] / Г. Почепцов. – Режим доступу: <http://www.osvita.mediasapiens>.

Цибух Ірина

студентка напрямку підготовки «Міжнародні відносини»

Національний університет «Львівська політехніка»

ДІЯЛЬНІСТЬ І СЬОГОДЕННЯ КАНАДСЬКОЇ АГЕНЦІЇ МІЖНАРОДНОГО РОЗВИТКУ

Канадська агенція міжнародного розвитку (CIDA) – урядова канадська організація, створена у 1968 р. П'єром Трюдо. Її метою було створення та втілення міжнародних програм, що спрямовуються на надання технічної та гуманітарної допомоги, розвиток співробітництва з державами, а також сприяння країнам, які розвиваються у їхньому бажанні досягнути соціального та економічного розвитку, яке покликане формувати позитивний імідж країни Кленового Листка у світі. Здійснення співпраці з країнами відбувається через проведення заходів з надання гуманітарної та технічної допомоги, яке сприяє міжнародній стабільності та соціальній справедливості у відповідності до економічних та політичних інтересів Канади за кордоном. Канада в рамках даної організації співпрацює із двадцятьма країнами, серед яких і Україна (співпраця з 1991р.) [1].

Крім держав, КАМР співпрацює і з іншими канадськими організаціями в державному та приватному секторах, а також іншими міжнародними організаціями. КАМР укладає угоди про внески з канадськими партнерами, такими як добровільні організації, університети, кооперативи, професійні організації, церкви і так далі, для реалізації проектів за кордоном.

Окрім того, організація вносить внески в програми, що стосуються допомоги багатосторонніх банків розвитку, наприклад: Світовий банк і Африканський банк розвитку, установи ООН і ін. Більше того, канадці демонструють проекти в рамках програм гуманізації освіти, захисту навколишнього середовища, а також допомагають у інженерних проектах з будівництва систем зв'язку, гребель, залізниць та аеропортів.

У березні 2013 р. консервативний уряд Канади заявив, що КАМР постане в складі міністерства закордонних справ і таким чином організація перейменується на Департамент закордонних справ, торгівлі та розвитку [2]. Проте, це поглинання нівелює саму організацію і залишає її в історії.

Досягненнями даної організації було те, що в рамках двосторонніх та багатосторонніх проектів покращились взаємовідносини із країнами з якими співпрацювала Канада; посилились інвестиції в Україну (наприклад в 2013 р. КАМР інвестував 21 млн. \$ в будівництво зернохосовищ у Дніпропетровській

області); вводилась політика гендерної рівності; результати, ресурси та управління ризиками стали тісніше пов'язані між собою [3].

Отож, Канадська агенція міжнародного розвитку (тепер Департамент закордонних справ, торгівлі та розвитку) була однією із небагатьох організацій, які готові надавати технічно-гуманітарну допомогу в рамках публічної дипломатії. Як самостійна структура, КАМР проіснувала досить довго і її внесок є дійсно вагомим, адже зачіпає основні сфери допомоги розвитку держав та створює допоміжні проекти і плани в різних, несуміжних галузях.

Література

1. Дерда М.І. Канадська Агенція Міжнародного Розвитку (КАМР) та особливості її діяльності в Україні / М.І. Дерда // Наукові записки. Серія «Філологічна». – 2012. – Вип.25. – С. 256-257

2. CIDA's plans, priorities, and results. About CIDA [Електронний ресурс]. – Canadian International Development Agency Website. – Режим доступу: <http://www.acdi-cida.gc.ca/acdi-cida/acdi-cida.nsf/eng/NIC-5313423-N2A>

3. Good Ann. Canadian International Development Agency: Corporate Managing for Development Results / Ann Good // Canadian International Development Agency: Corporate Managing for Development Results. – 2010. – P. 135-139.

Червінка Ірина

к. політ н., асистент кафедри ПМВ

Національний університет «Львівська політехніка»

РАДИКАЛІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛІЗМУ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Процеси радикалізації сьогодні потребують особливої уваги, оскільки ця тенденція може стати однією з стійких характеристик системи міжнародних відносин. Імовірність перетворення сили на головний аргумент у відносинах між державами, про що стверджують експерти, може сприяти посиленню радикальних тенденцій, тому необхідним є вивчення процесів радикалізації. Це не лише дозволить краще зрозуміти їхні причини та глибинні рушійні сили, дослідити суб'єктів та їхні мотиви, сфери поширення радикальних тенденцій та групи ризику, а і розробити шляхи подолання та превентивні заходи задля уникнення поширення процесів радикалізації. Це особливо актуально через те, що на сучасному етапі в Європі виникає небезпека радикалізації саме на ґрунті націоналізму.

Загалом, вивчаючи різні підходи до дефініціювання явища «радикалізації», можемо помітити, що більшість дослідників розглядає радикалізацію на релігійному ґрунті, суб'єктами якої є представники ісламістських терористичних угруповань чи організацій. Адже ісламський фундаменталізм тривалий час був джерелом радикальних тенденцій в різних регіонах світу. Однак сьогодні постає загроза поширення іншого виду радикалізації – на ґрунті національних настроїв і почуттів.

Останнім часом спостерігаємо посилення націоналістичних настроїв в

країнах Європи, що підтверджують і успіхи націоналістичних партій на виборах до Європарламенту, до прикладу, французького Національного фронту і британської Партії незалежності Сполученого Королівства. Також багато аналітиків відзначають серйозні шанси Марін Ле Пен на президентських виборах 2017 року у Франції [3].

Серед передумов процесу посилення націоналізму можна виокремити і економічні проблеми в деяких країнах Європи, що штовхають виборців на підтримку альтернативних правлячим режимам партій, і тенденцію до поширення ідеї виходу з ЄС, прояви якої можемо спостерігати в різних країнах, до прикладу, Великобританії, яка планує провести референдум про вихід з ЄС.

Такі настрої пов'язані з тим, що ЄС, поставши перед новими викликами, недостатньо ефективно може їх подолати, що зумовлено, зокрема, і розбіжностями у підходах до подолання цих кризових явищ. Ситуація навколо Греції, російсько-український конфлікт та санкції проти Росії, потоки біженців з Сирії, що викликали міграційну кризу, ускладнюють функціонування ЄС як єдиного суб'єкта світової політики. Як і кожне інтеграційне утворення, Європейський Союз потребує постійного динамічного розвитку, адже на певному етапі постає перед перспективою можливого занепаду та стагнації, яку можна подолати лише подальшим поглибленням співпраці між країнами. Однак таке форсування співпраці викликає зворотній ефект – відцентрові тенденції, прагнення більшого усамостійнення замість інтеграції і кооперації, повернення від європейського до національного.

Саме таку ситуацію спостерігаємо на сучасному етапі – швидке поширення націоналістичних ідей та зростання популярності націоналістичних сил в країнах Європи. Звичайно, найважливішу роль в цьому процесі, що відбувається дедалі швидшими темпами, відіграла міграційна криза. А ряд терористичних актів та інших інцидентів, зокрема в Парижі та Кельні, стали каталізаторами цього процесу, викликавши обурення населення європейських країн та категоричне несприйняття чужоземців, їхнього способу життя, зокрема притаманного їм прагнення до відособленості та небажання приймати цінності, норми та звичаї країн, в яких вони проживають. Як стверджують деякі фінансові аналітики, згаданий вище референдум про вихід Великобританії з ЄС може стати «де факто голосуванням радше з питання імміграції, ніж щодо комерційних переваг від приналежності до найбільшого єдиного ринку в світі» [4]. А Мартін Хатчінсон, відомий ринковий аналітик, зазначає, що ворожість по відношенню до нових іммігрантів є настільки ж питанням економіки, як і ксенофобією [2].

Посилення націоналістичних настроїв в Європі було відзначено і на зустрічі країн «Веймарського трикутника», яка відбулася в жовтні 2015 року [1]. За її підсумком було прийнято декларацію, в якій, зокрема, відзначено існування значного ризику фрагментації ЄС: «майже в усіх державах-членах зростає популізм, націоналізм і спокуса самоізоляції, в результаті чого ставиться під сумнів основний принцип європейської солідарності». Варто зазначити, що націоналізм може спричинити фрагментацію ЄС не лише на рівні держав, а і на нижчих рівнях, про що свідчать численні сепаратистські

націоналістичні рухи в європейських країнах, які не лише не втрачають з часом своєї активності, а, навпаки, в деяких країнах на тлі кризових явищ все більше активізуються. Результати референдуму про відокремлення Шотландії, що підтвердили широку підтримку націоналістів та останні події в Каталонії, зокрема проголошення Плану здобуття незалежності Каталонії до 2017 року, є яскравими прикладами посилення націоналістично-сепаратистських настроїв в країнах Європи.

Зазвичай, націоналістичні рухи різняться за своїм спрямуванням та пріоритетами. Однак сьогодні націоналісти отримали спільного ворога та докази існування єдиної загрози у вигляді ісламістського екстремізму, що сприяє популярності націоналістичних ідеологій, проте може мати надто небезпечні наслідки. Провісники їх спостерігаємо вже зараз у посиленні радикальних націоналістичних настроїв та емоцій, що, будучи з одного боку закономірним наслідком подій, що відбулися, все ж можуть призвести до ворожості проти людей, які не мають жодного стосунку до терористичної діяльності, екстремізму чи радикалізму. Тому заходи щодо вирішення міграційної кризи, спрямовані на врегулювання існуючої ситуації, варто доповнити програмою з де-радикалізації громадян, настрої яких стають проявом процесу націоналістичної радикалізації суспільства.

Крім цього, посилення націоналізму може мати негативні економічні наслідки. До прикладу, М. Хатчінсон стверджує, що націоналістичні партії не є економічно грамотними, тому їхня політика у випадку, якщо буде імплементована, може зашкодити економіці не лише їхніх, а і сусідніх країн [2]. Г. Рахман, аналітик Financial Times, зазначає, що глобальна економічна система переживе відродження націоналізму, але співпраця між країнами зазнає різкого спаду [3].

Звичайно, економічні наслідки мають велике значення, однак більш важливо те, що радикалізація націоналістичних настроїв створює загрозу існуванню європейських цінностей і може спричинити ті явища, які в демократичному суспільстві вважаються небезпечними та негуманними, як, до прикладу, расизм чи ксенофобія. Тому подальший розвиток подій залежить від усвідомлення європейським суспільством того факту, що націоналістичні настрої можуть бути позитивним явищем лише у випадку, якщо не радикалізуються, адже важливо, щоб новими рисами міжнародної системи не стали радикалізм та нетерпимість.

Література

1. Націоналізм в Європі: небезпечна тенденція для майбутнього ЄС? [Електронний ресурс] // Free Voice Information Analysis Center. – Режим доступу: <http://iac.org.ua/natsionalizm-v-yevropi-nebezpechna-tendentsiya-dlya-maybutnogo-yes>.
2. Hutchinson M. The Consequences of Europe's Nationalism Trend [Електронний ресурс] / M. Hutchinson // Wallstreet Daily. – Режим доступу: <http://www.wallstreetdaily.com/2015/12/17/europe-france-nationalists>.
3. Rachman G. Nationalism is back [Електронний ресурс] / G. Rachman // The Economist. – Режим доступу: <http://www.economist.com/news/21631966-bad>

news-international-co-operation-nationalism-back.

4. Udland M. There's a new political risk looming in Europe [Электронный ресурс] / M. Udland // Business Insider. – Режим доступа: <http://www.businessinsider.com/european-nationalism-risk-2015-9>.

СЕКЦІЯ 3. УКРАЇНА В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Білик Аліна

студентка напряму підготовки «Міжнародні відносини»

Національний університет «Львівська політехніка»

ПРОЯВИ ТЕРОРИЗМУ ТА СЕПАРАТИЗМУ НА СХОДІ УКРАЇНИ

Сьогодні основною загрозою державній і міжнародній безпеці у всьому світі є тероризм. Упродовж століть тероризм перманентно був «зброєю слабких». Ідеться про те, що люди, які не мали достатньої сили та засобів для реалізації своєї мети у традиційній боротьбі, вдавалися до терору. Однак, вже наприкінці ХХ ст. ситуація почала кардинально змінюватися, оскільки тероризм почав набувати інших форм та масштабів.

Важливо, на нашу думку, вдатися до трактування терміну «тероризм». Відтак, це поняття визначається як особливий тип політичної боротьби за владу та вплив на різні сфери життєдіяльності суспільства не лише на національному, але й на міжнародному рівні. Небезпека цього феномену полягає у здатності щодо переформатування існуючого геополітичного простору, до змін у розстановці політичних сил. Опираючись у своїх діях на розбалансовану структуру соціуму, терористичні сили, прагнуть змусити суспільство функціонувати та діяти за тим вектором, що є прийнятним для останніх. Тому, ми погоджуємося із думкою про те, що тероризм є тією деструктивною силою, яка генерує політичну, соціальну нестабільність в міжнародному вимірі [1]. Терміни «терор» і «тероризм» історично вживаються в декількох аспектах, що дозволяє маніпулювати ними. Так, для прикладу слово «терор» у перекладі з латині означає «страх, жах». Вперше цей термін було введено у політичний лексикон у Франції жирондинцями та якобінцями, які свого часу об'єдналися задля повстання і повалення «через залякування та помилування» кабінету міністрів при королі Людовіку XVI. Згодом поняття «терор» сприймалося у найширшому значенні неподільно від його значення (La terreur – жах), мова йшла про відкриту насильницьку форму диктатури і практику одноразових політичних замахів [5].

У світлі тих подій, що відбуваються на Сході України з кінця 2013 р. тема набуває все більшої актуальності для українського суспільства. Однак, як констатують провідні вітчизняні аналітики, сьогодні тероризм в нашій державі появився не тільки як феномен, але він набув масштабності та пролонгованості в часі.

Нині тероризм досліджується як зарубіжними, так і вітчизняними науковцями. Тероризм як суспільно-політичне явище аналізують Ю. Авдєєв, Д. Архієрейський, К. Буртний, В. Василенко, Ю. Горбунов, К. Жарінов, В. Ліпкан, Л. Мошкова, І. Проноза та інші. Сутність цього феномену та пошуки шляхів протидії йому у своїх працях аналізують О. Акоюн, В. Антипенко,

О. Бойченко, К. Горбунов, М. Гуцало, В. Епштейн, Ю. Забулонов, О. Картунов, І. Козловський, В. Остроухов, О. Половко, К. Салімов, С. Телешун та інші.

Крах режиму В. Януковича та усунення його від влади означали, що нові очільники держави можуть відновити курс на європейську і євроатлантичну інтеграцію. Президент Російської Федерації В. Путін, не схваливши проєвропейського напрямку розвитку нашої держави, вдався до збройної агресії, наслідком якої стало анексія АР Крим. Окрім цього, російська сторона шляхом активізації терористичних та сепаратистських рухів, поширила хвилі дестабілізації ситуації на Сході України. Це прослідковувалося, насамперед, на території Донбасу, захопленням російськими бойовиками адміністративних будівель в населених пунктах Донецької та Луганської областей, утворенням «квазідержав» Донецької Народної Республіки та Луганської Народної Республіки.

Варто відзначити, що агресія проти України, керівництвом РФ була передчасно спланована. Разом з тим доцільно виокремити низку внутрішніх слабких сторін української держави, що власне посприяли «гібридній війні» Росії на території України. З-поміж них слід відзначити наступні: слабкість силових структур, злочинне недофінансування Збройних Сил України за президентства Л. Кучми і В. Ющенко, руйнація всього сектору національної безпеки, судової та правоохоронної систем у період режиму В. Януковича, деградація армії та флоту, зовнішньої розвідки і контррозвідки, Служби безпеки, Ради національної безпеки і оборони. Ідеться про те, що спецслужби Російської Федерації активно долучалися до цих вищезазначених руйнівних для українського суспільства процесів. Попри це, представники російських спецслужб були інфільтровані в структури державного управління України на всіх рівнях [4]. Ми погоджуємося із візією про те, що поява псевдо сепаратистських рухів та мілітарних угруповань у східних областях України є результатом діяльності російських спецслужб, але за активної підтримки російської влади. Анексія АР Крим Російською Федерацією внаслідок спецоперації та допоміжних дій кримської влади, свідчать саме про таку версію.

До ключових факторів дестабілізації ситуації на Сході України відносять прямий вплив экс-президента В. Януковича та його оточення за рахунок потужної фінансової підтримки, кадрово-корпоративного ресурсу, мобілізованого ресурсу переважної частини корпоративованих та підконтрольних правоохоронних органів, спецслужб, армії, а також місцевих органів влади.

Точкою відліку «ефективної» діяльності «сепаратистського руху» на Донбасі можна вважати березень 2014 р., коли більшість адміністративних та силових структур у східних та південних регіонах були підконтрольними, а їх дії координувалися спільно з кримінальними колами. У свою чергу це дозволило РФ використати можливості та реваншистський інтерес экс-президента, а також розіграти карту підтримки проросійських протестів та розпочати військову операцію на кордонах – під приводом «захисту громадян» [2].

Увагу необхідно акцентувати і на тому моменті, що з початком проведення антитерористичної операції на Сході України, а також зважаючи на низьку підтримку дій сепаратистів з боку населення діяльність мілітарних об'єднань ДНР та ЛНР почала криміналізуватися та перетворюватися на фактичний терор. Таким чином за учасниками цих об'єднань закріпилось визначення «терористи». Участь у цих об'єднаннях найманців з Росії та інших держав, місцевих кримінальних та маргінальних елементів перетворили ці утворення на бандформування, з відповідною поведінкою та стилістикою. На Донбасі, де дії «сепаратистів» постійно підтримуються за рахунок потоку найманців з РФ, конфлікт набув характеру професійної «кримінальної» війни з ознаками молекулярного конфлікту. Фактично, ідеться про залучення частини населення, громадсько-політичних угруповань, місцевих кримінальних кіл, деяких політиків регіонального масштабу без чітко усвідомлених цілей.

Отож, феномен, який спостерігається сьогодні на Сході України, можна потрактувати як «новий сепаратизм» або ж «новий тероризм» [3].

Вдаючись до порівняльного аналізу поняття «тероризму» із поняттям «гібридна війна», який також сьогодні є часто уживаним, треба відзначити останній як «терористичний сепаратизм». Терористичний сепаратизм сьогодні є впливовою технологією, що змінює свідомість громадян, агресивно впливає на формування їх ідентичності та прийняття ними важливих політичних рішень. Експерти констатують факт утворення ДНР і ЛНР технологією російської сторони задля імплементації окупаційного плану, що вносить певні корективи у визначення цього феномену.

Отже, тероризм в сучасній Україні можна визначити як терористичний сепаратизм зважаючи на його мету, особливості та тривалість у часі. Оголошення військового стану в Україні та встановлення інформаційного контролю по всій території, можуть бути одними із перешкод на шляху досягнення їх цілей. Одним з головних чинників у перемозі над терористичним сепаратизмом є формування позитивного зовнішнього іміджу України, зокрема, проведення реформ, спрямованих на євроінтеграцію та демократизацію життя суспільства.

Література

1. Біленчук П. Д. Сучасний тероризм: світові, вітчизняні та регіональні тенденції / П. Д. Біленчук, В. В. Кравчук. – Хмельницький: ХмЦНТЕІ, 2008. – 212 с.
2. Буткевич Б. Страйкове перехрестя / Б. Буткевич. // Український тиждень. – 2013. – № 9. – С. 28-30.
3. Василенко В. Агресія Росії: генеза, мета, способи протидії та правові наслідки / В. Василенко // Український тиждень. – 2014. – № 12. – С. 6–9.
4. Пацюк С. Стратегія перемоги України у війні з Росією [Електронний ресурс] / С. Пацюк // Українська правда. – Режим доступу: <http://blogs.pravda.com.ua/authors/datsuk/53a5542ba2a4a/>
5. Проноза І. І. Політичний тероризм як загроза стабільності сучасного суспільства: дис. канд. політ. наук: 23.00.02 / Проноза Інна Іванівна; Держ. закл. «Південноукр. нац. пед. ун–т ім. К. Д. Ушинського». – О., 2012. – 219 с

6. Телешун С. Сучасний тероризм: українські реалії / С. Телешун // Політичний менеджмент. – 2005. – №1 (10). – С. 163–169.

7. Токаревський Г. В. Міжнародний тероризм: сучасний стан та перспективи протидії / Г. В. Токаревський // Стратегічна панорама. – 2003. – № 1. – С. 85–92.

Гончарук Анастасія

студентка напряму підготовки «Міжнародні відносини»

Національний університет «Львівська політехніка»

ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Успішний розвиток держави значною мірою залежить від ефективного функціонування органів місцевого самоврядування. Одним із важливих питань розвитку нашої держави є децентралізація влади та реформування місцевого самоврядування, до яких слід віднести надання ширших повноважень місцевим органам влади. Досліджувана проблема є актуальною для України і тим, що у 2015 році у нашій державі стартувала реформа адміністративно-територіального устрою та системи місцевого самоврядування, яка змінює повноваження та характер відносин між районами та базовими адміністративно-територіальними одиницями – об'єднаними територіальними громадами.

Українські науковці, аналізуючи зарубіжний досвід функціонування органів місцевого самоврядування, як один із успішних прикладів називають польський досвід функціонування системи місцевого самоврядування, який може бути корисним у процесі здійснення реформи місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою в Україні. Зокрема, польська модель воєводство–повіт–гміна схожа із майбутнім адміністративно-територіальним устроєм України: область–район–об'єднана громада [3, с. 20]. За експертними оцінками спеціалістів Ради Європи саме Польща стала взірцем таких перетворень у Центрально-Східній Європі. Вона провела адміністративно-господарські реформи, метою яких було наближення влади до людей, створення самоврядування за зразком країн Євросоюзу. Іншими словами, дати більше прав і можливостей низовим органам влади.

Наразі в Польщі запроваджено трирівнену структуру місцевого самоврядування: місцеві органи на рівні: гмін (компетенцією яких є вирішення публічних справ місцевого значення); повітів (вирішення тих публічних справ, що виходять за межі компетенції гміни); воєводств (представляють уряд у відповідному регіоні та уповноважені на здійснення контрольних-наглядових повноважень щодо гмін і повітів). У свою чергу кожен рівень новоствореного місцевого самоврядування регулюється відповідно Законом «Про гмінне самоврядування», «Про самоврядування повітове» та «Про адміністративний уряд в регіоні» [1, с. 267]. Сьогодні в Польщі діє близько 2500 гмін. Які суттєво

відрізняються за кількістю населення. Законодавче впровадження місцевого самоврядування відбувалося поетапно: від нижчого до вищого рівнів (на основі принципів повсюдності місцевого самоврядування та субсидіарності). Власні органи створюються на кожному з рівнів. Так, гміною управляє рада гміни, повітом – рада повіту, а воєводством – сеймик. Строк повноважень цих органів становить 4 роки. Внаслідок тісної взаємодії повітів і гмін досягається максимальний рівень задоволення потреб населення. Ще однією особливістю місцевого самоврядування Польщі є те, що в середині системи самоврядування не існує підпорядкованості та залежності. До того ж, воєводське або повітове самоврядування не має права контролювати діяльність гмін. У результаті впорядкування системи організаційної структури державного управління в Польщі та її територіальних основ відбувся поділ функцій між різними сегментами державних і муніципальних органів влади, а також передача низки державних функцій місцевому самоврядуванню. Характеризуючи досвід Польщі у вирішенні багатьох питань, нагальні проблеми та можливі шляхи їх вирішення, видається, що побудова місцевого самоврядування можлива лише на основі громадянського суспільства. Таким чином, кожна реформа повинна розпочинатися не лише з ініціативи держави, але й за підтримки та активної участі місцевого населення.

Глобальна мета адміністративної реформи, яка була проведена в Польщі, полягала у наближенні влади до людей, створенні самоврядуванні за зразком країн Євросоюзу і таким чином організувати процеси управління, задля забезпечення взаємодії між владою та населенням. Для цього були створені суспільні організації, які працюють на конкретній території і пропонують реальні механізми для вирішення соціальних проблем. У Польщі подібних організацій надзвичайно велика кількість. Навіть на виборах до органів місцевого самоврядування поляки більше приділяють уваги саме кандидатам від суспільних організацій, а не політичних партій [2].

Подібні громадські організації розв'язують важливі суспільні проблеми населення, починаючи від безробіття, соціальної реабілітації інвалідів і закінчуючи рядом побутових питань.

В Україні ж поки ситуація не є схожою, але ухвалюючи обґрунтовані рішення, все це можна вирішити. В Україні вже були здійснені спроби вирішення подібних питань. Так, у 2014 році була розроблена нова Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, основними завданнями якої є забезпечення доступності і якості публічних послуг, досягнення оптимального розподілу повноважень між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, визначення обґрунтованої територіальної основи для діяльності органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади з метою забезпечення доступності та належної якості публічних послуг, що надаються такими органами, створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень тощо.

Реформа, яка має місце в Україні, має стати ключем до всієї політичної реформи, оскільки без неї неможливо сформувати систему ефективною, відповідальною, по-справжньому народної влади, яка здатна діяти в інтересах народу. Реформа, якої потребує Україна повинна здійснюватися з урахуванням національних інтересів кожної людини. Це має бути не політичний крок, а відповідь на очікування громадян. Головною метою реформи має бути, перш за все, перерозподіл повноважень між центральними і місцевими органами місцевого самоврядування на користь останніх з метою наближення надання державних та громадських послуг безпосередньо до споживачів – громадян України. Наступним кроком має бути розвантаження центральних органів виконавчої влади від функцій, які їм невласиві, господарського та соціального управління. Не менш важливим є вдосконалення територіального устрою країни, розширення регіонів, громад з метою формування такої системи адміністративно-територіальних одиниць, яка б найповніше відповідала потребам населення.

Дану реформу варто впроваджувати поступово, без радикальних змін. Саме Польща є відмінним прикладом у цьому завданні адже в Польщі на рівні повітів не функціонують органи державної влади з наглядовими функціями на зразок районних державних адміністрацій в Україні. Тому всі повноваження та обов'язки покладені на Раду повіту та Правління – як виконавчий орган Ради.

Отже, підсумовуючи можна стверджувати, що у ході адміністративно-територіальної реформи Польщі була створена децентралізована система публічної адміністрації, яка гарантує демократичний спосіб управління. Саме ця реформа слугуватиме одним із прикладів для побудови структурованої системи місцевого самоврядування України, основною метою якої буде наближення влади до народу та вирішення основних питань, що турбують місцеве населення.

Література

1. Віліжінський В. Реформування системи місцевого самоврядування в Польщі: досвід для України [Електронний ресурс] / В. Віліжінський // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2014. – Вип. 2. – С. 265-276. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2014.

2. Крат М. Майбутнє українських районів: польський досвід функціонування місцевого самоврядування на рівні повітів. Інформаційно-аналітична довідка [Електронний ресурс] / М. Крат, О. Софій. – Режим доступу: <http://dialog.lviv.ua/maybutnye-ukrayinskih-rayoniv-polskiy-dosvid-funktsionuvannya-mistseвого-samovryaduvannya-na-rivni-povitiv>.

3. Фролов О. Становлення та розвиток місцевого самоврядування в Польщі [Електронний ресурс] / О. Фролов // Віче. – 2011. – № 14. – С. 19-23. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2011_14_8

Губаль Лілія

студентка напрямку підготовки «Міжнародні відносини»

ДО ПИТАННЯ АКТУАЛІЗАЦІЇ ГАГАУЗЬКОГО СЕЦЕСІОНІСТСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ ТА МОЛДОВІ

Війна на сході України, заморожений конфлікт у сепаратистській республіці Придністров'ї, прецеденти в Абхазії та Південній Осетії показали, що Росія і надалі прагне зміцнювати свою владну позицію у цьому великому просторі на північ та схід від Чорного моря. Можна з впевненістю стверджувати, намагання Росії створити «Гагаузьку народну республіку» - це спроба розвалити Україну.

Сьогодні у XXI столітті, в час глобалізації і динамічних змін, держави стикаються з рядом проблем, серед яких чільне місце посідає – сецесія. Держави стають все менш однорідними за своїм етнічним складом, тому постає проблема ефективності взаємодії держави і етносу у всіх сферах життєдіяльності людей. У сучасному цивілізованому світі більшість держав поділяють ідею на самовизначення національних меншин, етносів, націй і законодавчо це закріплюють. Проте, дослідник М. Кампельман, вважає, що потрібно відокремлювати право на самовизначення і право на відокремлення. Оскільки, інколи реалізація права на самовизначення може призвести до збройного конфлікту, міжусобиць, протестів і небажання залишатись в складі території держави [1].

Сецесія – це відокремлення, вихід частини з цілості, залишення певної установи групою її членів. Поняття сецесії найчастіше вживається щодо територіальної чи національної одиниці, що намагається відокремитися від певної держави з метою утворення власної чи приєднання до іншої [5].

Після початку російської анексії Криму багато експертів попереджали, що подібні агресивні дії Росії проти України неминуче посилять нестабільність у всьому світі. Найперше у зонах активних і так званих заморожених конфліктів. Здійснення цих прогнозів не забарилося. Першою виникла проблема довкола Придністров'я, оскільки там розташований російський військовий контингент, який може бути використаний для атаки проти Одеси й інших південних регіонів України. Втратити Придністров'я Росія не може, зберегти теж проблематично. Вихід кремлівські стратеги бачать лише в нагнітанні напруженості та продовженні провокацій. Що буде з регіоном у разі посилення блокади з боку України у відповідь на агресивні дії, схоже, ні в Тирасполі, ні в Москві не замислюються. Небезпека дестабілізації в Придністров'ї загрожує відобразитися і на Молдові, адже там розкручується гагаузький сепаратизм [4].

Гагаузи, мабуть, єдиний тюркський етнос, налаштований однозначно проросійськи. У Молдові вони активно протидіяли політиці євроінтеграції Молдови і домоглися створення на півдні країни своєї автономії. Беззаперечний вплив, як політичний так і фінансовий, на Гагаузію має Російська Федерація. З одного боку вона підтримує даний етнос лише грошима та газом, адже фактично вона є у складі Молдови, тому Росія не може прямо змінювати закони чи надавати певні права Гагаузії, але фактично вона тримає під контролем політичну ситуацію і прагне використати у майбутньому підтримку гагаузів у своїх цілях. Для Росії Гагаузія «запасний варіант» впливу на Молдову.

Фактично це російська «м'яка сила» в дії, в якій поєднано автономію Гагаузії і «заморожений» конфлікт в Придністров'ї, а також вплив на саму Молдову. Російськомовні ЗМІ активно пропагують політику Москви, створюючи дестабілізуючу ситуацію в Молдові, а також Україні. Небезпека полягає насамперед в тому, що Росія і сьогодні прагне здійснювати вплив і контролювати постсоціалістичні країни, насаджуючи їм свої ідеали і погляди [2].

Іноземці, які приїжджають до Гагаузії звертають увагу на те, що назва "російськомовна автономія" для цього регіону більше підходить, і це свідчить про те, що гагаузи не впоралися з першочерговим завданням щодо створення мовної та культурної автономії гагаузів. Це і не дивно, оскільки перед російськими спецслужбами було поставлено завдання: «Включити Гагаузію до складу «русского мира», яке було успішно виконане.

Державний статус російської мови, перешкоджає нормальній інтеграції гагаузьких громадян в суспільство Молдови, адекватному сприйняттю реальності, формує негативне ставлення суспільства до румунської мови в регіоні, позбавляючи можливості жителів автономії активно брати участь в управлінні країною, а також позбавляючи громадян подальших перспектив і можливості самореалізації в своїй державі [3].

Сьогодні, як ніколи раніше є актуальним вивчення, обговорення і вирішення питання гагаузького сенесіоністського руху в Україні та Молдові. Росія прагне дестабілізувати ситуацію в даних країнах, насаджуючи гагаузам ідеї «русского мира». Контроль даних територій і відродження колишньої імперії, ось кінцева мета Росії. Москва використовує будь-які методи для досягнення даної цілі, тому урядам Молдови та України потрібно активізувати спільні зусилля для недопущення в подальшому використання цього етносу, як засобу маніпулювання, в руках Росії.

Література

1. Андріяш В.І. Сецесія в сучасному світі: ризики і загрози для України [Електронний ресурс] / В. І. Андріяш // Демократичне врядування. – 2013. – Вип. 11. – Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2013_11_8
2. Гарань О. Блоги [Електронний ресурс] / О. Гарань // Українська правда. – Режим доступу: <http://blogs.pravda.com.ua/authors/haran/>
3. Райхель Ю. Про «розморожування» конфліктів: Чому Москві вигідна дестабілізація ситуації у своїх сусідів? [Електронний ресурс] / Юрій Райхель // День (06.08.2014). – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/den-planeti/pro-rozmorozhu-vannya-konfliktiv>
4. Караманоглу Х. Тюрки как антироссийская сила, Или зачем гагаузам Крым? [Електронний ресурс] / Хамза Караманоглу // Крым.Реалии (12.12.2015). – Режим доступу: <http://ru.krymr.com/content/article/27421832.html>
5. Сецесія (право) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Сецесія_\(право\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Сецесія_(право))

Забавська Христина

*студентка спеціальності «Міжнародні відносини»
Національний університет «Львівська політехніка»*

ДО ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОЇ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ

Після розпаду СРСР припинила своє існування біполярна міжнародна система, основною ознакою якої було жорстке ідеологічне і військове протистояння та боротьба за домінування у світі між двома наддержавами – США та Радянським Союзом. Світ став однополярним, однак поступове зниження активності та міжнародній арені США як єдиної наддержави давало підстави багатьом науковцям стверджувати, що у кінці ХХ – на початку ХХІ ст. відбувається трансформація міжнародної системи від однополярної до багатополлярної.

Зниження впливовості США у світі, в першу чергу завдяки ліберальній та обережній зовнішній політиці нинішнього американського президента Б. Обами, викликало бажання у деяких потужних держав світу кинути виклик американському домінуванню. Однією з таких країн стала Російська Федерація в особі її президента В. Путіна, який, будучи вихідцем із силових структур, вирішив реалізувати свої імперські амбіції та відновити статус Росії як наддержави на кшталт колишнього СРСР. Варто сказати, що російський президент мав певні підстави для таких намірів: маючи потужні запаси природних ресурсів (особливо – нафти та природного газу), Російська Федерація мала можливість впливати на більшість європейських держав. Потужний експорт енергоносіїв зумовив стабільне зростання російської економіки. Зрештою, не варто забувати, що Росія є другою після США державою за військовим потенціалом.

Варто відзначити: якщо у вітчизняній і зарубіжній науці вивченню проблем трансформації сучасної міжнародної системи та суті імперської політики Росії присвячено доволі значну увагу, то розгляд російсько-українського конфлікту в контексті зміни балансу сил на світовій арені поки що практично залишився поза увагою науковців. Дана проблематика, зважаючи на її актуальний та сучасний характер, на сьогодні є більш досліджена на рівні публіцистичних та аналітичних матеріалів, тому потребує наукового вивчення та обґрунтування.

Внаслідок розгортання російської агресії на території України впродовж подій 2013-2016 рр. Російською Федерацією було деформовано систему регіональної та глобальної безпеки, а також знехтувано багатьма нормами міжнародного права і міжнародними договорами. Очевидно, що виключно дипломатичне вирішення цієї кризи також є неможливим, оскільки врегулювання конфліктів із використанням дипломатії передбачає солідарність сторін, визнання ними принципів демократії та міжнародного права.

Варто зазначити, що світ боїться поширення російської агресії, тому вимушений реагувати, хоч і поводитьсь досить обережно, діючи в першу чергу невійськовими методами. Про це свідчать ряд факторів:

1. Нарощення військового потенціалу рядом європейських держав. Більшість держав Європи в умовах наростаючої загрози збільшують витрати на озброєння, збільшують чисельність власних армій та проводять спільні прикордонні навчання.

2. Економічний «бойкот» російських товарів та послуг. Незважаючи на втрати у власному торгівельному обороті, все ж більшість держав є солідарними та підтримують введення санкцій проти Росії.

3. Політичне ігнорування керівництва Кремля та виключення Росії з Великої вісімки.

4. Активна участь представників міжнародних організацій у моніторингу подій та безпосередня присутність посередників і спостерігачів у Донецькій та Луганській областях.

5. Незважаючи на наростання російської агресії у Сирії під видом боротьби з тероризмом, антитерористична коаліція на чолі із США відмовилася приставати на пропозицію Російської Федерації спільно боротися із Ісламською Державою, чи, принаймні, координувати свої зусилля у Сирії. Більше того, цивілізований світ офіційно заявив, що ніхто не піде на поступки Російській Федерації в українському питанні в обмін на поступки російської влади у Сирії.

6. Наявні дезінтеграційні процеси у світі. Незважаючи на те, що цивілізаційний світ об'єднався з початком російської агресії, все ж сьогодні навіть серед держав Європи немає єдиної думки щодо вирішення конфлікту на Сході України.

Всі вищезазначені аргументи є тим більш актуальними після міграційної кризи, яка охопила Європу внаслідок ескалації конфлікту в Сирії, а також після терактів, які вчинили ісламісти в Парижі наприкінці 2015 р.

Як вже було сказано, окрім російської агресії та конфлікту на Сході України, не менш загрозливим для цивілізованого світу стали факти розгортання активних бойових дій з боку Росії на території Сирії. Формальним приводом до початку масштабних авіабомбардувань Сирії з боку Росії стало бажання Кремля боротися із міжнародним тероризмом. Реальні ж наміри Росії у Сирії полягають у бажанні не допустити краху режиму сирійського диктатора Б. Асада, який вважається основним союзником Росії на Близькому Сході.

Наміри російського керівництва також передбачають, що втручання в сирійський конфлікт збільшить російську військову міць і геополітичну вагу, дасть можливість маніпулювати «українським питанням» у світі, а також дозволить домогтися скасування чи хоча б послаблення санкцій. Проте, на думку багатьох аналітиків, сирійська авантюра послаблює позицію Росії, адже показує, що путінська політика в Україні зайшла в глухий кут. Це свідчить також про те, що Росія знову взяла на себе серйозні зобов'язання за кордоном якраз під час економічного спаду в країні [4]. Тобто, наростання російської агресії в Сирії пов'язують з певним крахом російських планів на Сході України, прагненням відвернути увагу від кризової ситуації, що склалась на Донбасі.

Однак стає очевидним, що результат сирійської авантюри В. Путіна поки що доволі далекий від запланованого. Більше того, він призвів до суттєвого погіршення відносин із Туреччиною після збиття останньою російського

військового літака СУ-24, який порушив турецький повітряний простір 24 листопада 2015 року. В результаті інциденту на даний час спостерігається ескалація протистояння між державами.

Повертаючись до конфлікту в Україні, очевидним стає той факт, що кожна зі сторін конфлікту прагне змінити розстановку сил на міжнародній арені за рахунок нестабільної ситуації в зв'язку із конфліктом. Щодо самої Росії, на думку українського експерта-політолога О. Палія, така відкрита агресія може спричинити лише погіршення політичної та економічної ситуації всередині самої країни-агресора. У випадку продовження відкритого наступу на Україну Захід може посилити санкції проти РФ, а відтік капіталу, на думку аналітика, може перевищити 200 мільярдів доларів. Тому В. Путін наразі обирає іншу тактику просування власних інтересів: провокуючи внутрішню нестабільність і заворушення, Президент РФ прагне домогтися виснаження України [1].

В умовах санкцій, краху економіки, а також фактичної відсутності партнерів та друзів на міжнародній арені, логічним та прогнозованим є поворот Росії в сторону Сходу, а саме її дрейф до Китаю. Проте багато журналістів та аналітиків піддають глибоким сумнівам існування такого союзу. В ситуації обвалів акцій на китайській валютній біржі, які траплялися декілька разів впродовж 2015 р., стає зрозумілим, що китайська влада буде думати про власні національні інтереси, а не підтримувати сумнівні авантюри свого північного сусіда.

Варто зазначити, що на фоні розгортання російської агресії та військової операції Росії в Сирії змінюється розстановка сил на міжнародній арені. Зокрема, США пішли на зближення з Іраном та Китаєм. Також у вирашному становищі опинилась і Куба, співпраця якої з Америкою є психологічним ударом по Росії. Туреччина на фоні російської агресії пішла на зближення з Європейським союзом, що в перспективі може обернутись для Туреччини членством у ЄС [3].

Зважаючи на вищенаведену інформацію, а також враховуючи той факт, що російсько-український конфлікт далекий від свого розв'язання, ми можемо припустити, що майбутній характер міжнародної системи буде залежати від подальшого розвитку подій на світовій арені, однак все ж таки ключовою буде ситуація саме в Україні. Відтак, на нашу думку, існують такі можливі варіанти трансформації сучасної міжнародної системи:

1. Біполярність. Очевидно, що агресивна зовнішня політика Росії має на меті реалізувати амбітні плани В. Путіна щодо відновлення кордонів колишнього СРСР. Тому, не виключно, що зараз світ стоїть на порозі відновлення біполярності. Про це свідчить багато фактів, зокрема безсилість Заходу у вирішенні конфлікту регіонального значення, який, по-суті, є глобальною загрозою; зростання апетитів Росії, зокрема, прагнення розширити свою сферу впливу у Сирії; криза політики США як єдиної наддержави та криза норм сучасного міжнародного права.

2. Однополярність. Не виключено, що ситуація може піти іншим шляхом. Ймовірно, що єдина у світі наддержава – США, прагнучи зберегти за собою цей статус, вдасться до радикальних дій, активно втрутитися в перебіг російсько-

українського конфлікту і, таким чином, придушить поширення російської агресії. Проте чи має цей сценарій право на існування, можна буде побачити лише після зміни влади в США на виборах у 2016 році. В будь-якому випадку можна припустити, що новий президент США буде проводити більш агресивну та рішучу зовнішню політику у порівнянні із теперішнім главою держави Б. Обамою.

3. Багатополярність. Вона передбачає наявність більше двох центрів впливу та функціонування міжнародної системи за принципом «балансу сил». Ймовірність становлення цієї системи може підсилюватись, окрім загальносвітових тенденцій, також і можливим спадом в економічному домінуванні США на світовій арені. При такому розвитку подій у світі розвиватимуться, поряд із США, такі ймовірні центри сили, як ЄС, Китай та Японія. Очевидно, що Японія і ЄС залишатимуться відданими союзниками США, а Китай, ймовірно, залишиться головним конкурентом економічній гегемонії США у світі.

4. Одно-багатополярність. За таким сценарієм, США не втратять роль домінуючої, в першу чергу, в економічному плані держави. Проте і не будуть єдиною віссю розвитку міжнародної системи. Адже поряд з державою-домініоном розвиватимуться також і інші центри сили, які не будуть суттєво поступатись США у впливі на розвиток міжнародних відносин.

Підсумовуючи, слід зазначити, що російсько-український конфлікт є наслідком спроб змінити баланс сил і трансформувати міжнародну систему. Саме від розвитку подій в Україні у значній мірі залежатиме, якої конфігурації набуде майбутня міжнародна система. Водночас, аналізуючи потенційні варіанти трансформації моделі майбутньої світобудови, найбільш ймовірним видається формування багатополярного світу, де роль України може набувати різноманітних форм, що залежатиме, в свою чергу, від вміння української влади інтегруватися у європейське співтовариство через проведення реформ та демократизацію суспільного ладу. Водночас незавершеність подій, які розглядаються у нашій роботі, робить перспективними подальші наукові дослідження у цьому напрямку.

Література

1. Коваленко І. О. Ні війни ні миру / І. О. Коваленко // Експрес. – 7.05. – 14.05.15. – № 34 (8100). – С. 3
2. США не планують надсилати війська в Україну [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.24tv.ua/ukrayina/ssha_ne_planuyut_nadsilati_viiyska_v_ukrayinu/n554060
3. Хто виграв від агресії Росії в Україні та Сирії [Електронний ресурс] // Канал новин «24». – Режим доступу: http://24tv.ua/hto_vigrav_vid_agresiyi_rosiyi_v_ukrayini_ta_siriyi_n622917
4. Karatnycky A. Putin tries to change the subject [Електронний ресурс] / A. Karatnycky, A. Motyl // Politico. – Режим доступу: <http://www.politico.eu/article/putin-change-the-subject-syria-russia-ukraine-aggression-terrorism-isil/>

5. Putins Kriegsverbrechen. Was jeder Politiker JETZT wissen sollte [Електронний ресурс] // Bild. – Режим доступу: <http://www.bild.de/politik/ausland/wladimir-putin/kriegsverbrechen-in-syrien-43805850.bild.html>

Івасечко Ольга

к. політ. н., доц. кафедри ПМВ

Національний університет «Львівська політехніка»

Дорош Леся

к. політ. н., доц. кафедри ПМВ

Національний університет «Львівська політехніка»

КУРСИ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС, РОСІЇ ТА УКРАЇНИ: НА ПЕРЕТИНІ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ

Одним із першочергових завдань порядку денного будь-якої держави планети є забезпечення та гарантування її енергетичної безпеки. Підвищення ролі та місця останньої серед напрямів підтримки національної безпеки обумовлюється зниженням рівня енергозабезпеченості людства й нерівномірністю розміщення енергоносіїв у глобальному масштабі. Важливо згадати й останні хвилі глобалізації, притаманні їм тенденції розвитку світової економіки, внаслідок яких енергетична безпека стає ключовим питанням не тільки для національних урядів, а вимагає координації дій держав на міжнародному рівні. Ефективність забезпечення енергетичної безпеки людства залежить насамперед від координації зусиль усіх сторін енергетичного ринку – виробників, споживачів та транзитерів енергетичних ресурсів (державних та недержавних).

Отже, задля гарантування певного рівня енергетичної безпеки конкретної держави необхідно враховувати комплекс чинників, серед яких: геополітичні та гео економічні процеси, диверсифікація шляхів видобутку та постачання енергоресурсів, розробка та модернізація технологій виробництва та споживання всіх можливих видів палива, енергоощадність, реконструкція та підтримка (у належному стані) технічного обладнання тощо. Значна частина вітчизняних експертів, виходячи з аналізу вище перелічених пунктів, з упевненістю зазначають, що в Україні існує безпосередня загроза енергетичній безпеці, а відтак і національній безпеці держави [1, с. 18-20].

Україна сьогодні є ключовим транзитером енергоносіїв по лінії постачання вуглеводнів «Схід-Захід». Проте її фактичне значення в енергетичних відносинах з ЄС та відповідно гарантування нею безпеки в цьому секторі європейського регіону є недооцінене елітами та населенням держав Заходу. Так, Україна є ключовим транзитером російського газу до Європи (трубопроводами нашої держави до держав-членів ЄС надходить близько 70% імпортованого газу з Російської Федерації), відтак, українська газотранспортна система безпосередньо інтегрована до газоспоживних систем ЄС. Саме в Україні серед усіх держав Європи (за винятком РФ) найпотужніше розвинена

система підземного зберігання природного газу, котра налічує 13 сховищ із загальною активною ємністю 30 млрд. м³.

Отже, енергетична сфера України є невід'ємною складовою енергетичного ланцюжка «видобуток – транспортування – споживання», а взаємозалежність в енергетичній сфері між Російською Федерацією, Україною та державами-членами ЄС визначають міжнародне середовище довкола нашої держави. Однак Європейський Союз загалом нехтує такими реаліями енергетичної сфери континенту, підриваючи тим самим енергетичну безпеку в масштабах Європи, а Україну використовує Російська Федерація задля імплементації своїх амбіційних зовнішньополітичних планів як енергетична наддержава. Нестабільна ситуація на енергетичному ринку Європи спричиняє низку негативів, з-поміж яких слід виокремити зростання рівня недовіри між країнами – постачальниками, транзитерами й споживачами ресурсів, різке, спекулятивне коливання цін на енергоносії на торговельних майданчиках і, як наслідок, погіршення умов функціонування економік усіх згаданих держав.

Окрім Росії, до основних постачальників газу членам ЄС належать Норвегія, Алжир, країни Центральної Азії, Лівія, Єгипет та ін. Сьогодні спостерігається тенденція до скорочення видобутку газу в ЄС та збільшення його споживання, що робить ЄС у перспективі залежним від постачання газу з інших держав. За прогнозами провідних зарубіжних експертів, опублікованих в «Зеленій книзі» ЄС, в наступні 25 років залежність ЄС від газопостачання ззовні сягне 80%. Істотним є і той факт, що практично увесь газ (90%), що надходить до ЄС, транспортується трубопроводами, і тільки 10% його складає зріджений природний газ (ЗПГ).

Сьогодні трубопроводами України найбільші обсяги газу надходять до дванадцяти членів ЄС, особливо до Італії (21 млрд. м³), Німеччини (19,4 млрд. м³) і Франції (9,8 млрд. м³). Отож можемо висновувати про те, що в європейській торгівлі газом ключове місце відведено його транспортуванню трубопроводами, а ГТС України залишається головним засобом постачання російського газу до членів ЄС [3].

Вдаючись до аналізу стратегії поведінки трійки міжнародних акторів «РФ – Україна – ЄС» у кризові періоди, особливо під час «газових воєн», слід наголосити на тому, що Російська Федерація перманентно обирає «наступальну» стратегію в енергетичній сфері, для якої характерні використання шантажу, натиску. Наша держава за таких обставин могла б виступати більш активним учасником енергетичного ринку та переговорів щодо нього, однак у світлі конфлікту на Сході України з початку 2014 р. тактика «перекривання транзиту» з РФ до ЄС вже не спрацьовує, а відтак значення України як транзитера значно знижується. Третя сторона, тобто Європейський Союз, є найбільш чутливою у періоди глобальних і континентальних «газових воєн». Саме тому ЄС зазвичай дотримується оборонної стратегії поведінки. Ідеться про те, що, на його думку, «втручання» в такого роду конфлікти транзитерів і виробників не завжди доцільне, адже такі дії можуть викликати небажану ескалацію ворожнечі. Разом з тим ЄС розуміє необхідність політичного врегулювання подібних ситуацій. Отже, з огляду на

відзначене вище, на цьому етапі розвитку енергетичної сфери ЄС обрав позицію створення альтернативних шляхів (в обхід України) транзиту газу.

Разом з тим треба зазначити, що жоден із вказаних гравців не бажає поступатися своїми національними інтересами й діє виключно задля імплементації власних геополітичних цілей (як у випадку РФ) чи економічних (як у випадку ЄС). Враховуючи те, що наша держава перебуває на перетині цілей цих амбітних акторів міжнародних відносин, вкрай важливо, аби Україна не поступалася щодо них своїми інтересами, мала чітку стратегію й ефективно використовувала своє географічне положення з метою реалізації поставлених завдань у курсі зовнішньої політики, зокрема в енергетичній сфері.

У контексті вищесказаного слід враховувати те, що наша держава не може розраховувати на стабілізаційні для економіки можливості нетрадиційних енергоносіїв, оскільки залишаються декларативними, фактично не імплемнтуються на державному рівні цілі, заявлені в «Енергетичній стратегії України на період до 2030 р.». До основних цілей Стратегії віднесено: підвищення рівня виробництва власних первинних енергетичних ресурсів; диверсифікацію зовнішніх джерел постачання первинних енергетичних ресурсів; закріплення стратегічного положення України в міжнародній системі транспортування енергоносіїв; забезпечення внутрішньої енергетичної незалежності шляхом подолання монополізму й розвитку конкуренції між основними підприємствами енергетичного сектору України тощо. Враховуючи декларативність таких цілей, аналітики виокремлюють три можливі сценарії розвитку подій в енергетичній сфері на період до 2020 р.: по-перше, «європеїзації енергетичного ринку України», по-друге, «збереження статус-кво в енергетичних відносинах», по-третє, «втрата незалежності в енергетичній політиці» [2].

Отож для недопущення розвитку третього сценарію першочерговим завданням України повинно стати переформулювання Енергетичної стратегії, її оформлення як чіткого цілісного документу (а не фрагментарних галузевих блоків) із врахуванням реалій сьогодення, зокрема воєнних, та перспектив розвитку енергетичної галузі нашої держави, європейського регіону та людства в цілому. Ця стратегія повинна дати чіткі відповіді на виклики та запропонувати бачення використання шансів, що їх має Україна в контексті реалізації енергостратегій сусідів – РФ та ЄС. Цей документ має розглядатися Україною як базовий при реалізації курсу на інтеграцію української енергетичної інфраструктури в енергетичний простір ЄС.

Література

1. Крамар О. Великі зміни / О. Крамар // Український тиждень. – 2016. – №9 (433). – 4-10 березня. – С. 18-20.
2. Чубик А. Енергетична безпека в контексті відносин України з Європейським Союзом [Електронний ресурс] / А. Чубик, Т. Темнюк // Компас 2020: Україна в міжнародних відносинах: цілі, інструменти перспективи. – Режим доступу: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/07751.pdf>;

3. A European Strategy for Sustainable, Competitive and Secure Energy [Електронний ресурс]. – 2006: Green Paper. – Режим доступу: http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/com2006_105_en.pdf.

Коваль Катерина

студентка напрямку підготовки «Міжнародні відносини»

Національний університет «Львівська політехніка»

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КІБЕРТЕРОРИЗМУ В УКРАЇНІ

Сьогодні неможливо уявити без комунікаційних та інформаційних технологій, котрі значно полегшили повсякденне життя суспільства. Проте поруч з перевагами, з'явилися певні безпекові загрози як на національному, так і на глобальному рівнях. Ера комп'ютерів призвела до появи нового, малодослідженого, проте небезпечного явища – кібертероризму! Якщо раніше держава опікувалась захистом національної території, людських та природних ресурсів, устрою, то зараз об'єктами атак стають звичайні мирні громадяни та інфраструктура держави. Існуюча силова структура нездатна протистояти новим загрозам через відсутність розвиненої системи заходів для боротьби з комп'ютерною злочинністю. Тому дослідження даної теми з досить актуальним.

Метою даної доповіді є дослідження поняття інформаційного тероризму, основних тенденцій розвитку цього феномену в Україні, визначення основних нормативно-правових актів щодо боротьби проти кібертероризму в Україні, представлення основних заходів боротьби з інформаційним тероризмом.

Поняття «інформаційного тероризму», «комп'ютерного тероризму» є у широкому вжитку ЗМІ і наукових працях. Однак, спираючись на новизну понять, досить важко їх зрозуміти. В українській і зарубіжній науковій літературі, існують різні підходи до визначення кібертероризму та його кваліфікації. Відповідно до першого підходу, кібертероризм є комп'ютерним злочином, його слід розглядати як один із різновидів неправомірного доступу до комп'ютерної інформації, розміщеної в окремому комп'ютері чи в мережі ЕОМ, він здійснюється з метою модифікації, знищення зазначеної інформації чи ознайомлення з нею. При цьому основними цілями його здійснення є тиск на органи влади, дестабілізація суспільно-політичної обстановки за рахунок залякування, ускладнення міжнародних відносин і, як наслідок, вплив на транспортні засоби, лінії зв'язку і банки даних [1].

Другий підхід зазначає, що кібертероризм – це різновид тероризму, в основу якого покладено спосіб здійснення терористичних дій, що виник у процесі розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій та впровадження їх у всі сфери сучасного суспільства [5]. Це терористична діяльність в Інтернеті, комп'ютерні атаки, сплановані з метою нанесення максимального збитку життєво важливим об'єктам інформаційної інфраструктури [3].

Слід зауважити, що до комп'ютерного тероризму відносять і дії, пов'язані з розміщенням в Інтернеті інформації терористичного та екстремістського змісту через створення відповідних сайтів [7].

Кібертероризм відрізняється від інших злочинів, перш за все, своїми цілями, які є характерними саме для політичного терористичного акту. Головним елементом в тактиці ведення кібертероризму є прагнення привернути увагу якомога більшої частини населення та спричинити резонанс у суспільстві. Кібертероризм часто має транскордонний характер, тобто об'єкт та суб'єкт вчиненого злочину знаходяться в різних країнах, що не дозволяє в повній мірі проводити оперативно-розшукові заходи щодо встановлення та нейтралізації кібертерориста, а використання мережі Інтернет, як одного із засобів здійснення правопорушення, призводить до його латентності. Тому головним засобом забезпечення кібербезпеки залишається законодавче врегулювання даного питання [1].

В Україні відсутнє нормативно-правового визначення поняття «кібертероризм», а також самостійна кримінальна відповідальність за даний вид злочину, що унеможливорює дієвий захист прав, інтересів та свобод окремих громадян та інтересів держави у сфері забезпечення кібербезпеки.

Згадка про комп'ютерний тероризм у законодавстві України є тільки в статті 7 Закону України «Про основи національної безпеки України», у якій зазначено, що «однією з реальних і потенційних погроз національної безпеки України є комп'ютерна злочинність і комп'ютерний тероризм» [2].

Основні риси кібертероризму відображені у такому понятті, як технологічний тероризм, що закріплений у статті 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом». Дана категорія містить злочини, вчинені з терористичною метою, у тому числі із застосуванням засобів електромагнітної дії, комп'ютерних систем і комунікаційних мереж, включаючи захоплення, виведення з ладу і руйнування потенційно небезпечних об'єктів, що прямо чи опосередковано створили або загрожують виникненням небезпеки, надзвичайної ситуації внаслідок цих дій і становлять загрозу для персоналу, населення і оточуючого середовища; створюють умови для аварій та катастроф техногенного характеру [6].

Важливим і першим документом у даній сфері є Конвенція Ради Європи «Про кіберзлочинність», яка Україна ратифікувала 7 вересня 2005 року. Проти кібертероризму спрямований також Указ Президента України від 10 грудня 2010 року, в якому йдеться про намір створення Єдиної загальнодержавної системи протидії кіберзлочинності, а також про розробку Концепції стратегії реалізації державної політики з боротьби з кіберзлочинністю [3].

Найбільш соціально-небезпечними напрямками у найближчому майбутньому для України є: кібертероризм з блокуванням мережі Інтернет, а також діяльності комунальних, диспетчерських та інших служб масового обслуговування; атаки на бізнес, в тому числі на замовлення; доступ до управління та розпорядження сервісами в інформаційних системах масового обслуговування [3].

Починаючи з 5 листопада 2015 року в Україні був створений підрозділ Національної поліції України, а саме Департамент кіберполіції. Специфіка підрозділу полягає у виявленні, попередженні та розкритті кримінальних правопорушень, вчинення яких, передбачає використання комп'ютерів, телекомунікаційних та комп'ютерних інтернет-мереж і систем [4].

Головною метою створення кіберполіції в Україні було реформування та подальший розвиток підрозділів МВС України. Кіберполіція поставила перед собою наступні завдання:

1. Здійснення політики держави у сфері протидії кіберзлочинності.
2. Вчасне інформування населення про появу нових кіберзлочинів.
3. Впровадження програмних засобів для систематизації та аналізу інформації про кіберінциденти, кіберзагрози та кіберзлочини.
4. Оперативне реагування на запити закордонних партнерів.
5. Підвищення кваліфікації працівників поліції щодо застосування комп'ютерних технологій у протидії злочинності.
6. Участь у міжнародних операціях та співпраця в режимі реального часу.
7. Забезпечення діяльності мережі контактних пунктів між 90 країнами світу.
8. Протидія кіберзлочинам у платіжній, електронно-комерційній, інтелектуальній, інформаційній, господарській сферах.

Міністр внутрішніх справ Арсен Аваков 10 лютого 2016 року заявив, що реформування кіберполіції гальмується. На даний час проходить завершальний етап становлення підрозділу.

Можна зробити висновок, що кібертероризм становить серйозну небезпеку людству, через новизну та недостатню вивченість, а також прогалини в національному та міжнародному законодавстві. З метою ефективної протидії даному кримінальному правопорушенню необхідно на державному рівні закріпити нормативно-правові положення щодо даного питання, визначити заходи по боротьбі з інформаційним тероризмом, підтримувати розвиток інформаційних технологій та стимулювати науково-технічний прогрес. Фінансування високих технологій у сфері боротьби з кіберзлочинністю має стати державним пріоритетом уже сьогодні.

Література

1. Голубев В.О. Інформаційна безпека: проблеми боротьби з кіберзлочинами: Монографія / О. В. Голубев. – Запоріжжя: ГУ “ЗІДМУ”, 2003. – 250 с.
2. Закон України “Про боротьбу з тероризмом” // Відомості Верховної Ради, 2003. – №25. – ст.180.
3. «Кіберзлочинність в Україні: сучасні тенденції та напрями протидії» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.naiou.kiev.ua/news/«kiberzlochinnist-v-ukrayini-suchasni-tendenciyi-ta-napryami-protidiyi».html>
4. Кіберполіція буде сформована до 5 листопада [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248546043&cat_id=244276429

5. Малышенко Д. Г. Противодействие компьютерному терроризму – важнейшая задача современного общества и государства [Электронный ресурс] / Д. Г. Малышенко – Режим доступа: <http://www.crime-research.ru/analytics/Malishenko>.

6. Старостина Е. Терроризм и кибертерроризм – новая угроза международной безопасности [Электронный ресурс] / Е. Старостина – Режим доступа: <http://www.crime-research.ru/articles/Starostina>.

7. Феномен інформаційного тероризму як загрози національній та міжнародній безпеці [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://naub.oa.edu.ua/2014/fenomen-informatsijnoho-teroryzmu-yak-zahrozy-natsionalnij-ta-mizhnarodnij-bezpetsi/>

Лялька Назарій

студент напряму підготовки «Міжнародні відносини»

Національний університет «Львівська політехніка»

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ КОНФЛІКТ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНОЇ ЯДЕРНОЇ ЗАГРОЗИ

Метою роботи є аналіз конфлікту, що розгортається на Сході України, та можливість його ескалації до рівня обміну ядерними ударами Росії та Заходу в контексті нарощення ядерного озброєння Російською Федерацією.

Намагання президента Російської Федерації Володимира Путіна в будь-який спосіб повернути колишню міць Росії часів СРСР та об'єднати під своїм керівництвом усі республіки колишнього Радянського Союзу стало причиною загострення військового конфлікту з Російською Федерацією на крайньому Сході України що є однією з найгостріших проблем сучасності, яка може перерости з двостороннього у багатостороннє глобальне протистояння. Росія дала зрозуміти, що готова до серйозних кроків, щоб досягнути бажаного – регіонального панування.

Втім залишається відкритим питання, наскільки далеко може зайти влада Російської Федерації у боротьбі за нове геополітичне становище власної держави. Точніше, чи зможе держава, в якій зосереджено другий ядерний арсенал на планеті, дійсно використати цю зброю проти інших держав [5]. На руку владі Росії грає і недосконалість сучасної системи міжнародних відносин яка мала би стримувати таку агресію.

Свідченням цього є неефективність санкцій, які введені з 2014 року проти Росії [3]. Яскравим прикладом може стати Північна Корея, яка навіть після впровадження економічної блокади з боку Заходу продовжувала ядерні і ракетні випробовування [4]. З іншого боку, для більшості західних держав впровадити ефективні санкції щодо Росії, на відміну від Північної Кореї, є неможливо, оскільки Росія є найбільшою державою на Землі з величезним військовим потенціалом та енергетичними ресурсами, експлуатація яких для Заходу несумісна із санкціями. Тому, як наслідок неефективності санкцій проти Росії, Ірану і КНДР та провалу українського курсу ракетно-ядерного

роззброєння, сучасні політологи припускають ймовірність повернення до часів, коли ядерна зброя була основним важелем впливу на глобальній арені, а страх перед її застосуванням спонукав міжнародних акторів до прийняття певних не вигідних їм рішень.

Зараз небагато експертів та лідерів вірять в перспективу розгортання ядерної війни. Аргументів «проти» застосування ядерної зброї набагато більше, ніж «за». На їхню думку, керівництво Росії мало б зрозуміти, що ядерний удар спричиняє колосальні соціальні та економічні збитки, котрі не перекриваються політичними і воєнними привілеями, які Росія здобуде таким кроком. Вони вважають, що Росія, яка першою завдасть ядерного удару, безсумнівно опиниться у повній блокаді цивілізованих країн, що спричинить крах та занепад економіки Російської Федерації орієнтованої на експорт паливної сировини за кордон.

Проте, окремі дослідники поведінку президента Росії В. Путіна вважають чимось більшим, ніж грою м'язів з метою залякування західної спільноти. Підставу для цього дав сам Володимир Путін, який в документальному фільмі Андрія Кондрашова «Крим. Шлях на Батьківщину» заявив, що у разі військового опору України і Заходу під час анексії півострова Крим в 2014 році, він був готовий застосувати тактичну ядерну зброю не лише проти України, а й проти усіх держав, які б надали військову підтримку нашій державі [2]. Та слід розуміти, що такі висловлювання могли бути і простим популізмом, направленим на підвищення власних рейтингів та демонстрації рішучості.

Втім, з юридичної точки зору, «військова доктрина» Росії, яка відкидає політичне зобов'язання про незастосування ядерної зброї першою, дає привід для оцінок російської агресії як такої, яка може спричинити обмін Росії і її противників ядерними ударами [7]. На це міркування наштовхує і розробка у Росії з 2013 року нових надточних, міжконтинентальних балістичних ракет, що можуть нести ядерні бойові заряди, що фактично перекреслює наявні міжнародні договори у сфері обмеження гонки ядерних озброєнь, підписані в ХХ ст. між СРСР – попередником Російської Федерації та США [6].

Залишається відкритим питання, чи у разі ядерного удару з боку Росії по Заходу, міжнародна спільнота змогла би відповісти негайно, а не відтягувати рішення задля якихось певних вигод, і чи може будь-яка інша держава застосувати ядерну зброю у відповідь на дії Російської Федерації.

На нашу думку, єдиною державою, справді здатною як в політичному так і в технічному плані зважитись на такий крок, були США. Якщо брати до уваги поміркованість та інші особисті риси чинного президента США Барака Обами (2009-2016 рр.) не можна бути впевненим в тому, що США негайно б завдали ядерного удару у відповідь. Небажання США втручатись в конфлікт Росії та України тільки підтверджує нашу оцінку. Цей лідер готовий підтримувати нашу державу усіма дипломатичними способами, проте у вирішальний момент існує велика ймовірність що він не наважиться натиснути «червону кнопку». Оскільки, Європейський Союз з його ядерними державами Сполученим Королівством і Францією всіма силами намагався б звести будь-які дії проти Росії до переговорів, навіть при завданні ядерного удару проти одного з його

членів. З іншого боку, не слід забувати той факт, що майже усі члени ЄС одночасно знаходяться в Північноатлантичному альянсі, 5 стаття Статуту якого говорить про те, що напад на одного з членів цієї організації розглядається як напад на усіх його членів, чим могли б скористатись США.

Хоча якби таке рішення залежало від попередника Б. Обама Дж. Буша мол. (2001-2009 рр.), який був і зятим противником Росії, і агресивним лідером, то рішення про ядерний удар у відповідь було б прийняте у лічені секунди, про що свідчить й інтерв'ю Буша про події 9/11 [8].

Отже, на нашу думку, якщо враховувати ринкову економіку Росії та направленість її паливно-енергетичного сектору на експорт в Західні країни, залишається мала ймовірність відкритого ядерного протистояння Росії та Заходу.

Література

1. Губський А. І. Цивільна оборона: навч. посіб. [для студ. військ. вуз.] [Електронний ресурс] / А. І. Губський. – К.: Міністерство освіти, 1995. – 216 с. . – Режим доступу: <http://readbookz.com/book/198/7492.html>;

2. Крым: Путь на Родину: Документальный фильм Андрея Кондрашова [Електронний ресурс] // Інтерв'ю президента РФ Володимира Путіна. – М. – 2014. – Режим доступу: <https://youtu.be/t42-71RpRgI?t=1h29m17s>;

3. Міжнародні санкції щодо Росії (2014—) [Електронний ресурс] // Вікіпедія: Вільна енциклопедія. – 2016. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Міжнародні_санкції_щодо_Росії_\(2014—\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Міжнародні_санкції_щодо_Росії_(2014—));

4. Північна Корея повідомила про четверті у своїй історії випробування ядерної зброї [Електронний ресурс] // ZN.ua Останні новини України та світу. Режим доступу: http://dt.ua/WORLD/kndr-zayavila-pro-uspishne-viprobuвання-vodnevoyi-bombi-195940_.html;

5. ТОП-5 государств имеющих на вооружении ядерное оружие массового поражения [Електронний ресурс] // Война и геополитика. Режим доступу: <http://www.21122012.com.ua/vojna-i-geopolitika/705-top-5-gosudarstv-imeyushhix-na-vooruzhenii-yadernoe-oruzhie-massovogo-porazheniya.html>;

6. Угоди про обмеження зброї масового знищення у 60 – 70-ті роки. [Електронний ресурс] // Електронна бібліотека міжнародних відносин. – 2011. - № 35.– Режим доступу: <http://kimo.univ.kiev.ua/MVZP/35.htm>;

7. «О Военной доктрине Российской Федерации» Указ Президента РФ от 5 февраля 2010 года № 146 [Електронний ресурс] // Российская газета. – 2010. – № 146. – 10 февраля. – Режим доступу: <http://rg.ru/2014/12/30/doktrina-dok.html>;

8. President George W. Bush: The 9/11 Interview [Електронний ресурс] // Інтерв'ю Джорджа Буша молодшого про події 11 вересня 2001 року. Washington. – 2002. – Режим доступу: https://youtu.be/ke_OgE_V6tQ?t=20m43s;

Мателешко Юрій

*к. іст. н., доц. кафедри країнознавства
Ужгородський національний університет*

АНЕКСІЯ КРИМУ ЯК ВИКЛИК ЄВРОПЕЙСЬКІЙ БЕЗПЕЦІ

Анексія Криму, яка була здійснена Росією всього-на-всього за декілька тижнів, не є локальним конфліктом, а матиме суттєві наслідки як для безпосередніх її учасників, так і для європейської та світової систем безпеки в цілому.

Майже 80% експертів, опитаних Центром Разумкова, зійшлися на думці, що глобальна (ООН) та європейська (ОБСЄ) системи безпеки виявилися неспроможними адекватно та ефективно відреагувати на агресію РФ [4, с. 18]. Головний безпековий механізм світового співтовариства – Рада Безпеки ООН – заблокована Росією. Це показує неефективність післявоєнної системи безпеки, заснованої, зокрема, на двосторонніх та багатосторонніх договорах.

Кримський конфлікт посилює конфронтацію по осі Захід-РФ, яка визначається безпрецедентною втратою взаємної довіри та може призвести до нової «холодної війни». Різку оцінку агресивним діям Кремля дав на сторінках «Вашингтон Пост» Генрі Кіссінджер: «Путіну слід усвідомити, якими б не були його образи, що політика мілітаризму призведе до нової холодної війни» [11]. Градус протистояння підвищує і географічна наближеність конфлікту до Європи, до головних держав глобального розвитку. При цьому поглиблюється поляризація (формується блоковість) на євразійському континенті. Нового конфронтаційного змісту набувають як форсовано створюваний Євразійський економічний союз, так і ОДКБ. Росія мобілізує союзників у форматі регіональної інтеграції для геополітичного протистояння із Заходом [4, с. 19].

Як зазначає Р. Рукомеда, Кримська криза і подальша дестабілізація України зусиллями Росії створили унікальну ситуацію в енергетичному секторі Європи, внаслідок якої ЄС оголосив про перегляд своєї енергетичної стратегії та перехід до курсу на швидке скорочення газової залежності від РФ [5, с. 51]. Євросоюз робить ставку на нові проекти імпорту газу, з-поміж яких Південний газовий коридор є одним з основних. В цьому проекті зацікавлена як Україна, потенційна частка якої може становити до 5-10 млрд м³ газу за рік, так і Туреччина, яка внаслідок Кримської кризи отримала більше можливостей, щоб стати енергетичним центром для Європи та створити реальну конкуренцію Росії з питань постачань газу європейським споживачам [5, с. 51]. В таких умовах, за прогнозами українських експертів, можлива переорієнтація російського газового експорту на Схід, де розширення енергетичної співпраці з Китаєм сформує необхідні передумови для створення геополітичного союзу з цією країною у протистоянні із Західним світом [9, с. 35].

Однак, є аналітики, які вважають, що хоча Кримська криза згуртувала країни Заходу та підштовхнула їх лідерів до активізації співпраці з усіх напрямів, однак вони не прагнуть повернення часів «холодної війни» та абсолютної ізоляції Росії на міжнародній арені. На думку С. Шергіна, наміри та дії Заходу є раціональними й такими, що виключають будь-який серйозний конфлікт із Росією та тримають двері для дипломатії відкритими [8].

Анексувавши Крим, Росія збільшила свій вплив у Чорноморському регіоні. На думку деяких експертів, після загарбання Абхазії та Криму, РФ повернула собі вплив у Чорному морі, який був у неї за часів СРСР [3]. Хоча безпосередня

зона контролю Росії тепер становить близько 40% (так само, як і Туреччини), вона отримала стратегічний контроль над усім Чорноморським регіоном, оскільки Крим розташований майже в центрі Азово-Чорноморського басейну.

Росія отримала необмежений контроль над базою Чорноморського флоту в Севастополі, можливість повноцінного оновлення ЧФ, а також всі морські порти і військові бази в Криму. Військово-морська база в Севастополі є найважливішим стратегічним об'єктом для переведення військових сил в зону Середземномор'я. Через неї Росія постачала військами і технікою режим Башара Аль-Асада протягом усієї громадянської війни в Сирії. Крім того, вона є єдиною в розпорядженні РФ, яка знаходиться в теплих водах і єдиним місцем на Чорному морі, що не належить НАТО (не беручи до уваги Грузію) [1, с. 69].

Відділення Криму від України відкриває РФ поле для військово-політичних маневрів. З'являється можливість використання території півострова для розміщення стратегічної авіації, ракетних комплексів ближче до кордонів Румунії та Болгарії, у якості нового контраргументу в суперечці з США щодо розміщення системи ПРО у Європі [1, с. 69-70].

Під час української кризи Росія реалізувала модель інспірування сепаратизму та гібридної війни, яка може бути використана нею й надалі по відношенню до інших країн. Так, зокрема, вважає більшість (73%) експертів, опитаних Центром Разумкова [4, с. 18]. «Кримський синдром» загрожує ланцюговою реакцією насамперед у зонах «дрімаючих» або «заморожених» конфліктів.

Не можна виключати, що Росія, користуючись досвідом дій в Україні, й надалі продовжуватиме політику «гібридного» захисту співвітчизників за кордоном. Так, 1 липня 2014 р. на нараді послів і постійних представників Росії В.Путін заявив: «...наша країна буде і надалі енергійно відстоювати права росіян, наших співвітчизників за кордоном, використовувати для цього весь арсенал наявних засобів: від політичних та економічних – до передбачених у міжнародному праві гуманітарних операцій, права на самооборону» [7]. Жертвою Росії можуть стати ще кілька країн пострадянського простору, де проживає багато етнічних росіян. Особливо численні російські меншини в Латвії, по відношенню до якої В.Путін неодноразово висловлював невдоволення ставленням до етнічних росіян.

Кримський прецедент може активізувати не тільки сепаратистські тенденції в інших державах, а й створити підґрунтя для силового приєднання спірних територій. Наприклад, заморожені територіальні суперечки існують в Угорщини та Румунії (Трансильванія), Румунії та України (Буковина), Угорщини та Сербії (Воєводина), Албанії та Греції (Епір), Албанії та Македонії (Тетово). Крім того, активізація сепаратистських настроїв спостерігається у Шотландії (Велика Британія), Каталонії (Іспанія), Венетто (Італія) [2].

Своєрідною ціною приєднання Криму став стрімкий відхід України від колишньої лінії співпраці з Росією та її переорієнтація на нових геополітичних союзників у Європейському, Євроатлантичному, Азійсько-Тихоокеанському регіонах з остаточною відмовою від участі в СНД, Євразійському Економічному та Митному союзах [6, с. 21]. Незважаючи на повернення

України до політики євроатлантичної інтеграції, ряд дослідників сумнівається в успішності цього напрямку. Адже наявність військової бази ворожої країни в окупованому Криму служить одним з важелів стримування інтеграції нашої держави до НАТО [1, с. 69]. Розміщення іноземних контингентів третьої сторони на території країни-здобувача суперечить критеріям членства в Північноатлантичному альянсі. Крім того, Україні буде важко приєднатися до НАТО через наявність окупованої та невизнаної території.

Отже, анексія Криму Росією спричинила наступні виклики та загрози для європейської безпеки: 1) посилення конфронтації по осі Росія-Захід, що загрожує розгортанню нової «холодної війни» та руйнуванню європейської та світової систем безпеки; 2) зростання воєнно-політичного впливу Росії у Чорному морі, що становить потенційну небезпеку в першу чергу таким державам, як Румунія, Болгарія (члени ЄС та НАТО) і Туреччина (член НАТО); 3) прецедент «захисту» російськомовного населення може бути реалізований (в тій чи іншій формі) на теренах ЄС, зокрема в Прибалтиці; 4) можлива активізація сепаратистських рухів та ескалація «дрімаючих конфліктів», які мають місце в багатьох країнах Європи.

Література

1. Жиров Г.Б. Анексія Криму, причини та наслідки / Жиров Г.Б. // Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2014. – Вип. 45. – С. 68-72.

2. Кухалейшвілі Г. Дивна війна в Криму: виклик міжнародній безпеці [Електронний ресурс] / Георгій Кухалейшвілі // UA Foreign Affairs. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/divna-viina-v-krimu-viklik-mizhnarodnii-bezpeci/>

3. Октисюк А. Анексія Криму – геополітична втрата України [Електронний ресурс] / Анатолій Октисюк. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2014/06/4/7027774/>

4. Російсько-український конфлікт: стан, наслідки, перспективи розвитку подій (аналітична доповідь Центру Разумкова) // Національна безпека і оборона. – 2014. – № 5-6. – С. 2-39.

5. Рукомеда Р.М. Вплив Кримської кризи на енергетичну безпеку Чорноморсько-Каспійського регіону / Рукомеда Роман Миколайович // Стратегічні пріоритети. – 2014. – № 3 (32). – С. 46-51.

6. Соболев А.А. Нова зовнішня політика Кремля на українському напрямку / Соболев Андрій Аркадійович // Стратегічні пріоритети. – 2014. – № 3 (32). – С. 14-22.

7. Совецание послов и постоянных представителей России [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kremlin.ru/events/president/news/46131>

8. Шергін С. Чорноморський регіон: конфронтація чи діалог? [Електронний ресурс] / Сергій Шергін // UA Foreign Affairs. Зовнішні Справи. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/en/expert-opinion/view/article/chornomorskii-region-konfrontacija-chi-dialog/>

9. Щербина В.П. Геоенергетичні аспекти україно-російського конфлікту / Щербина Валерій Петрович, Щербина Ірина Володимирівна // Стратегічні пріоритети. – 2014. – № 3 (32). – С. 31-36.

10. Dibb P. The Geopolitical Implications of Russia's Invasion of Ukraine [Електронний ресурс] / Paul Dibb. – Режим доступу: <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lang=en&id=182189>

11. Henry Kissinger: To settle the Ukraine crisis, start at the end [Електронний ресурс] // The Washington Post. – 2014. – March 5. – Режим доступу: https://www.washingtonpost.com/opinions/henry-kissinger-to-settle-the-ukraine-crisis-start-at-the-end/2014/03/05/46dad868-a496-11e3-8466-d34c451760b9_story.html

12. Mark C. The geopolitics of Russia's annexation of Crimea: narratives, identity, silences, and energy [Електронний ресурс] / Cross Mark. – Режим доступу: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/15387216.2014.985241>

Мелеганіч Ганна

*к. політ. н., доц. кафедри міжнародних
студій та суспільних комунікацій*

Ужгородський національний університет

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

XXI століття привносить із собою ряд нових викликів та загроз, що постають перед людством. Становище сучасної України не є винятком, а навіть показовим прикладом того, що питання безпеки держави ніколи не може бути вирішеним остаточно і потребує постійної уваги. Не применшуючи ваги міжнародних організації колективної та регіональної безпеки (таких як НАТО, ОБСЄ), все ж найважливішими структурами, що відповідають за безпеку держави є внутрішні органи та політика держави в цілому, тобто як внутрішня, так і зовнішня. У цьому процесі важливим є нормативно-правовий аспект забезпечення безпеки, тобто має бути необхідна правова база. Досвід розвинутих країн показує, що, окрім законів, указів та постанов, у питанні безпеки важливим є наявність концепції, доктрини та стратегії. Саме на розгляді змісту останніх в Україні хочеться зупинитися детальніше.

Необхідність існування стратегічного підходу у питанні гарантування безпеки держави, удосконалення стратегічного планування у сфері державного управління забезпеченням національної безпеки, давно обговорювалося українськими науковцями. Це обумовлено багатоваріантністю та неоднозначністю змін, що відбуваються, неможливістю точно спрогнозувати розвиток подій та стратегій основних політичних акторів у майбутньому, високим динамізмом трансформацій у Воєнній організації та правоохоронних органах держави, які мають протидіяти появі нових викликів, загроз, ризиків, бути адекватними змінам у геополітичній ситуації та здатними функціонувати в нових умовах. Асинхронність та відсутність системності, необхідної

скоординованості дій у реформуванні складових сектору безпеки, недостатня наукова обґрунтованість механізмів державного управління в цій сфері та недосконалість чинного методичного та інформаційно-аналітичного забезпечення загострюють цю проблему [1].

Українська держава за час своєї незалежності вже має третю стратегію національної безпеки України. Водночас за змістом усі три суттєво відрізняються між собою. Перша Стратегія національної безпеки України була затверджена у 2007 році, у 2012 році були внесені зміни, і вона була затверджена у новій редакції. Діюча сьогодні Стратегія була затверджена у 2015 році. Спробуємо зробити порівняльний аналіз останніх двох документів і зрозуміти різницю між ними за основними параметрами: визначення основних засад державної політики у сфері забезпечення національної безпеки; реалізація системи забезпечення нацбезпеки; визначення органів державної влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, діяльність яких забезпечує і впливає на національну безпеку держави; визначення обсягу і механізму фінансування заходів щодо реалізації державної політики у сфері забезпечення національної безпеки.

1. Перша Стратегія була прийнята у 2007 році Президентом В. Ющенком (зі змінами В.Януковича доступна у редакції 2012 року, далі – С1), коли Україна була у доволі стабільному безпековому середовищі. Друга, діюча сьогодні (далі – С2) прийнята у травні 2015 року, коли Україна зазнала проблем із дотриманням державного суверенітету та цілісністю території (територія АРК анексована, а на Сході України у Луганській та Донецькій областях триває Антитерористична операція).

2. Різною є структура цих документів, оскільки С1 містить мету, завдання Стратегії, принципи, визначає актуальні загрози, стратегічні цілі та основні завдання політики національної безпеки. Ключовими сферами внутрішньої безпеки є: економічна, енергетична, продовольча, інформаційна. Щодо С2, то вона не має чітко визначеної мети, але має цілі, актуальні загрози та основні напрями державної політики національної безпеки України.

3. У загальних положеннях С1 зазначається, що «спостерігається небезпечна тенденція перегляду національних кордонів поза нормами міжнародного права» [3], тобто наша держава передбачала можливість нерегламентованих територіальних змін, але більш нагальними визначала внутрішні виклики національній безпеці України. Водночас сьогодні діюча С2 констатує Російську загрозу та визначає першочерговими євроінтеграційні процеси.

4. Щодо реалізації системи забезпечення національної безпеки, то найважливішим було визначено в С1 реформування сектору безпеки і оборони як цілісної системи, проте, на жаль, ні в 2007 році, ні з 2012 до 2014 року цих реформ не відбувалося. Водночас нова стратегія, яка прийнята у відповідь на виклики, які постали перед Україною у 2014 році, визначає основними напрямками державної політики національної безпеки України – відновлення територіальної цілісності України, створення ефективного сектору безпеки і оборони, підвищення обороноздатності держави, інтеграцію в ЄС, особливе

партнерство з НАТО, забезпечення національної безпеки у зовнішньополітичній сфері, забезпечення енергетичної, економічної, екологічної, інформаційної та кібербезпеки і безпеки інформаційних ресурсів, критичної інфраструктури, а також знову реформу сектору безпеки та оборони. Проте Стратегія 2015 року деталізує ці заходи, на відміну від попереднього такого документа.

5. Okремо варто виділити питання фінансування. У С1 передбачалося, що у Державному та місцевих бюджетах видатки на забезпечення реалізації Стратегії, визначалися як одним із пріоритетних напрямів бюджетної політики. А ось в С2 вже чітко зазначено, що реалізація Стратегії потребуватиме щорічне спрямування на бюджетне фінансування сектору безпеки і оборони не менше 5 відсотків від валового внутрішнього продукту.

6. У заключних положеннях Стратегії 2012 року вказано, що посадові особи державних органів несуть персональну відповідальність за реалізацію Стратегії і виконання визначених нею завдань та керуються Стратегією при розробленні та реалізації законодавчих актів, концепцій, доктрин, стратегій, програм, планів та окремих заходів, укладенні міжнародних договорів і угод, інших міжнародно-правових документів [3]. Здобутком існуючого сьогодні стратегічного документа в сфері безпеки є те, що науково-експертне забезпечення координації та контролю діяльності у сфері національної безпеки і оборони здійснює Національний інститут стратегічних досліджень із залученням провідних наукових, аналітичних і експертних установ України та інститутів громадянського суспільства [4].

Отже, виходячи з вище сказаного, ми робимо висновок, що існуюча система забезпечення національної безпеки в Україні протягом довгого часу формувалася хаотично, і перша стратегія в цій сфері була прийнята лише у 2007 році. Як наслідок, це стало однією з найбільших загроз національній безпеці України та призвело до відомих всім наслідків сьогодні. Не зважаючи на досить добре підготовлений зміст Стратегії 2015 року, все ж необхідно здійснити ще ряд заходів для ефективної її реалізації. Насамперед, трансформацію стратегічного планування у стратегічний менеджмент, внесення ряду змін до нормативно-правових актів формування цілісної системи планування, прогнозування, моніторингу та забезпечення у сфері національної безпеки.

Література

1. Богданович В. Ю. Підхід до розробки теоретичних засад стратегічного планування у сфері державного управління забезпеченням національної безпеки держави [Електронний ресурс] / В. Ю. Богданович, А. І. Семенченко. – Режим доступу: http://www.niisp.org/vydanna/panorama/issue.php?s=prnbl&issue=2006_2

2. Горбулін В.П. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки. Монографія / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. – К. : НІСД, 2010. – 288 с.

3. Стратегія національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється» затверджено Указом Президента України від 12 лютого 2007 року № 105 (в редакції Указу Президента України від 8 червня 2012 року №

389/2012) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/105/2007>

4. Стратегія національної безпеки України затверджено Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>

Мурська Марта

студентка напряму підготовки «Міжнародні відносини»

Національний університет «Львівська політехніка»

ІНТЕРЕСИ УКРАЇНИ ТА НІМЕЧЧИНИ: ТОЧКИ ДОТИКУ

На сучасному етапі відносини з Німеччиною є важливим вектором зовнішньої політики України. Це зумовлено, перш за все, тією роллю, яку відіграє ФРН у врегулюванні конфлікту на Сході України. Тому вивчення взаємовідносин між країнами та аналіз точок дотику їхніх інтересів є актуальним і важливим для пошуку можливих шляхів поглиблення співпраці та встановлення більш тісного партнерства між державами.

Загалом, Німеччина та Україна уже багато років поспіль пов'язані між собою продуктивними двосторонніми відносинами. Як відомо, всередині Європейського Союзу Німеччина – це важливий і надійний партнер України. ФРН є як одним із найбільших інвесторів, так і одним з найважливіших торговельних партнерів України. Порівняно з іншими західними державами Німеччина почала приділяти Україні значно більше уваги ще тоді, коли на офіційному рівні про її державну незалежність ще навіть не йшлося. Крім того, Федеративна Республіка Німеччина є однією з перших серед країн Заходу, яка визнала незалежність України [2].

Відносини між Україною та Німеччиною зараз проходять своєрідний випробувальний термін. За останні два роки перед двома країнами з'явилося чимало можливостей для виведення їх на новий рівень. Проте, досі невідомо, чи вдасться ситуативне партнерство, яке встановилось між Києвом та Берліном, перетворити на пріоритетне та принаймні наблизити до стратегічного. Звісно, що для цього потрібні зусилля з обох сторін.

Необхідно відзначити, що інтерес до України в Німеччині може в перспективі залишатись на високому рівні лише за двох різних умов. Перша доволі песимістична: безпекова ситуація в регіоні погіршуватиметься, відбуватиметься ескалація конфлікту між Україною та Росією. За таких умов Україна, без сумніву, входить до щонайменше до трійки пріоритетів зовнішньої політики ФРН. Друга – оптимістична: Україна демонструватиме стрімкі дива реформування, боротьби з корупцією – німецькі політики зможуть використовувати український приклад як власне досягнення [1]. Зрозуміло, що перший сценарій є не надто привабливим для України, оскільки в такому випадку більшість контактів між країнами будуть зосереджені на питаннях врегулювання конфлікту та подолання загрози безпеці України, що

виключатиме продуктивну, взаємовигідну співпрацю в інших сферах. Що ж до другого, то поки що немає достатніх підстав стверджувати про можливість втілення його в життя в найближчому майбутньому.

Деякі експерти відзначають, що російсько-український конфлікт відіграв певну роль у посиленні міжнародного становища Німеччини, стверджуючи, до прикладу, що залучення Німеччини до вирішення ситуації в Україні несподівано зробило ФРН лідером у світовій зовнішній політиці. Ця криза одразу перемістила Німеччину в центр подій, в той час як інші західні держави продемонстрували розгубленість, слабкість або невтручання. Роль Великобританії була незначною. Америка займалася іншими країнами, сподіваючись, що Європа залагодить ситуацію в Україні. Німецьке ж лідерство проявляється більш інтенсивно, ніж будь-хто сподівався. Німеччина швидко стала так званою «середньою силою», і цей термін став досить популярним в Берліні, а дипломатія канцлера Ангели Меркель є вражаюче витривалою [4].

Варто також відзначити, що Німеччина досить стримано ставиться до військової сили як засобу здійснення зовнішньої політики, тому А. Меркель виключила можливість поставок зброї Україні та вирішила обмежитися економічними і політичними санкціями проти РФ.

Інтерес Німеччини і інтерес України в цьому плані повністю збігаються – відновлення стабільності, припинення агресії Росії. Втім, бачення механізмів забезпечення цього інтересу відрізняється. Ще років чотири-п'ять тому ідея про Німеччину в ролі близького безпекового партнера України виглядала доволі фантастичною. Проте сьогодні безпековий вимір визначає відносини двох країн, лежить фактично в основі співпраці – керівники двох держав значну частину переговорів протягом останніх років присвячували врегулюванню конфлікту на Сході України [4].

Деякі дослідники вважають, що Німеччина вже неофіційно визнала той факт, що Крим і частина Східної України втрачені. Вона хоче зупинити поширення вогню на інші території України і сусідніх держав, однак «збереження решти» не видається ефективною стратегією у випадку з такими суперниками, як Путін, який може сприймати її як стимул для подальшої агресії. Для більшої надійності стратегія потребує повного набору інструментів, і, за словами Фрідріха Великого, «дипломатія без зброї – це як музика без інструментів». Тож доки виборці і далі наполягатимуть на моральній чесності, Німеччина не зможе стати впевненим лідером. А її союзникам не варто сподіватись на швидкі результати [4]. Навіть в Україні далеко не всі усвідомлюють і оцінюють належним чином той факт, що зусилля Німеччини зі стримування Росії – вимушений, але не обов'язковий крок німецького керівництва. Жоден двосторонній чи багатосторонній формат не змушував Берлін до дипломатичної активності. Принаймні не менше і не більше, ніж будь-яку іншу країну континенту чи світу, які усвідомлювали нові загрози. Німеччину часто класифікують як лідера Європи попри свою волю, так би мовити, «неохочого лідера» [1].

Загалом, у Німеччині готові слухати аргументи української сторони, якщо вони мають під собою серйозне підґрунтя. Проте для цього потрібно

артикулювати їх на всіх рівнях. Натомість формування цілого альянсу лідерів думок, які б єдиним голосом доносили і пояснювали українську позицію, просто необхідне.

Існує припущення, що, оскільки інтерес до України в Німеччині зріс саме через агресію Росії, то існує обґрунтований ризик, що у випадку стабілізації ситуації держава зникне з радарів зовнішньополітичних пріоритетів Берліну. Більше того, примирення Києва і Москви може дозволити німцям повернутися до звичної «східної політики» з акцентом на відбудову відносин з Росією (Україна при цьому залишалася б в тіні такої політики), особливо у разі зміни нинішнього канцлера Німеччини.

Досить проблемним у відносинах між Києвом та Берліном є питання інтеграції України до НАТО. У Німеччині існує консенсус з приводу того, що інтеграція України до НАТО є деструктивною політикою. Населення Німеччини підтримує цю позицію: 57% німців протистоять включенню України до Альянсу, тим часом як навіть у Франції 55% підтримують таке включення[1]. Тому важливо інтенсифікувати діалог в цій сфері. Оскільки Україна та Німеччина надають великої уваги власній безпеці та перебувають на етапі реформування збройних сил, то важливим шляхом поглиблення співробітництва міг би стати обмін досвідом у сфері забезпечення безпеки.

Поки що в Німеччині не існує впливових політиків чи лідерів думок, які б могли резонно пояснити своїм співвітчизникам важливість такого кроку. У цьому контексті ситуація лише погіршилася порівняно з тією, яка була під час Бухарестського саміту у квітні 2008 року, коли Україні і Грузії відмовили в отриманні Плану дій щодо членства в НАТО.

Згадаймо, що до Євромайдану Україну сприймали як ще одну пострадянську країну зі схильністю до авторитаризму, з нечіткими пріоритетами, катастрофічно корумпованими елітами і величезною кількістю олігархів. Наразі вдалося переконати принаймні частину німецьких еліт у тому, що українці щиро бажають змінити стан речей.

Узагальнити інтереси Німеччини щодо України можна приблизно так:

- ✓ стримування конфлікту на Сході України, оскільки він може підірвати стабільність інших частин України;
- ✓ запобігання дестабілізаційним та дезінтеграційним процесам в Україні, а також різкому погіршенню соціально-економічних умов;
- ✓ консолідація України політично та через реформи, оскільки майбутнє України залежить від її внутрішніх трансформацій;
- ✓ підтримка європейської інтеграції України як найпотужнішого інструменту трансформації країни [1].

Отож, можна зробити висновок, що Україні варто вести діалог із Німеччиною на всіх рівнях – не лише на президентському. Опорою для налагодження діалогу з німецьким суспільством може слугувати молодь: відносна більшість молодих німців (порівняно з іншими віковими групами) вважають, що Україна – це частина Європи (40%) [4]. Ці показники доводять, що Україні варто якомога більше уваги приділяти інформаційній складовій своєї зовнішньої політики та докладати зусиль для покращення свого іміджу

серед населення європейських країн, адже це відіграватиме позитивну роль у налагодженні більш тісного співробітництва між країнами та сприятиме реалізації зовнішньополітичних інтересів нашої країни.

Література

1. Гетьманчук А. Аудит зовнішньої політики. Україна та Німеччина [Електронний ресурс] / Гетьманчук А., Солодкий С. // Європейська правда. – Інститут світової політики. – 2016. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/>
2. Договір між Україною та Федеративною Республікою Німеччина про розвиток широкомасштабного співробітництва у сфері економіки, промисловості, науки і техніки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276_010.
3. Національний інститут стратегічних досліджень – 01030. «Щодо тенденцій у зовнішній політиці нового уряду Німеччини». Аналітична записка. [Електронний ресурс]. – Київ. – 2012. – Режим доступу: www.niss.gov.ua
4. Техау Я. Стримана дипломатія Меркель – це результат історичної травми усієї Німеччини [Електронний ресурс] / Я. Техау // Тиждень. – 2015. – №5. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua>.

Наумова Аліна

студентка напряму підготовки «Міжнародні відносини»

Національний університет «Львівська політехніка»

РОЛЬ ФРН У ВРЕГУЛЮВАННІ КОНФЛІКТУ НА СХОДІ УКРАЇНИ

Конфлікт на Сході України спричинив неабиякий резонанс у суспільстві, залучивши провідні країни до його врегулювання. Німеччина одна з небагатьох країн, яка відіграє ключову роль у врегулюванні конфлікту на Сході України. Ще років чотири-п'ять тому ідея про Німеччину в ролі близького безпекового партнера України виглядала би доволі фантастичною. Сьогодні безпековий вимір визначає відносини двох країн, лежить фактично в основі співпраці — керівники двох держав значну частину переговорів останні два роки присвячували врегулюванню конфлікту на Сході України.

ФРН взяла на себе ініціативу очолити розв'язання конфлікту в Україні. Жоден із документів не зобов'язував Німеччину до підтримки територіальної цілісності та суверенітету України чи до посередництва між Україною і Росією. Утім, Берлін фактично виявився приреченим на активність у цьому питанні — низка чинників вивела Німеччину в авангард переговорного процесу. ФРН вдалося об'єднати ЄС для здійснення єдиної політики, зокрема дипломатичного та економічного тиску на Москву, попри опір низки країн ЄС. Вплив Німеччини відіграв надзвичайну роль у запровадженні дієвих санкцій ЄС проти Росії в березні 2014 р. Запорукою сильної позиції Німеччини всередині ЄС є її економічна міць, яка надає їй серйозні важелі впливу у внутрішніх переговорах між державами-членами [4].

Основною метою стратегії ФРН, ЄС і Заходу загалом щодо конфлікту України є перехід конфлікту від військової конфронтації до дипломатичної та економічної сфер. Берлін доклав чимало зусиль, щоб привести Росію і Україну за стіл переговорів, результатом чого стало підписання двох Мінських угод. Остання на сьогодні угода, відома як Мінськ-2, забезпечує основу для зусиль Заходу згорнути конфлікт у Східній Україні [4].

2016 рік — час головування Німеччини в ОБСЄ. Врегулювання конфлікту між Україною та Росією у Берліні оголосили одним зі своїх пріоритетів. Серед головних завдань, в яких Україна покладається на ОБСЄ, є реальне досягнення режиму припинення вогню і ретельне спостереження за цим, контроль за лінією кордону, виведення іноземних військ з Донбасу, звільнення заручників, розмінування територій, доступ міжнародних гуманітарних організацій на окупованих районів. Під час головування Берлін збирається «доповнити зусилля ОБСЄ в Україні добровільними фінансовими вливаннями і наданням додаткового персоналу». Гасло Німеччини в ОБСЄ — «Оновити діалог, відродити довіру, відновити безпеку» [5].

ФРН є учасником Нормандського формату, що підкреслює її важливу роль у врегулюванні конфлікту на сході України. Німецьке Головування в ОБСЄ приділятиме першочергову увагу Україні. Зокрема, поширення доступу Спеціальної моніторингової місії (СММ) на всю територію Донбасу є однією з тактичних завдань ОБСЄ. СММ буде збільшено кількісно та якісно, буде посилено фінансування місії в Україні .

Попри досить насичені контакти представників української і німецької влади в останні два роки, не можна сказати про появу беззастережної довіри у відносинах. Досить помітно: Німеччина, підтримуючи в цілому Україну, відчуває своєрідний дискомфорт через суперечки з Росією. Частина німецького політикуму досі вірить у повернення у відносинах з Росією до попереднього етапу *business as usual*. В Україні, між тим, наявні постійні підозри, що Німеччина буде шукати рішення конфлікту за спиною України та під прямим або опосередкованим впливом [3] .

Наразі довіра в українсько-німецьких відносинах тестується завдяки врегулюванню конфлікту на Сході України в рамках так званого Мінського та Нормандського процесів. У Києві є серйозні побоювання, що Німеччина не достатньо бере до уваги безпековий фактор (зокрема, питання виведення озброєнь, акцентуючи увагу передусім на політичному врегулюванні). У Берліні вважають небезпечною тактику Києва в затягуванні часу у тому, що стосується виконання української частини зобов'язань. Натомість необхідне формування цілого альянсу лідерів думок, які б єдиним голосом доносили і пояснювали українську позицію [1].

Враховуючи, що наразі Мінський процес в уряді Німеччини класифікують як пріоритетне питання, невиконання Україною своєї частини зобов'язань матиме вплив на персональні відносини між Президентом України та канцлером Німеччини, а також на хід дебатів щодо подальшої долі санкцій.

Натомість, Україні було б варто залучати до України більше німецьких політиків, які зробили успішні реформи в Східній Німеччині, на кшталт

колишнього прем'єр-міністра Саксонії Георга Мільбрата. У контексті економічних реформ важливим був би досвід экс-міністра фінансів Пеера Штайнбрюка. Представники німецького Бундестагу нарікають на те, що українські колеги постійно очікують «спеціального запрошення», але не виступають самі з ініціативами [2].

Заклики з боку Німеччини до прискорення виконання мінських домовленостей породжують сприйняття в Україні, що у Німеччині вважають можливим швидке політичне врегулювання конфлікту на Сході України. Натомість, у німецькому політичному мейнстрімі існує консенсус, що конфлікт є довготерміновим, і на політичне рішення можуть піти не роки, а десятиліття, як у випадку об'єднання Німеччини.

Література

1. Власюк О.С. Україна в системі міжнародної безпеки / О.С. Власюк. – К.: НІСД, 2014. – 450 с.
2. Кононенко К. А. Міжнародне безпекове середовище: виклики і загрози національній безпеці України / К.А. Кононенко – К.: НІСД, 2015. – С. 54
3. European Council conclusions, 25-26 June 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european_council/2015/06/25-26/
4. Germany in the Russian-Ukrainian conflict: a political or a humanitarian mission [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2015-02-18/germany-russian-ukrainian-conflict-a-political-or-a>
5. OSCE, Deutschland 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osce.org/ru/cio/215846?download=true>

Труба Ярина

*студентка напрямку підготовки «Міжнародні відносини»
Національний університет «Львівська політехніка»*

ЗАСТОСУВАННЯ РОСІЄЮ ТЕХНОЛОГІЇ "РЕФЛЕКСИВНОГО КОНТРОЛЮ" В ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІЙ ВІЙНІ ПРОТИ УКРАЇНИ

У сучасних міжнародних відносинах діяльність держав на міжнародній арені характеризується прагненням до розширення сфери панування, впливу, а також до захоплення нових територій і ринків збуту в інших країнах. Росія також використовує різноманітні методи експансіонізму, які вона застосовує у трьох просторах: фізичному, інформаційному і віртуальному [6]. Варто зосередити увагу саме на інформаційному.

Передові форми інформаційно-психологічної війни Росія використовує в Україні з початку 2014 року. Але якщо проаналізувати публікації з теорії військової справи в Росії, то можна дійти висновку, що інформаційно-психологічні впливи досліджувались ще з кінця холодної війни. У 1999 році маршал Ігор Сергєєв запропонував шукати "асиметричні заходи", щоб

відповідати Заходу, з яким Росія не могла змагатися з військової точки зору [8]. У 2013 році глава Генштабу Валерій Герасимов заявив, що тепер у Росії є можливість здобути перемогу над Україною за допомогою комбінації - "політичної, інформаційної, технологічної та екологічної кампаній". Це було його бачення війни, яка ведеться не в фізичному світі, а в психологічному, тобто з впливом на свідомість людини [4].

Основною технологією російської інформаційно-психологічної війни є - "рефлексивний контроль" [5]. Як пише американський аналітик Тімоті Томас: "Суть рефлексивного контролю полягає в тому, що через подання помилкової або трохи перекрученої інформації можна маніпулювати свідомістю противника і змушувати його приймати рішення, які йому в даному випадку є не вигідними, а вигідні стороні, що здійснює даний тип контролю, при цьому сам супротивник цього не розуміє" [7]. Москва використовувала цю техніку, як мінімум з 60-х років 20 століття, щоб переконати США та їхніх європейських союзників у своїй могутності. На сьогодні Росія також використовує дану технологію незважаючи на те, що Захід і США і так, пасивно ставляться до прагнення Росії ущемити права України за допомогою військових і невійськових засобів [1]. Але тим не менше Захід повинен бути готовим до використання цих методів Росією і знайти способи боротьби з ними, якщо він хоче домогтися успіху в епоху гібридної війни.

Технологія "рефлексивного контролю" в інформаційній війні Кремля, як правило, не є результатом теоретичних інновацій. Всі основні прийоми і більшість методів були розроблені, десятиліттями назад, Радянським Союзом [2]. Російська стратегія інформаційно-психологічної війни досі залишається відносно прозаїчною і сильно залежить від радянської бази, з якою Європа і США є знайомими. Російські інформаційні операції в Україні не є новими в теоретичних і практичних досягненнях, хоча вони спрямовані, зокрема, створити саме таке враження. Російська інформаційна війна, таким чином, не є проблемою для Заходу, адже західні інститути є більш розвинутими у питаннях контролю над інформацією та протистояннях інформаційним війнам [3].

Технологія російського рефлексивного контролю спирається, перш за все, на здатності Росії скористатися вже існуючими диспозиціями серед своїх ворогів, щоб вибрати кращі напрямки дій. Основна мета рефлексивних методів управління Москви, це зробити все можливе, щоб Європа і США залишалися осторонь подій, що відбуваються в Україні і щоб їхні лідери не набрались рішучості зупинити російську агресію чи покарати Росію за порушення міжнародного права [4].

Застосування Росією технології "рефлексивного контролю" в інформаційно-психологічній війні проти України полягає у:

- запереченні інформації про розташування російської техніки на території України і спотворення інформації щодо операцій на Сході України, щоб приховати або затуманити присутність російських сил в Україні, а також заперечити інформацію про відправлення "маленьких зелених чоловічків" в уніформі без знаків розрізнення;

- приховуванні мети і завдань участі Москви у конфлікті на Донбасі;

– створенні правдоподібності і законності дій Росії, заперечуючи причетність Москви в конфлікті на Донбасі;

– вимаганні від міжнародного співтовариства визнати Росію в якості зацікавленої сторони, яка намагається допомогти і вирішити конфлікт, а не є стороною конфлікту.

Використовуючи техніку "рефлексивного контролю", з одного боку, Росія відсторонила Захід від втручання в Україну, дозволяючи собі зберегти час, щоб посилити і розширити свою військову участь в конфлікті. Також Росія сприяла ворожнечі в рамках альянсу НАТО і створило напруженість у відносинах між потенційними противниками про те, як реагувати на таку ситуацію. З іншого боку створила несприятливе інформаційне середовище для Москви щодо подій на Україні [6].

Дослідивши застосування Росією технології "рефлексивного контролю" в інформаційно-психологічній війні проти України можна зробити висновок, що незважаючи на добру обізнаність в даному типі війні і застосуванні на практиці найвідоміших технологій ще з Радянських джерел, Росія не змогла перевести свої стратегічні переваги гібридної стратегії ведення війни на територію України. Тим не менше, Україна, Захід і США повинні прийняти всі необхідні міри для адаптації під цю технологію і знайти ефективні засоби боротьби і протистояння в інформаційно-психологічній війні Росії.

Література

1. Аронсон Э. Эпоха пропаганды: Механизмы убеждения, повседневное использование и злоупотребление / Э. Аронсон, Э. Праткинс. – СПб. : Прайм-Евронек, 2003. – 384 с.

2. Горчинська О. Георгій Почепцов: Інформаційна війна веде до наступного кроку – війни фізичної [Електронний ресурс] / Олександра Горчинська. – 2014. – Режим доступу:http://www.mymedia.org.ua/konkurs/ukraina/infowars/georg_y_pochepcov_nformac_yn_v_yna_vede_do_nastupnogo_kroku-v_yni_f_zichno.html

3. Кабаненко І. Інформаційна війна Росії проти України побудована на суцільній брехні [Електронний ресурс] / Ігор Кабаненко. – Режим доступу: <http://uaipress.info/uk/news/show/28496>

4. Маруненко О. Зовнішні і внутрішні інформаційні війни у медійному просторі України / О. Маруненко // Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації. – К., 2011. – №4. – С. 91–95.

5. Панарин И. Н. Технология информационной войны / И. Н. Панарин. – М. : КСП+, 2003. – 319 с.

6. Шапталов Б. Теория и практика экспансионизма. Опыт сильных держав / Б. Шапталов. – М.: Либроком, 2009. – 384 с.

7. Timothy L. Thomas. Russia's Reflexive Control/ Timothy L. Thomas - Theory and the Military Journal of Slavic Military Studies, Taylor & Francis, 2014 - 237–256 p.

8. Mitchell, R. Judson, Ideology of a Superpower: Contemporary Soviet Doctrine or International Relations / Mitchell, R. Judson -Stanford University, CA.: Hoover Institutie Press, 1982.

Турчин Ярина

д-р політ. н., проф., директор ІГСН

Національний університет «Львівська політехніка»

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ФРАНЦІЇ ЩОДО УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО КОНФЛІКТУ

Однією з причин трансформації глобального порядку є російсько-український конфлікт, який набув регіонального і глобального значення. Важливою складовою механізму розв'язання проблеми є активна політико-дипломатична підтримка України найвпливовішими державами світу. Тут слід виокремити норманський формат за участю України, Росії, Німеччини та Франції, який акцентує увагу на потребі оновлення європейської архітектури безпеки, а також визначенні перспектив України та Росії в об'єднаній Європі. Важливою є позиція французької сторони, яка хоча й формально не є підписантом Будапештського меморандуму, але висловила Україні аналогічні гарантії у Декларації Франції зі супровідним листом президента Ф. Міттерана від 5 грудня 1994 р.

Традиційними елементами французької зовнішньополітичної стратегії є прагнення до багатополлярної моделі світоустрою, гуманізація процесу глобалізації та подолання його «односторонності» (у французькому розумінні «американізації» світу), усвідомлення історичної місії Франції для захисту концептуальних основ демократії, базових прав людини, суверенних народів і міжнародного права [7]. Париж підтримує і розвиває ідею створення сильного західноєвропейського полюсу, на противагу американському, бо сприймає європейський інтеграційний процес як інструмент реалізації національної стратегії зовнішньої політики. Власне через активність та ініціативність у європейському регіоні, провідну роль в ЄС Париж намагається посилити свою геополітичну вагу у світі.

Принциповим для зовнішньої політики Франції є питання розширення територіальних меж ЄС, щодо якого Париж займає негативну позицію, яка відкрито декларується як у середовищі професійних політиків, так і в суспільстві загалом. Відповідно й перспективи членства України в Європейському Союзі Франція розглядає виключно у довгостроковій перспективі, а на сучасному етапі відстоює ідею продовження політики сусідства у більш тісному форматі. Пояснюючи таку позицію Парижа, аналітики беруть до уваги чотири важливі фактори: історичну спадщину, «легітимний інтерес», антиамериканізм і фінансовий чинник [2].

Історично ключовим партнером Франції в східноєвропейському регіоні є Росія, яку Париж трактує як важливий центр впливу сучасного багатополюсного світу. Інші ж держави, утворені в межах пострадянського простору, французи сприймають як такі, що є у сфері впливу Росії. Відповідно, у спілкуванні з Україною впродовж тривалого часу відчувалася певна пасивність, на противагу динамічному розвитку французько-російських

міждержавних відносин. Не безпідставно аналітики Інституту світової політики зарахували Францію до країн, що їх умовно називають «Russia's understanders» («ті, що розуміють Росію»), підкреслюючи тим самими її неоднозначне ставлення до російсько-українського конфлікту [2].

Фактор «легітимного інтересу» визначається географічним положенням Росії та Франції, що не передбачає суперництва за вплив на країни східноєвропейського регіону. По-перше, геополітичні інтереси Франції традиційно фокусуються на Південну Європу, країни Магрибу, Африку та Близький Схід. По-друге, французи не вбачали жодної загрози з боку Російської Федерації своїм державним інтересам чи національній безпеці. З позиції загалом, Франція почувається достатньо захищеною державою, позаяк, має ядерну зброю і заморські території з потужними військовими базами (ОАЕ, Центральноафриканська республіка, Сенегал, Чад, Кот-д'Івуар тощо). По-третє, Москві впродовж двох останніх десятиліть вдалося не тільки переконати Париж у своєму величезному впливі на колишні республіки Радянського Союзу, а й сформуванню уявлення про існування «легітимних російських інтересів» у цьому регіоні. Отож, навіть анексія Криму отримала у французькому суспільстві мовчазне схвалення, адже там, на їхню думку, завжди мешкали росіяни. Натомість факт, що кримчани були громадянами України, залишився поза суспільною увагою [2]. Наслідком такого розуміння суті російсько-українського конфлікту, наприклад, стало те, що два авторитетні французькі видавництва «Rocher» і «Lagousse» на політичних картах світу до території Росії включили й Крим, що викликало відповідну реакцію Києва та всієї української спільноти.

Поширеною у французькому суспільстві є ідея антиамериканізму, яку активно розвивають та підтримують ліві сили Франції та новіші ультраправі партії, наприклад, «Північна ліга» чи «Національний фронт». Французький антиамериканізм визначає своєю метою позбутися однополярності, тобто впливу США, та покінчити з міжнародним хаосом, який начебто створила Америка [2]. Тому навіть попри санкції, Кремль все ж таки вдало використовує амбіції невдоволених французьких політиків, їхні антиамериканські комплекси для реалізації російських геополітичних інтересів. Логічно, що французи легко сприймають проросійські настрої щодо українського Євромайдану, який начебто був організований американцями з метою посилення свого впливу на європейський континент. Що більшатиме популярність ультраправих сил у Франції, то меншою ставатиме підтримка України, зокрема й у врегулюванні конфлікту на сході та повернення анексованого Криму, а також перспектив європейської інтеграції загалом.

Фінансовий чинник є не менш важливим у виробленні пріоритетів зовнішньої політики Франції, яка однозначно потерпає від санкцій, запроваджених щодо Росії. До 2014 р. РФ входила до десятки найбільших зовнішньоторгових партнерів Франції. Натомість Франція є 12-м за величиною інвестором в російську економіку, а за торговельними зв'язками та інвестиціями посідає 8-ме місце серед усіх країн, які експортують у Росію, і 3-тє – серед європейських (після Німеччини та Італії). Її частка на російському

ринку становить 3,8 %, тоді як на Російську Федерацію припадає 1,57 % французького ринку. Після введення санкцій товарообіг між двома країнами за перші вісім місяців 2015 р. скоротився на 42 %, порівняно з аналогічним періодом попереднього року, експорт Франції у РФ знизився майже на 50 %, а імпорт з РФ – на 31,7 % [8].

Розглядаючи фінансовий чинник, який визначає позицію Франції у зовнішній політиці, слід взяти до уваги ще два факти, які пов'язані з інтеграцією України в європейський економічний простір. По-перше, входження України до ЄС однозначно буде доволі затратним для бюджету євроспівки, головню Франції та Німеччини, які й без того вже відчули економічні втрати внаслідок кризи в Греції. Маючи невдалий досвід, європейці часто зіставляють економічні проблеми України та Греції, вказуючи на поспішність приєднання останньої до зони євро, махінації грецької влади з метою досягнути відповідності загальноєвропейським нормативам, недостатню конкурентоспроможність грецької економіки, протилежність «західної» та «південної» ментальностей тощо. По-друге, окремі галузі української економіки (наприклад, авіаційно-космічна, агропромислова) можуть створити природну конкуренцію французьким виробникам [7]. Отож з позиції економічного прогресу Франції вигідніше підтримувати і розвивати відносини з Росією, аніж з Україною.

У контексті зазначеного актуалізується питання співвідношення чинників, які формують сучасний контекст зовнішньої політики Франції з такими її традиційними рисами, як захист концептуальних основ демократії, базових прав людини, суверенних народів і міжнародного права. Так, українська дослідниця О. Мітрофанова зазначає про кризу цінностей французького суспільства, що яскраво проявилася на фоні російсько-українського протистояння, коли прихильність до демократичних цінностей нині співіснує з потужним світом бізнес-інтересів та прагненням до надприбутків. Відтак, не варто розраховувати на радикальні зміни французької політики щодо України у короткотерміновій перспективі [4]. Наймовірніше, розвиток французо-українських міждержавних взаємин і надалі буде поступатися на користь російських інтересів, а Москва залишатиметься пріоритетом французької зовнішньої політики.

Політика Франції щодо врегулювання російсько-українського конфлікту так чи так буде визначатися крізь призму загального уявлення про Україну, її цінності, культуру та економічні можливості. Тому пріоритетним завданням для Києва є посилення «м'якої» присутності у Франції (через культуру, економіку, спорт тощо), що може стати предметом подальшого наукового дослідження. У реалізації м'якої сили слід активно, використовуючи всі можливі комунікації, демонструвати реальний поступ на шляху до реформування політичної та економічної систем України. Ефективними механізмами активізації співпраці Києва з Парижем можуть слугувати спільна реалізація низки реформ в Україні із залученням французьких фахівців у таких важливих сферах: модернізація армії, боротьба з корупцією, реформа судової системи тощо. Не менш важливим механізмом є пропозиція нових проектів в

інвестиційній, гуманітарній та інших сферах, які будуть привабливими для французьких партнерів. У політичному й цивілізаційному сенсі українці й надалі повинні демонструвати свою відданість європейським демократичним цінностям, що однозначно формуватиме розуміння близькості між українським і французьким народами в історично-ментальному полі. У багатьох випадках позиція французів зумовлена тим, що вони мало знають про Україну або отримують інформацію з російських пропагандистських джерел. Тому активізація інформаційної присутності України повинна спрямовуватись на донесення до французької аудиторії розуміння того, що російсько-український конфлікт повинен бути розв'язаний так, аби відновити регуляторну функцію міжнародного права та дію міжнародних гарантій, уникнути зростання воєнної небезпеки не лише для України, але й для Європи загалом.

Література

1. Войтко Я. Повернення Саркозі. Нова загроза для України [Електронний ресурс] / Я. Войтко. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2015/03/31/7032445/>
2. Літра О. Італія, Іспанія та Франція: вибір між Путіним та європейською єдністю [Електронний ресурс] / О.Літра. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/01/22/7029912/>
3. Майданюк В. Український контекст терактів у Франції [Електронний ресурс] / В. Майданюк. – Режим доступу: http://vgolos.com.ua/articles/ukrainskyu_kontekst_teraktiv_u_frantsii_198543.html
4. Мітрованова О. Українська дилема та французькі цінності [Електронний ресурс] / О. Мітрованова. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com.ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajinska-dilema-ta-francuzki-cinnosti/>
5. Паралельна дипломатія Ніколя Саркозі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/World/150053>
6. Рахманін С. Морельські тези [Електронний ресурс] / С. Рахманін. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/internal/morelski-tezi-.html>
7. Савін С. Стан та перспективи розвитку відносин України та Франції [Електронний ресурс] / С. Савін. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/295/>
8. Силіна Т. Франція. Cherchez la Russie [Електронний ресурс] / Т. Силіна. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/international/franciya-cherchez-la-russie-.html>
9. Сушенко Р. Зовнішня політика Франція: нові пріоритети, старі підходи [Електронний ресурс] / Р. Сушенко. – Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/1878261-zovnishnya_politika_frantsiii_novi_prioriteti_stari_pid_hodi_2089052.html
10. Україна в опитуваннях світу: підтримка поляків, лояльність німців та прихильність чехів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/123081>
11. Франція-Росія: балансування на межі політичних та економічних інтересів і міжнародні зобов'язання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bintel.com.ua/uk/article/f-r/>

12. Фурке Ж. 67% французів проти вступу України в ЄС [Електронний ресурс] / Ж. Фурке. – Режим доступу: http://business-tv.com.ua/news/67_frantsuziv_proti_vstupu_ukraini_v_es-163.html